

Οι Νέες Συνθήκες

Ασφάλισης, Συνταξιοδότησης & Εργασίας Συνταξιούχων για το Δημόσιο υπό το Πρίσμα του Ασφαλιστικού Νόμου 2020

Ευάγγελος Κουμαριανός - Γεώργιος Συμεωνίδης

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΠΟΛΥΚΕΝΤΡΟ

Συμμετοχή, Γνώση, Πρόοδος

ΑΘΗΝΑ 2020

ΥΠΟΕΡΓΟ 1
«Ενίσχυση της επιχειρησιακής και διοικητικής ικανότητας των δομών
και των μελών της ΑΔΕΔΥ»

ΠΡΑΞΗ
«Δράσεις ενίσχυσης της επιχειρησιακής και διοικητικής ικανότητας
των δομών και των μελών της ΑΔΕΔΥ»

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
«Μεταρρύθμιση Δημόσιου Τομέα 2014-2020»

*Με συγχρηματοδότηση από την Ευρωπαϊκή Ένωση
[Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο] και από εθνικούς πόρους.*

Οι Νέες Συνθήκες
Ασφάλισης, Συνταξιοδότησης
& Εργασίας Συνταξιούχων για το Δημόσιο
υπό το Πρίσμα του Ασφαλιστικού Νόμου 2020

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ

Οι κάτωθι υπογεγραμμένοι, συγγραφείς της μελέτης με τίτλο «Οι Νέες Συνθήκες Ασφάλισης, Συνταξιοδότησης & Εργασίας Συνταξιούχων για το Δημόσιο υπό το Πρίσμα του Ασφαλιστικού Νόμου 2020» δηλώνουμε υπεύθυνα ότι η μελέτη αυτή είναι πρωτότυπη, εκπονήθηκε αποκλειστικά στο πλαίσιο της σύμβασης με το Κοινωνικό Πολύκεντρο και ότι σε αυτή δεν έχουν χρησιμοποιηθεί άλλες πηγές πέρα από αυτές στις οποίες γίνεται αναφορά. Όπου υπάρχει αναπαραγωγή δεδομένων, πινάκων και παραθεμάτων, οι πηγές αυτών δηλώνονται ρητά.

Αθήνα, Νοέμβριος 2020

Ευάγγελος Κουμαριανός - Γεώργιος Συμεωνίδης

«Οι απόψεις που διατυπώνονται στο παρόν κείμενο είναι των συγγραφέων και δεν εκφράζουν κατ' ανάγκη τις θέσεις του ΚΠ και της ΑΔΕΔΥ».

Απαγορεύεται η με οποιονδήποτε τρόπο ανατύπωση ή μετάφραση όλου ή μέρους του κειμένου χωρίς την άδεια του εκδότη.

Επιτρέπεται η αναδημοσίευση (όλου ή μέρους του κειμένου) με ρητή αναφορά της πηγής.

Η παρούσα έκδοση διατίθεται δωρεάν σε έντυπη και ηλεκτρονική μορφή.

Υπεύθυνη Έκδοσης: Ζωή Γιάγκου, Κοινωνικό Πολύκεντρο

ISBN: 978-618-81506-9-0

Σύντομα Βιογραφικά Συγγραφέων

Ο **Γιώργος Συμεωνίδης** εργάζεται ως οικονομολόγος και αναλογιστής συνταξιοδοτικών παροχών. Θητεύει στο Συμβούλιο της Εθνικής Αναλογιστικής Αρχής, υπεύθυνης για τη βιωσιμότητα του πρώτου και δεύτερου πυλώνα του συνταξιοδοτικού συστήματος της Ελλάδας (Κοινωνική Ασφάλιση και Ταμεία Επαγγελματικής Ασφάλισης). Συνεργάζεται με διεθνείς οργανισμούς αναφορικά με το αντικείμενό του. Οι σπουδές του είναι εστιασμένες στο εφαρμοσμένο μαθηματικό καθώς και οικονομικό περιβάλλον. Θητεύει επίσης στο Διοικητικό Συμβούλιο του Εθνικού Κέντρου Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης.

Ο **Βαγγέλης Κουμαριανός** είναι δρ. Νομικής του Πανεπιστημίου Paris 1 Pantheon-Sorbonne και μεταδιδακτορικός ερευνητής του Τμήματος Κοινωνικής Πολιτικής στο Πάντειο Πανεπιστήμιο. Είναι συγγραφέας άρθρων, μελετών και βιβλίων με το αντικείμενο το θεσμό της κοινωνικής ασφάλισης στην Ελλάδα και τις σύγχρονες προκλήσεις της κοινωνικής ασφάλισης διεθνώς. Διδάσκει κοινωνική ασφάλιση και θεσμούς εργατικής συμμετοχής στο Πάντειο Πανεπιστήμιο.

Πίνακας Περιεχομένων

Περίληψη.....	8
Εισαγωγή.....	9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο	
Η μεταρρύθμιση του 2020 ως συνέχεια της περιόδου 2010-2020.....	11
Η προσαρμογή της κοινωνικής ασφάλισης: κατηγοριοποίηση μεταρρυθμίσεων.....	12
Πέντε κατευθύνσεις μετάβασης των συνταξιοδοτικών συστημάτων και η παρέμβαση του Ν.4670	18
Οι αποφάσεις της Ολομέλειας του ΣτΕ και οι επιλογές που ενσωματώνονται στη μεταρρύθμιση του 2020	24
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο	
Η προβολή οικονομικών και δημογραφικών δεδομένων που αφορούν την εξέλιξη της κοινωνικής ασφάλισης στην Ελλάδα	39
Οικονομικές παράμετροι για το συνολικό σύστημα και τον τ.ΕΦΚΑ	47
Οικονομικές παράμετροι τ.ΕΤΕΑΕΠ - Η λογική των παροχών και της συγκράτησης του ελλείμματος στο τ.ΕΤΕΑΕΠ.....	51
Συμπληρωματική χρηματοδότηση κοινωνικού προϋπολογισμού	54
Αναπροσαρμογή συντάξεων- προστασία καταβαλλόμενων συντάξεων – επανυπολογισμός συντάξεων.....	58
Η επίπτωση της πανδημίας COVID-19 στα αποτελέσματα των μελετών	60
Επίλογος	63

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

Η οργανωτική διάσταση της μεταρρύθμισης: Η δημιουργία του e-ΕΦΚΑ.

Χαρακτηριστικά και βαθμός ενοποίησης. Προοπτικές περαιτέρω ενσωμάτωσης	65
Η νέα δομή του συστήματος με τη δημιουργία του e-Ε.Φ.Κ.Α.	65
Η ανάγκη τήρησης στοιχείων και η εξέλιξή τους	68
Βασικά συμπεράσματα από τους διαθέσιμους πίνακες στατιστικών για το συνταξιοδοτικό.....	72
Περαιτέρω εργαλεία ψηφιοποίησης και νέα διαδικασία έκδοσης συντάξεων	81
Επίλογος	87

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

Οι αρχές επαναθεμελίωσης της κοινωνικής ασφάλισης στο Ν.4670/2020 89 |

Ατομική ευθύνη και ανταπόδοση, ελευθερία, ευελιξία στις υποχρεώσεις και τα δικαιώματα κοινωνικής ασφάλισης.....	89
Μείωση εισφορών κοινωνικής ασφάλισης.....	91
Ευέλικτη συνταξιοδότηση στο πλαίσιο της απασχόλησης συνταξιούχων	96
Η αύξηση ποσοστών αναπλήρωσης στην ανταποδοτική σύνταξη.....	102
Η τροποποίηση του τρόπου υπολογισμού εισφορών κοινωνικής ασφάλισης για τους ελεύθερους επαγγελματίες.....	103

Συμπεράσματα 107 |

Βιβλιογραφία 110 |

Περίληψη

Η ψήφιση του νόμου 4670/2020 είναι τόσο κοντά, αν την κρίνουμε στο πλαίσιο της συνολικής μεταρρυθμιστικής περιόδου από το 2010 μέχρι τα τέλη Φεβρουαρίου που υιοθετείται. Την ίδια στιγμή φαντάζει μία μακρινή μεταρρύθμιση τη στιγμή της δημοσίευσης αυτής της μελέτης, ενώ δηλαδή έχει ήδη διανυθεί το 1^ο κύμα της πανδημίας COVID-19 και βρισκόμαστε στη μέση του ισχυρότερου 2^{ου} κύματος που δοκιμάζει την ελληνική κοινωνία και οικονομία. Ενώ η εκφρασμένη βούληση πολιτικών πρωτοβουλιών της Κυβέρνησης αναφέρεται σε ριζικότερες μεταρρυθμίσεις και υποστηρίζεται από την πρόσφατη Έκθεση Πισσαρίδη, η μελέτη αυτή μας παρουσιάζει κριτικά τις κομβικές νομοθετικές παρεμβάσεις του Ν.4670/2020, ταυτόχρονα όμως τις εντάσσει σε ένα ευρύτερο πλαίσιο αλλαγών της κοινωνικής ασφάλισης στην Ελλάδα. Συνδέοντας παρελθόν, παρόν και μέλλον στην ελληνική κοινωνική ασφάλιση διαφωτίζει για τη σημασία των ειδικότερων ρυθμίσεων της μεταρρύθμισης του Φεβρουαρίου 2020, ρίχνοντας φως στη συμβολή τους προς την κατεύθυνση της αλλαγής παραδείγματος που συντελείται στην κοινωνική ασφάλιση την τελευταία δεκαετία. Βασικά ευρήματα από την τελευταία μελέτη της Εθνικής Αναλογιστικής Αρχής είναι η μείωση της συνταξιοδοτικής δαπάνης ως ποσοστό του ΑΕΠ σε βάθος χρόνου και, ιδιαίτερα, η σταδιακή σύγκλιση της μεταβλητής αυτής με το ποσοστό του ΑΕΠ των άλλων χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τεκμηριώνεται με την πρόσφατη μεταρρύθμιση ότι ενισχύεται η ατομική ευθύνη έναντι της συλλογικής και οι αρχές της ελευθερίας και της ευελιξίας του ασφαλισμένου έναντι της υποχρεωτικής υπαγωγής στους δεσμευτικούς κανόνες της κοινωνικής ασφάλισης. Η επιλογή αυτή δεν προκύπτει τόσο από την ανάγκη συμμόρφωσης στις δικαστικές αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας όσο από πολιτικές και ιδεολογικές επιλογές, επιλογές που συναρτώνται άρρηκτα με τις κατευθύνσεις του ΟΟΣΑ και της ΕΕ.

Εισαγωγή

Την 28^η Φεβρουαρίου 2020 δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως η πιο πρόσφατη μεταρρύθμιση της κοινωνικής ασφάλισης στη χώρα. Η προώθηση της μεταρρύθμισης Ν.4670 επικεντρώνεται στην επικοινωνιακή διαχείριση ότι -κατ' εφαρμογή των δικαστικών αποφάσεων- προβλέπονται για πρώτη φορά αυξήσεις στις συντάξεις και ότι σχεδιάζεται μία συνολική επιχειρησιακή αναβάθμιση του θεσμού μέσω του δίπτυχου ενοποίηση-ψηφιοποίηση.

Στην παρούσα Μελέτη επιχειρείται να αξιολογηθεί κριτικά η συμβολή της πρόσφατης μεταρρύθμισης στην κοινωνική ασφάλιση. Στο 1^ο Κεφάλαιο ο Βαγγέλης Κουμαριανός παρουσιάζει την μεταρρύθμιση του Ν.4670 στην ιστορική της προοπτική ως ένα επιμέρους στάδιο στην μεταμόρφωση της συνταξιοδοτικής προστασίας στην Ελλάδα και ως απάντηση στις αποφάσεις της 1880-1891/2019 της Ολομέλειας του Συμβουλίου της Επικρατείας. Στο 2^ο Κεφάλαιο, ο Γιώργος Συμεωνίδης αναλύει τα οικονομικά, εργασιακά και δημογραφικά δεδομένα της κοινωνικής ασφάλισης με το Ν.4670. Στο 3^ο Κεφάλαιο, ο Γιώργος Συμεωνίδης εξετάζει τις οργανωτικές αλλαγές με τη δημιουργία του e-ΕΦΚΑ και εντοπίζει τις δυνατότητες που ανοίγονται από την πλευρά της παρακολούθησης και της βελτίωσης της λειτουργίας του. Στο 4^ο Κεφάλαιο, ο Βαγγέλης Κουμαριανός εξετάζει τις αρχές που διέπουν την νέα μεταρρύθμιση σε κεντρικά και επιμέρους ζητήματα.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ

ΠΟΛΥΚΕΝΤΡΟ

Κεφάλαιο 1^ο

1^ο Κεφάλαιο.

Η μεταρρύθμιση του 2020 ως συνέχεια της περιόδου 2010-2020

Βαγγέλης Κουμαριανός

Στο 1ο Κεφάλαιο της Μελέτης, η μεταρρύθμιση του Φεβρουαρίου 2020 δεν εξετάζεται ως μία μεμονωμένη πρωτοβουλία, αλλά ως μία στιγμή μιας μακρόχρονης διαδικασίας μεταρρύθμισης που ξεκινάει από το 1990 και ριζοσπαστικοποιείται από το 2010 και μετά. Η Μελέτη επικεντρώνεται στις μεταρρυθμίσεις της περιόδου 2010-2020 για να αναδείξει τα χαρακτηριστικά αυτής της μεταρρυθμιστικής διαδικασίας και για να τονισθεί ότι οι «μεταρρυθμίσεις» της κοινωνικής ασφάλισης δεν άρχισαν ούτε και ολοκληρώνονται με την ψήφιση και εφαρμογή του Ν.4670/2020. Πρόκειται επομένως για μία στιγμή, ένα επιμέρους βήμα, μιας ευρύτερης αναδιάρθρωσης της κοινωνικής ασφάλισης στην Ελλάδα και της γενικότερα της κοινωνικής προστασίας που εκδηλώνεται ως τάση, ιδίως από την δεκαετία του 1990 στην Ελλάδα και σε πολλές χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του ΟΟΣΑ.

Ο Ν.4670/2020 συνιστά ένα στάδιο εμπάθυνσης στο γενικότερο στόχο όσο και μία μορφή προσαρμογής στην οικονομική συγκυρία και την πρόσφατη νομολογία της Ολομέλειας του Συμβουλίου της Επικρατείας, η οποία δεν κρίνει ασφαλώς σε κοινωνικό κενό αλλά επηρεάζεται και παρεμβαίνει στην πολιτική και θεωρητική αντιπαράθεση για την εξέλιξη και λειτουργία της κοινωνικής ασφάλισης.

Στο 1^ο Κεφάλαιο επιχειρείται αφενός να κατανοηθεί η μεταρρύθμιση του 2020 στην ευρύτερη διαδικασία «αλλαγής παραδείγματος» για την κοινωνική ασφάλιση, αφετέρου να συνδεθούν οι συγκεκριμένες λύσεις και επιλογές ως προσαρμογή στα ζητήματα που αποδέχεται και τα ζητήματα που απορρίπτει η πρόσφατη νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας.

Μετάβαση από ένα δημόσιο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης σε μια μικτή οικονομία της ασφάλισης.

Η μεταρρύθμιση του Ν.4670/2020 βασίζεται και προωθεί το μεταρρυθμιστικό στόχο της περιόδου 2010-2020 για τη μετάβαση από ένα αποκλειστικά δημόσιο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης σε ένα ασφαλιστικό μοντέλο στο πλαίσιο του οποίου θα συμπράττουν και θα συνεργάζονται οι δημόσιες δομές με τον ιδιωτικό τομέα. Η μετάβαση αυτή διενεργείται, **πρώτον** μέσω της μείωσης -άμεσης και μακροπρόθεσμης- των εισφορών και των παροχών του δημόσιου συστήματος και **δεύτερον** μέσω της αλλαγής των χαρακτηριστικών της δημόσιας κοινωνικής ασφάλισης με έμφαση στη συνταξιοδοτική προστασία, η οποία καταλαμβάνει τη μερίδα του λέοντος των δαπανών της κοινωνικής ασφάλισης.

■ Η προσαρμογή της κοινωνικής ασφάλισης: κατηγοριοποίηση μεταρρυθμίσεων

Από τη δεκαετία του '80 πολλές χώρες μεταρρυθμίζουν τα συνταξιοδοτικά τους συστήματα εισάγοντας κεφαλαιοποιητικά χαρακτηριστικά δεύτερου και τρίτου πυλώνα, αν και παραμένουν ακόμα περιορισμένης εμβέλειας στις περισσότερες χώρες. Έκτοτε, ο κεφαλαιοποιητικός τομέας των συντάξεων αναπτύσσεται στις ευρωπαϊκές χώρες με άριστα αποτελέσματα. Ο παρακάτω πίνακας 1.1 αναδεικνύει τη σημαντική ανάπτυξη των συνταξιοδοτικών προγραμμάτων κεφαλαιοποιητικού χαρακτήρα παρά τη χρηματοπιστωτική κρίση του 2008.

Πίνακας 1.1 Συνταξιοδοτικά προγράμματα ως % του συνόλου των χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων του νοικοκυριού σε χώρες της Ευρώπης, 2007-2017

Χώρα	2007	2017	εκατ. μον. μεταβολής 2007-2017
Ολλανδία	40,4%	58,6%	18,2
Ηνωμένο Βασίλειο	40,4%	45,7%	5,3
Ιρλανδία	23,6%	34,1%	10,5
Σουηδία	24,6%	28,8%	4,2
Δανία	16,6%	22,2%	5,6
Γερμανία	12,1%	14,0%	1,9
Σλοβακία	7,6%	13,4%	5,8
Λετονία	0,0%	13,1%	13,1
Εσθονία	4,8%	12,7%	7,9
Πολωνία	14,2%	9,9%	-4,3
Αυστρία	6,6%	8,2%	1,6
Ισπανία	7,4%	7,9%	0,5
Σλοβενία	4,1%	7,7%	3,6
Λιθουανία	2,1%	7,6%	5,5
Βέλγιο	5,7%	7,4%	1,7
Τσεχία	4,9%	7,2%	2,3
Πορτογαλία	7,4%	5,9%	-1,5
Ιταλία	5,2%	5,7%	0,5
Ουγγαρία	10,8%	3,5%	-7,3
Φινλανδία	8,6%	2,8%	-5,8
Ελλάδα	0,3%	0,8%	0,5
Γαλλία	0,0%	0,0%	0,0
Λουξεμβούργο	1,4%	0,0%	-1,4

Πηγή: ΟΟΣΑ, Επεξεργασία: ΙΟΒΕ

Οι μεταρρυθμίσεις αυτές εμπνέονται από μια νεοφιλελεύθερη αντίληψη για την κοινωνική ασφάλιση, σύμφωνα με την οποία η αγορά πρέπει να έχει αποκλειστικό ρόλο στον επιμερισμό/ κατανομή των εισοδημάτων και όχι το κοινωνικό κράτος πρόνοιας. Το νέο μοντέλο κοινωνικής ασφάλισης βασίζεται σε μια επαναπροσέγγιση της σχέσης του με την οικονομία, σύμφωνα με την οποία η κοινωνική ασφάλιση πρέπει να ενισχύει την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας, με το να γίνει λιγότερο δαπανηρή και να παρέχει περισσότερα κίνητρα για εργασία (Τηνιος, 2015). Πρόκειται για την υιοθέτηση νεοκλασικών πολιτικών της προσφοράς που προωθούν τον ελεύθερο ανταγωνισμό μέσω της απορρύθμισης και της ελαστικοποίησης (Palier, 2005).

Το σύνολο των διαστάσεων της «κανονιστικής επανακάραξης» της κοινωνικής ασφάλισης αντικατοπτρίζει μια σταδιακή προσαρμογή του συστήματος στις νέες οικονομικές πολιτικές που βασίζονται στην προσφορά, τη δημοσιονομική πειθαρχία και την ανταγω-

νιστικότητα των επιχειρήσεων. Για να αξιολογήσουμε τις μεταρρυθμίσεις της κοινωνικής ασφάλισης θα πρέπει να εξετάσουμε τον χαρακτήρα των μεταρρυθμίσεων, το αν περιορίζονται σε μια μείωση της γενναιοδωρίας των παροχών ή συνεπάγονται νέους τρόπους να σκεφτόμαστε την κοινωνική ασφάλιση.

Οι μεταρρυθμίσεις της τελευταίας δεκαετίας στην Ελλάδα αναφορικά με την κοινωνική ασφάλιση έχουν ως αποτέλεσμα να αλλάξουν τη χρήση των εργαλείων κοινωνικής ασφάλισης, τα ίδια τα εργαλεία ή τη συνολική λογική της κοινωνικής ασφάλισης όπως τη γνωρίζαμε. Δεν πρόκειται για μια απλή πολιτική περιορισμού της έκτασης της κοινωνικοασφαλιστικής δαπάνης αλλά για μία επανατοποθέτηση της κοινωνικής ασφάλισης σε νέα θεμέλια, τα οποία δεν μεταρρυθμίζουν απλά τους υπάρχοντες μηχανισμούς αλλά βασίζονται σε μια νέα αντίληψη για την κοινωνική ασφάλιση.

Οι απόπειρες εξορθολογισμού του ελληνικού συστήματος κοινωνικής ασφάλισης είναι εμφανείς από τη δεκαετία του 1990. Επιχειρείται ο περιορισμός των αναδιανεμητικών στρεβλώσεων που βασίζονται στον οργανωτικό κατακερματισμό και ταυτόχρονα επιχειρείται η μείωση των δημοσιονομικών πιέσεων. Η συνταξιοδοτική πολιτική στην Ελλάδα αποτελεί τη μερίδα του λέοντος των κοινωνικών δαπανών (Katrougalos & Lazarides, 2003), οπότε οι μεταρρυθμίσεις επικεντρώνονται κατά κύριο λόγο στον συνταξιοδοτικό τομέα. Τα κοινωνικά και αναδιανεμητικά χαρακτηριστικά του ελληνικού συστήματος κοινωνικής ασφάλισης έχουν αρχίσει να αλλοιώνονται/διαβρώνονται στη διάρκεια μιας μακράς διαδρομής μεταρρυθμίσεων που ριζοσπαστικοποιείται με αφορμή τη κρίση δημόσιου χρέους, από το 2010 μέχρι και σήμερα. Από το 2010, το ελληνικό συνταξιοδοτικό σύστημα είναι σε κατάσταση δομικού επανασχεδιασμού. Στοχοθετείται και υλοποιείται σταδιακά ένα νέο ασφαλιστικό σύστημα με θεμελιωδώς διαφορετικούς κανόνες κοινωνικής ασφάλισης, νέα ισορροπία δικαιωμάτων και υποχρεώσεων, με νέα αρχιτεκτονική του συνταξιοδοτικού συστήματος, με νέες αρχές νομιμοποίησης και δικαιοσύνης.

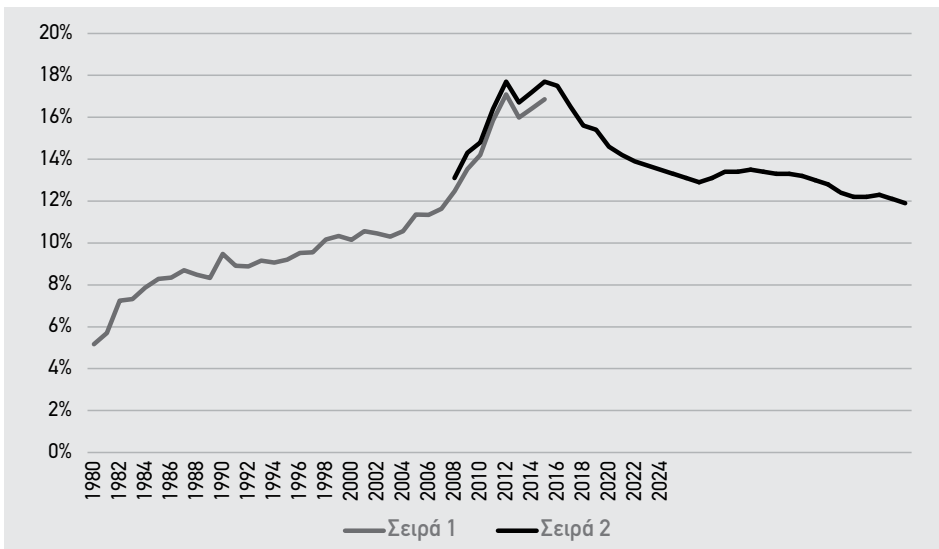
Αιτία ή αφορμή, η κρίση του ελληνικού δημοσίου χρέους ήταν ο καταλύτης για την υπέρβαση κοινωνικών και πολιτικών αντιστάσεων (Στεργίου, 2015). Η δραστική μείωση των συντάξεων αποτέλεσε ένα σημαντικό μέρος της ευρύτερης πολιτικής «εσωτερικής υποτίμησης» (Sakellaropoulos, 2019) που έπληξε καθοριστικά την αγορά εργασίας με απορρύθμιση των εργασιακών σχέσεων, ελαστικοποίηση των μορφών εργασίας και μείωση των μισθών σε δημόσιο και ιδιωτικό τομέα (Κουζής, 2016). Η κοινωνικοασφαλιστική νομοθεσία που συγκροτεί το νέο ασφαλιστικό σύστημα της χώρας είναι ογκώδης, αλλά μεταξύ των επιμέρους διατάξεων, μπορεί κανείς να εντοπίσει κάποιες αλλαγές-σταθμούς που αποτελούν τη βάση αναφοράς και να εξετάσει σε ποιο βαθμό τα χαρακτηριστικά των μεταρρυθμίσεων συνιστούν αλλαγή παραδείγματος κοινωνικο-ασφαλιστικής πολιτικής.

Στην ελληνική περίπτωση μεταρρύθμισης της κοινωνικής ασφάλισης εμφανίζεται η διαφοροποίηση των ανωτέρω δίπολων σε τρία επίπεδα, αν και άνισα. Ενώ η εισαγωγή

κεφαλαιοποιητικών στοιχείων και η καθαρή ιδιωτικοποίηση παραμένει περιορισμένη, η «προνοιοποίηση» και η «εξατομίκευση» έχουν αφήσει εμφανές το στίγμα τους στο Ελληνικό σύστημα κοινωνικής ασφάλισης μέχρι σήμερα. Για την ακρίβεια αλληλοσυμπληρώνονται και αλληλο-ενισχύονται.

Ο Πίνακας 1.2 παρουσιάζει τη διαχρονική εξέλιξη της δημόσιας συνταξιοδοτικής δαπάνης στην Ελλάδα από το 1980, όταν δηλαδή «ωριμάζει» το ελληνικό σύστημα κοινωνικής ασφάλισης και αρχίζουν να συνταξιοδοτούνται οι πρώτες μεγάλες γενιές ασφαλισμένων, ασκώντας πιέσεις για αυξημένη χρηματοδότηση. Ο ίδιος Πίνακας παρουσιάζει το σχεδιασμό μείωσης της δημόσιας συνταξιοδοτικής δαπάνης μέχρι το 2070.

Πίνακας 1.2 Η εξέλιξη της δημόσιας συνταξιοδοτικής δαπάνης στην Ελλάδα ως % ΑΕΠ, 1980-2070

Πηγή: ΟΟΣΑ και ΕΑΑ

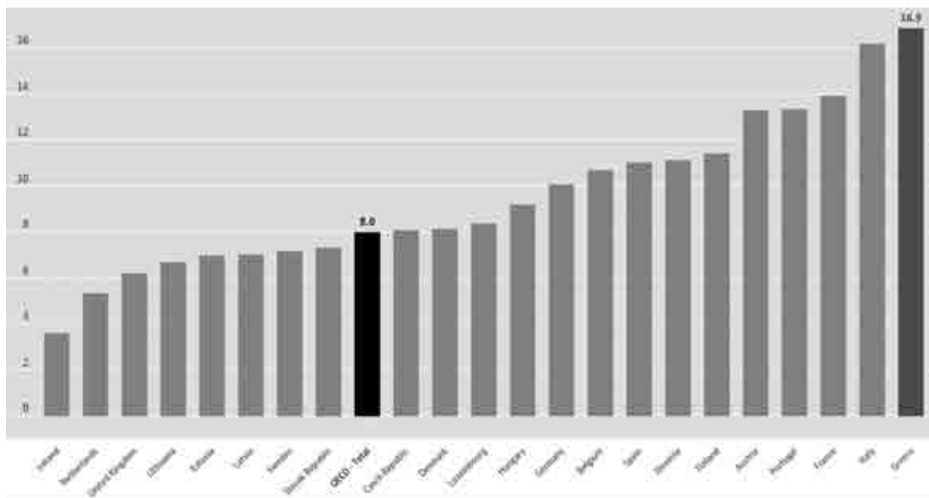
Στα συνταξιοδοτικά συστήματα «ενός μοναδικού πυλώνα» όπως το ελληνικό, κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1990, η τάση αυτή αρχίζει να μεταλλάσσεται και να εξελίσσεται σε μία δεύτερη φάση μεταρρυθμιστικών πρωτοβουλιών που δεν αποσκοπούν μόνο στον περιορισμό των συνταξιοδοτικών δαπανών αλλά και στην ανάπτυξη του Δεύτερου πυλώνα συντάξεων κεφαλαιοποιητικού επαγγελματικού (occupational) χαρακτήρα. Οι αλλαγές που συνιστούν αλλαγή παραδείγματος αντί της ακολούθησης της θεσμικής πεπατημένης (path dependency) (Korpi, 2001), επικεντρώνονται στη ριζοσπαστικοποίηση των μεταρρυθμίσεων και ετοιμάζουν το πεδίο για την ανάπτυξη πολλαπλών πυλώνων σύνταξης. Αυτή η νέα φάση των μεταρρυθμίσεων συνεπάγεται μια νέα ισορροπία με-

ταξύ δημόσιας και ιδιωτικής συνταξιοδοτικής προστασίας, διασφαλίζοντας τις θεσμικές και πραγματικές συνθήκες για μία μικτή οικονομία της συνταξιοδοτικής προστασίας στον οποίο ο κεφαλαιοποιητικός πυλώνας διαδραματίζει κεντρικό ρόλο (Beresford & Croft, 1984; Powell & Barrientos, 2004).

Ο δημόσιος διανεμητικός πυλώνας κατέχει μικρότερη συμμετοχή στη συνταξιοδοτική προστασία, ενώ αναπτύσσονται διάφορα συνταξιοδοτικά προϊόντα μεταφέροντας το συνταξιοδοτικό κίνδυνο και τη συνταξιοδοτική επιλογή από τους δημόσιους φορείς κοινωνικής ασφάλισης στους ίδιους τους ασφαλισμένους. Η κρατική ρύθμιση επικεντρώνεται ολοένα και περισσότερο στην εποπτεία της λειτουργίας των επαγγελματικών ταμείων αντί της απευθείας παροχής δημόσιας συνταξιοδοτικής προστασίας (Beland & Gran, 2008). Παρόλα αυτά, η μετάβαση αυτή δεν είναι ούτε αυτόματη, ούτε γρήγορη, ούτε δεδομένη. Στην Ελλάδα, τα υψηλά ποσοστά δημόσιας συνταξιοδοτικής δαπάνης κρατούν πολύ χαμηλά την ιδιωτική συνταξιοδοτική δαπάνη.

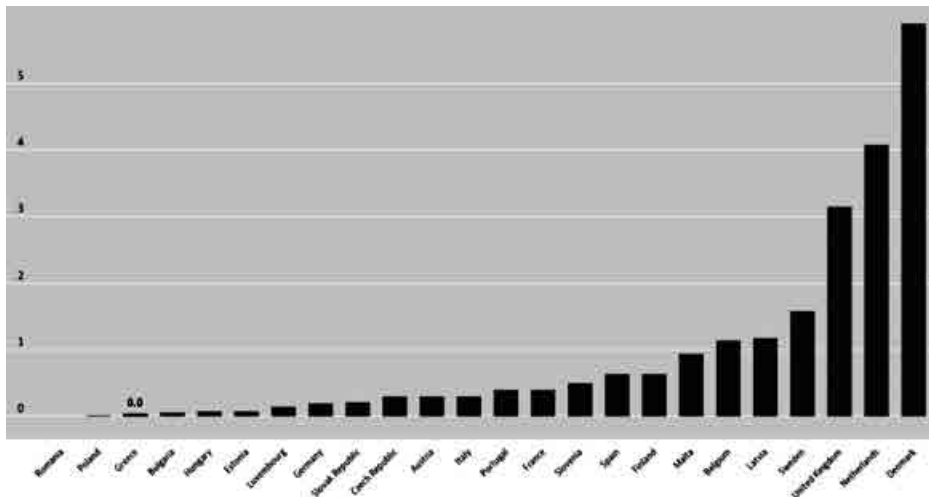
Από τους παρακάτω Πίνακες 1.3 και 1.4 φαίνεται στην ελληνική περίπτωση η σχέση συμπληρωματικότητας και ανταγωνισμού μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα συνταξιοδοτικής προστασίας. Φαίνεται ότι οι πολίτες χωρών που εξοικονομούν δημόσιες κοινωνικές δαπάνες αναγκάζονται να καλύψουν τις ανάγκες συνταξιοδοτικής προστασίας τους μέσω του ιδιωτικού τομέα είτε αναφερόμαστε σε κερδοσκοπικές ιδιωτικές ασφαλιστικές εταιρείες είτε σε μη κερδοσκοπικά ιδιωτικά προγράμματα επαγγελματικής ασφάλισης.

Πίνακας 1.3 Δημόσια δαπάνη για συντάξεις ως ποσοστό του ΑΕΠ. 2015

Πηγή: OECD (2020), Pension spending (indicator). doi: 10.1787/a041f4ef-en (Accessed on 07 June 2020)

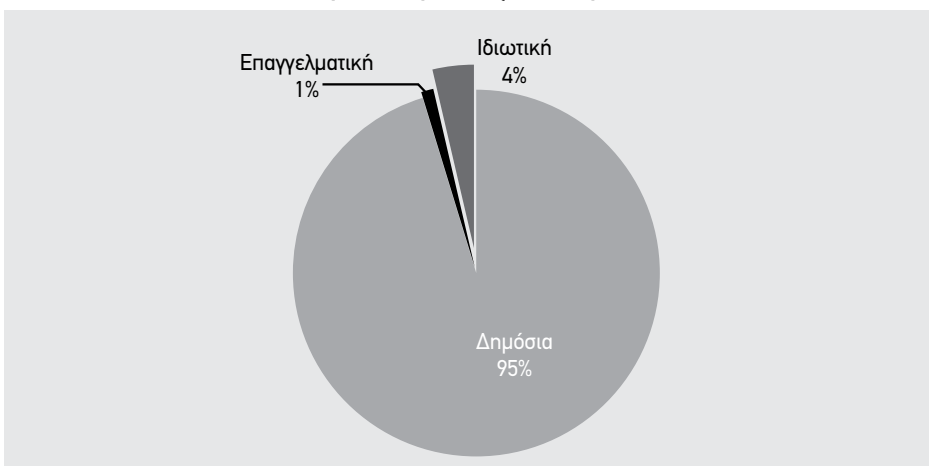
Πίνακας 1.4 Ιδιωτική δαπάνη για συντάξεις ως ποσοστό του ΑΕΠ, 2013

Πηγή: OECD (2020), Pension spending (indicator). doi: 10.1787/a041f4ef-en (Accessed on 07 June 2020)

Στον Πίνακα 1.5 μπορεί κανείς να εντοπίσει συγκεκριμένα για την Ελλάδα το ότι η μείωση της δημόσιας συνταξιοδοτικής δαπάνης δεν αύξησε (ακόμα) τις δαπάνες επαγγελματικών και ατομικών ιδιωτικών ασφαλίσεων για σύνταξη.

Πίνακας 1.5 Δημόσια, Επαγγελματική και Ιδιωτική Δαπάνη Συντάξεων στην Ελλάδα

Πηγή: ΕΛΕΤΕΑ, ΕΑΕΕ

Ειδικότερα για την ανάπτυξη των Ταμείων Επαγγελματικής Ασφάλισης, ενός θεσμού προαιρετικής κεφαλαιοποίησης που θεσμοθετείται με το Ν.3029/2002 φαίνεται ότι είναι πολύ περιορισμένη.

Πίνακας 1.6 Συνολική αξία ενεργητικού (αποθεματικών) των ΤΕΑ

	2015	2016	2017	2018
Επαγγελματική ασφάλιση	€1,13 δισ.	€1,19 δισ.	€1,34 δισ.	€1,38 δισ.

Πηγή: ΕΛΕΤΕΑ

■ Πέντε κατευθύνσεις μετάβασης των συνταξιοδοτικών συστημάτων και η παρέμβαση του Ν.4670

Στη μεταρρυθμιστική διαδικασία μετάβασης από έναν δημόσιο πυλώνα διανεμητικού χαρακτήρα σε πολλούς πυλώνες δημόσιου και ιδιωτικού χαρακτήρα με διανεμητικά και κεφαλαιοποιοτικά χαρακτηριστικά, οι Jessoula και Hinrichs εντοπίζουν πέντε μεταρρυθμιστικές κατευθύνσεις που εντάσσονται στο προϋφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο (Hinrichs & Jessoula, 2012):

- ι) Αύξηση της ηλικίας συνταξιοδότησης, εξίσωση των ορίων ηλικίας μεταξύ ανδρών και γυναικών και υλοποίηση πολιτικών ενεργού γήρανης.*

Επιμέρους στόχος των παρεμβάσεων αυτών η επιμήκυνση του εργασιακού βίου με την αύξηση της συμμετοχής στην αγορά εργασίας των πιο ηλικιωμένων εργαζομένων. Στην Ελλάδα, προβλέπεται αύξηση για τα όρια ηλικίας συνταξιοδότησης από το Ν.3655/2008, πρόβλεψη που δεν προλαβαίνει να εφαρμοστεί γιατί παρεμβάλλεται η αύξηση που προβλέπει ο Ν.3863/2010. Και ο Ν.3863/2010 δεν εφαρμόζεται πλήρως γιατί παρεμβάλλεται ο Ν.4093/2012 που επιταχύνει την αύξηση του χρόνου ασφάλισης και προβλέπει άμεσα ακόμα υψηλότερα όρια ηλικίας. Ο Ν.4336/2015 περιόρισε την εφαρμογή της δυνατότητας κατοχύρωσης συνταξιοδοτικού δικαιώματος και όρισε ότι από 01-01-2022 καταργείται η δυνατότητα συνταξιοδότησης με προϋποθέσεις πέραν των γενικών διατάξεων πλήρους και μειωμένης σύνταξης.

Ο Ν.4670/2020 διατηρεί την πρόβλεψη που υπάρχει από το αρ.11 του Ν.3863/2010 για αύξηση των ορίων ηλικίας συνταξιοδότησης από το 2021 και ανά τριετία ανάλογα με την αύξηση του προσδόκιμου ζωής. Σημαντικότερη συμβολή του Ν.4670/2020, είναι η

ενίσχυση της εργασίας ηλικιωμένων μέσω της άρσης/μείωσης των περιορισμών για την απασχόληση συνταξιούχων στο πλαίσιο των πολιτικών κινήτρων/αντικινήτρων παραμονής στην εργασία (βλ. Κεφάλαιο 4).

ii) Μείωση των ποσοστών αναπλήρωσης και εισαγωγή περιορισμών στην τιμαριθμική αύξηση συντάξεων.

Επιμέρους στόχος των παρεμβάσεων αυτών είναι η μείωση της επάρκειας των δημόσιων συντάξεων και ο περιορισμός των μηχανισμών αύξησής τους, ώστε να αναπτυχθεί ο ιδιωτικός τομέας συνταξιοδοτικής προστασίας. Ο Ν.3863/2010 προέβλεπε 60% αναπλήρωση για την αναλογική σύνταξη μετά από 40 έτη ασφάλισης, αλλά στην πρώτη εφαρμογή της «ανταποδοτικής» σύνταξης με το Ν.4387/2016, η αναπλήρωση πέφτει στα 42,8% για τον ίδιο χρόνο ασφάλισης. Παράλληλα, αντί της τιμαριθμικής αύξησης που διατηρεί (εν όλω ή εν μέρει) την αγοραστική αξία των συντάξεων, εισάγεται μία ρήτρα που δεσμεύει διπλά την αύξηση των κύριων συντάξεων κατά 50% από την εξέλιξη του ΑΕΠ και κατά 50% από την εξέλιξη του ΔτΚ.

Η συσσώρευση *ad hoc* μειώσεων των συντάξεων από το 2010 οδήγησε σε μία μεσοσταθμική μείωση των συντάξεων στο 40% ή περικοπή σωρευτικά 63 δις. Ευρώ (Ρομπόλης, Μπέτσας, 2019) κατά προσέγγιση 20-25% στους χαμηλοσυνταξιούχους και μέχρι 50% στις υψηλότερες συντάξεις (Νεκτάριος κ.α., 2018). Σύμφωνα με τις στατιστικές του συστήματος (ΗΔΙΚΑ, 2018), η διάμεση σύνταξη φτάνει τα 674,11 ευρώ, 30% των συνταξιούχων λαμβάνουν κύρια σύνταξη κάτω των 500 ευρώ (μέση σύνταξη 369,74 ευρώ) και 35% των συνταξιούχων λαμβάνουν κύρια σύνταξη από 500 έως 1.000 ευρώ (μέση σύνταξη 681,37 ευρώ).

Ο Ν.4670 καταργώντας μέσα σε λίγους μήνες την 13^η σύνταξη αρ. 120 του Ν.4611/2019, προβλέπει μείωση των συντάξεων, μείωση που βαρύνει αναλογικά περισσότερο τους χαμηλοσυνταξιούχους. Το αρ.47 ν.4670/2020 αναφέρει ειδικότερα ότι:

«Από 1.1.2020 στον ετήσιο κοινωνικό προϋπολογισμό εγγράφεται δαπάνη ύψους 0,5% του ΑΕΠ, από την οποία καλύπτεται κατά πρώτον η δαπάνη που δημιουργείται ετησίως σε εφαρμογή των υπ' αρ. 1890/2019 και 1891/2019 αποφάσεων του Συμβουλίου της Επικρατείας και κατά δεύτερον καλύπτεται η δαπάνη πολιτικών πρόνοιας και κοινωνικής αλληλεγγύης και υγείας».

Η ρύθμιση αυτή δικαιολογείται στην αιτιολογική έκθεση ως εξής:

“Πιο συγκεκριμένα, εξαιτίας της άρσης των περικοπών στις επικουρικές συντάξεις και της αύξησης των ποσοστών αναπλήρωσης, προκαλείται αύξηση της συνταξιοδοτικής δαπάνης. Κατά συνέπεια προκαλείται δαπάνη από την εισαγωγή των αναμορφώσεων στο συνταξιοδοτικό σύστημα, η οποία θα πρέπει να είναι συμβατή με τα

εγκεκριμένα δημοσιονομικά μεγέθη της χώρας δηλαδή δεν πρέπει να δυσχεράνει την επίτευξη των ετήσιων δημοσιονομικών στόχων της Χώρας. Περαιτέρω, λαμβάνοντας υπόψιν την πρόσφατη θεσμοθέτηση του άρθρου 120 του ν. 4611/2019, το ετήσιο κόστος της οποίας εκτιμάται στο 0,5% του ΑΕΠ και έχει ήδη συμπεριληφθεί στον προϋπολογισμό του 2020, το κόστος των νέων πολιτικών θα καλυφθεί από την προβλεπόμενη αυτή δαπάνη. Ειδικότερα από την ανωτέρω ετήσια δαπάνη που έχει ήδη συμπεριληφθεί στον προϋπολογισμό του 2020, ένα μέρος της θα καλύπτει τις νέες πολιτικές που προτείνονται, όπως την άρση των περικοπών στις επικουρικές συντάξεις και την αυξημένη δαπάνη κύριων συντάξεων λόγω των αυξημένων νέων ποσοστών αναπλήρωσης ενώ μέρος της δαπάνης θα καλύψει πολιτικές κοινωνικού κράτους (πρόνοιας και κοινωνικής αλληλεγγύης, υγείας). Με τον τρόπο αυτό διασφαλίζεται ότι από το 2020 και εφεξής επιπλέον 0,5% του ΑΕΠ διατίθεται ετησίως υπέρ του κοινωνικού κράτους, διανέμεται κατά προτεραιότητα με βάση τους θεσμοθετημένους ασφαλιστικούς κανόνες του συστήματος, διασφαλίζοντας ίση και δίκαιη μεταχείριση μεταξύ των συνταξιούχων, αποκαθιστώντας τη συμμερφωση του συστήματος με τις συνταγματικές αρχές. Παράλληλα, λαμβάνοντας υπόψη ότι το ετήσιο κόστος των νέων πολιτικών εκτιμάται ότι έως το έτος 2047 είναι χαμηλότερο του 0,5% του ΑΕΠ, προκύπτει ετησίως δαπάνη που θα διατίθεται για πολιτικές πρόνοιας και κοινωνικής αλληλεγγύης και υγείας. Συνεπώς διατηρούμε την επί πλέον δαπάνη του 0,5% του ΑΕΠ ετησίως προς όφελος του κοινωνικού κράτους και την αναδιανέμουμε με βάση ασφαλιστικούς κανόνες, αλλά και για την ενίσχυση γενικότερων κοινωνικών πολιτικών.”(Αιτιολογική έκθεση Ν.4670/2020, σελ. 65)

iii) Στενή σύνδεση μεταξύ εισφορών/παροχών για μεγαλύτερη αναλογιστική δικαιοσύνη.

Η ανταποδοτική σύνταξη βασίζεται στο αναδιανεμητικό σύστημα προκαθορισμένων παροχών, με τρόπο που να εξασφαλίζει αναδιανομή προς τα κάτω. Ο νέος τρόπος υπολογισμού των συντάξεων, λόγω της παρουσίας της εθνικής σύνταξης, καταλήγει σε μεγαλύτερα ποσοστά αναπλήρωσης για τα χαμηλά εισοδήματα, πάνω από 80% για μηνιαίο εισόδημα μέχρι 1.000 Ευρώ, εφόσον βέβαια πληρούνται όλες οι προϋποθέσεις για πλήρη σύνταξη (ηλικία, χρόνος ασφάλισης, χρόνος διαμονής). Ανεξάρτητα από τα κριτήρια θεμελίωσης σύνταξης, ο υπολογισμός των συντάξεων άλλαξε θεμελιωδώς με τη μετάβαση από το μοντέλο καθορισμένων παροχών που βασίζεται σε συντάξιμο μισθό του τελευταίου έτους ή των τελευταίων ετών προς ένα μοντέλο όπου συνυπολογίζονται τα εισοδήματα από όλον των εργασιακό βίο. Αυτές οι αρχές αναλογιστικής ουδετερότητας και σύνδεσης των εισφορών με τις παροχές σε ατομικό επίπεδο αναπόφευκτα οδηγούν σε ανισότητες του συνταξιοδοτικού εισοδήματος αφού οι εισοδηματικές διαφορές κατά τη διάρκεια του εργασιακού βίου αντανακλώνται άμεσα ως εισοδηματικές διαφορές

κατά τη διάρκεια του συνταξιοδοτικού βίου. Οι επισφαλείς ελαστικά εργαζόμενοι έρχονται αντιμέτωποι με το φάσμα της συνταξιοδοτικής φτώχειας (Schmidt & Wagner, 2017).

Η αποδοχή μορφών ευελιξίας πρέπει να λαμβάνει υπόψιν δύο βαθιές μεταμορφώσεις που αλληλεπιδρούν στη παραδοσιακή σχέση μεταξύ εργασίας και κοινωνικοασφαλιστικής προστασίας γήρατος. Η αποδοχή μορφών ευελιξίας στην συνταξιοδοτική προστασία εκθέτει σε πραγματικό κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού εκείνους τους εργαζόμενους που έχουν «ατυπικό» εργασιακό βίο. Όταν αναφέρεται κανείς σε «ατυπικό εργασιακό βίο» και σε «άτυπες μορφές απασχόλησης» θα πρέπει να αντιλαμβανόμαστε ότι δεν αφορά ένα μειοψηφικό, περιθωριακό φαινόμενο ορισμένων *outsiders*. Αντίθετα, η επέκταση των θεσμικών ευέλικτων μορφών απασχόλησης λαμβάνει διαστάσεις κανονικότητας (Κουζής, 2018). Η επέκταση της επισφάλειας συμπληρώνεται από μη θεσμικές μορφές ευελιξίας και επισφάλειας, δηλαδή από όλες τις εμπεδωμένες πρακτικές μη συμμόρφωσης στους κανόνες της εργασίας και της κοινωνικής ασφάλισης (INE ΓΣΕΕ, 2019)

Σε αυτές τις αλλαγές προστίθεται επομένως μια νέα αρχιτεκτονική για τον πρώτο πυλώνα των συντάξεων. Η σύνδεση κύριας και επικουρικής σύνταξης αλλάζει με κριτήριο τη διάκριση μεταξύ ανταποδοτικού και μη ανταποδοτικού μέρους των συνταξιοδοτικών παροχών. Ενώ δηλαδή ακόμα υφίσταται η θεσμική διάκριση μεταξύ κύριας και επικουρικής σύνταξης, οι μεταρρυθμίσεις από το 2010 και μετά, εμπνεόμενες από τις διαφορετικές λειτουργίες των συντάξεων στο μοντέλο των πολλαπλών πυλώνων, εγκαθιδρύουν μια σιωπηρή διάκριση ρόλων με κριτήριο την (μη) ανταποδοτικότητα. Αυτό επιτυγχάνεται μέσω του διαχωρισμού εντός της κύριας σύνταξης στα δύο τμήματα που αναφέρονται, το τμήμα της εθνικής σύνταξης και το τμήμα της ανταποδοτικής σύνταξης. Οι λειτουργίες αλληλέγγυας κοινωνικής αναδιανομής περιορίζονται ξεκάθαρα σε αυτό που αποκαλείται εθνική σύνταξη και χρηματοδοτείται από την κρατική φορολογία ώστε να απευθύνεται στην καταπολέμηση της φτώχειας των συνταξιούχων και να εγγυάται μία επαρκή σύνταξη στα επίπεδα της προνοιακής σύνταξης.

Πίνακας 1.7. Νέα Αρχιτεκτονική του Πρώτου Πυλώνα Συντάξεων

Είδος σύνταξης	Ρόλος κοινωνικής προστασίας	(Μη) Ανταποδοτικός χαρακτήρας
Επικουρικές συντάξεις	Αναπλήρωση εισοδήματος	Ανταπόδοση με νοπή κεφαλαιοποίηση καθορισμένων εισφορών
Κύρια σύνταξη: ανταποδοτικό τμήμα	Αναπλήρωση εισοδήματος	Ανταπόδοση με στενή σύνδεση εισφορών-παροχών
Κύρια σύνταξη: εθνικό τμήμα	Καταπολέμηση-πρόληψη φτώχειας	Μη ανταποδοτική σύνταξη από κρατικό προϋπολογισμό

Ο Ν.4670 διατηρεί και δεν παρεμβαίνει ιδιαίτερα στην κατεύθυνση αυτή, παρά μόνο με την ενίσχυση του ανταποδοτικού χαρακτήρα των συντάξεων με ασφαλιστικό βίο άνω της 30ετίας, σε συμμόρφωση με τις αποφάσεις της Ολομέλειας ΣτΕ του Οκτωβρίου 2019 (βλ. Κεφάλαιο 2 και Κεφάλαιο 4).

iv) Εναρμόνιση των κοινωνικο-ασφαλιστικών κανόνων (επιλεξιμότητα, εισφορές, υπολογισμός παροχών) μεταξύ διαφορετικών κοινωνικοεπαγγελματικών κατηγοριών.

Οι δίδυμοι νόμοι του 2010, 3863 και 3865 για τον ιδιωτικό και τον δημόσιο τομέα, εμπειρεύουν όλα τα στοιχεία σχεδιασμού του νέου συστήματος κοινωνικής ασφάλισης. Εμπεριέχονται θεσμικές καινοτομίες όπως (Αιτιολογική Έκθεση Ν.3863/2010):

- η ενιαία δομή της κύριας σύνταξης
- ο ενιαίος φορέας διαχείρισης των αποθεματικών και της περιουσίας των Φ.Κ.Α.
- ο ενιαίος μηχανισμός ελέγχου καταβολής των ασφαλιστικών εισφορών
- το ενιαίο σύστημα διαχείρισης των πόρων των κλάδων υγείας των Φ.Κ.Α.
- το ενιαίο σύστημα ελέγχου των δαπανών υγείας
- το ενιαίο σύστημα προμηθειών των Φ.Κ.Α.
- το ενιαίο καθεστώς συνταξιοδότησης, με κοινές προϋποθέσεις και όρους, για όλες τις κατηγορίες των εργαζομένων
- το ενιαίο καθεστώς ασφάλισης όσων συνταξιούχων απασχολούνται μετά τη συνταξιοδότησή τους σε άλλες θέσεις εργασίας
- ο ενιαίος φορέας πιστοποίησης και αξιολόγησης της αναπηρίας
- το ενιαίο και πάγιο σύστημα κατάρτισης του καταλόγου των βαρέων και ανθυγιεινών επαγγελμάτων
- ο ενιαίος φορέας πρωτοβάθμιας υγείας
- ο ενιαίος τρόπος διεκπεραίωσης μέσω του τραπεζικού συστήματος όλων των συναλλαγών στο πεδίο των εργασιακών σχέσεων
- το ενιαίο κέντρο ελέγχου και πληρωμής συντάξεων
- το ενιαίο και πάγιο σύστημα ρύθμισης των οφειλών στα Ταμεία.

Το 2012 αποτελεί τον επόμενο σημαντικό σταθμό συνταξιοδοτικής μεταρρύθμισης, όταν οι επικουρικές συντάξεις εντάσσονται ένα δημόσιο ασφαλιστικό φορέα που λειτουργεί με τους κανόνες της νοτιής κεφαλαιοποίησης καθορισμένων εισφορών. Ο Ν.4052/2012, υλοποιώντας τις δεσμεύσεις του Δευτέρου Μνημονίου, απομακρύνεται

πλήρως από τις επικουρικές συντάξεις, όπως τις γνωρίζαμε μέχρι τότε, θεσπίζοντας μια κυμαινόμενη επικουρική σύνταξη ανάλογα με τις διακυμάνσεις των ετήσιων εσόδων του νέου ταμείου. Βασική αρχή της μεταρρύθμισης του 2012 αποτελεί η απόσυρση της κρατικής εγγύησης από τις επικουρικές συντάξεις (ουδετερότητα του κρατικού προϋπολογισμού) και η αποκλειστική χρηματοδότηση από τις σχετικές εισφορές εργαζομένων και εργοδοτών.

Για τον σκοπό αυτόν, θεσπίζονται οι απαραίτητοι μηχανισμοί λογιστικής καταγραφής σε ατομικό λογαριασμό του συσσωρευμένου συνταξιοδοτικού κεφαλαίου και η ενσωματωμένη σύνδεση στον τρόπο υπολογισμού της παροχής του χρόνου συνταξιοδότησης με το προσδόκιμο ζωής στον χρόνο αυτό. Μέχρι την ολοκλήρωση της Μελέτης, τελευταίο σταθμό αναφοράς αποτελεί η μεταρρύθμιση του 2016, η οποία υιοθετείται στα πλαίσια υλοποίησης του Τρίτου Μνημονίου. Ο Ν.4387/2016 ενοποιεί:

- Όλους τους φορείς κύριας σύνταξης μισθωτών του ιδιωτικού και δημόσιου τομέα, ελεύθερων επαγγελματιών και αγροτών στον Ενιαίο Φορέα κοινωνικής ασφάλισης (Ε.Φ.Κ.Α.).
- Όλους τους φορείς επικουρικής σύνταξης και εφάπαξ παροχών, δημιουργώντας το Ενιαίο Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης και Εφάπαξ Παροχών (Ε.Τ.Ε.Α.Ε.Π.).
- Τον τρόπο υπολογισμού σε όλες τις κύριες συντάξεις, μελλοντικές και ήδη καταβαλλόμενες.
- Τον τρόπο υπολογισμού των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης ανεξάρτητα από τη φύση της εργασιακής σχέσης.

Η φιλόδοξη οργανωτική ενοποίηση ενός παραδοσιακά κατακερματισμένου θεσμού συνοδεύεται με την προσπάθεια ενοποίησης κανόνων κοινωνικής ασφάλισης. Η διακνηρυσσόμενη ισονομία του νέου ασφαλιστικού συστήματος με το ν.4387/2016 βασίζεται στη θέσπιση ενιαίων κανόνων. Ως ενιαίοι κανόνες νοούνται όσον αφορά στις εισφορές, τα ενιαία ποσοστά εισφορών με βάση υπολογισμού τους το πραγματικό εισόδημα. Όσον αφορά στις παροχές, καθιερώνεται ενιαίος τρόπος υπολογισμού της σύνταξης, κύριας και επικουρικής, για παλιούς και νέους ασφαλισμένους, με βάση το μέσο εργασιακό εισόδημα και ίδια ποσοστά αναπλήρωσης για όλους.

Ενιαίοι κανόνες σημαίνει στην πράξη εφαρμογή της συνταξιοδοτικής λιτότητας για όλους, νέους και παλιούς συνταξιούχους, συνταξιούχους του ιδιωτικού και του δημόσιου τομέα. Χαρακτηριστικό της δημοσιονομικού χαρακτήρα στόχευσης των ενιαίων κανόνων είναι το γεγονός ότι οι ενιαίοι κανόνες παροχών «περιορίζονται» στις συντάξεις που έχουν τον βασικό δημοσιονομικό βάρος, ενώ εν έτει 2020 ο πρώην ΕΦΚΑ και το πρώην ΕΤΕΑΕΠ δεν έχουν ακόμη Κανονισμό (Ενιαίων ή μη) Παροχών.

ν) Υιοθέτηση στοχευμένων μέτρων κάθετης αναδιανομή για χαμηλοσυνταξιούχους.

Η ραχοκοκαλιά της αναδιάρθρωσης των δημόσιων συντάξεων στην Ελλάδα μετά τις μεταρρυθμίσεις της περιόδου 2010-2020 έγκειται σε μία νέα ισορροπία μεταξύ των αρχών της ίσης ανταπόδοσης και της καταπολέμησης της φτώχειας. Το μη ανταποδοτικό κομμάτι της σύνταξης είναι προορισμένο να διασφαλίζει την επάρκεια των συντάξεων σε ένα επίπεδο καταπολέμησης της ακραίας φτώχειας. Τα κατώτατα όρια σύνταξης καταργούνται και η κρατική χρηματοδότηση περιορίζεται στο κομμάτι της εθνικής σύνταξης.

Ανεξάρτητα από τη μείωση του ποσού της ελάχιστης εγγύησης της σύνταξης (από 486 ευρώ το 2008, 392 ευρώ το 2015, στα 345 ευρώ το 2016), εισάγονται καινούργια κριτήρια θεμελίωσης. Πρώτον, το ύψος της εθνικής σύνταξης συνδέεται με τον χρόνο ασφάλισης (από 345 ευρώ με 15 έτη ασφάλισης προοδευτικά στα 384 ευρώ με 20 έτη ασφάλισης) και, δεύτερον, το ύψος της εθνικής σύνταξης συνδέεται με τον χρόνο «μόνιμης και νόμιμης διαμονής» στη χώρα, με τρόπο ώστε να χρειάζονται τουλάχιστον 40 έτη για να δικαιούται ο ασφαλισμένος στην πληρότητά τους τα ανωτέρω ποσά. Ένα μεγάλο μέρος των συντάξεων (πρώρες συντάξεις, συντάξεις αναπηρίας, συντάξεις χρείας) φτάνουν μόνο σε ένα ποσοστό της εθνικής σύνταξης, ενώ εργαζόμενοι μετανάστες τρίτων χωρών πρακτικά αποκλείονται από τη λειτουργία της καταπολέμησης της φτώχειας στο δημόσιο συνταξιοδοτικό σύστημα. Η κάθετη κοινωνική αναδιανομή στη συνταξιοδοτική προστασία περιορίζεται στην εθνική σύνταξη και μειώνεται ακόμα περισσότερο λόγω της καθυστερημένης εισαγωγής μιας ανώτατης σύνταξης (από 2.773 ευρώ σε 4.608 ευρώ, άρθρο 120 Ν.4623/2019). Ενώ δηλαδή η σχέση κατώτατης προς την ανώτατη σύνταξης είχε μια αναλογία 1:6, η νέα αναλογία είναι 1:12.

Ο Ν.4670/2020 δεν μεταρρυθμίζει τους υπάρχοντες μηχανισμούς κάθετης αναδιανομής, στήριξης δηλαδή των οικονομικά ασθενέστερων ασφαλισμένων/συνταξιούχων.

■ Οι αποφάσεις της Ολομέλειας του ΣΤΕ και οι επιλογές που ενσωματώνονται στη μεταρρύθμιση του 2020

Η νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας του 2015 και η αντίστοιχη του 2019, αποτελούν αφορμή και αφετηρία για τις αντίστοιχες μεταρρυθμίσεις του 2016 και του 2020 (Κοντιάδης, 2020). Το περιεχόμενο της τελικής μεταρρύθμισης όμως και στην μεταρρύθμιση του Ν.4387/2016 και στη μεταρρύθμιση του Ν.4670/2020 άφηνε και στις δύο μεταρρυθμίσεις ευρύτατο περιθώριο επιλογών, ως προς την συμμόρφωση με το Σύνταγμα και την ΕΣΔΑ. Οι τελικές επιλογές επικαθορίζονται από τους στόχους του νομοθέτη για την κοινωνική ασφάλιση και από τις δεσμεύσεις δημοσιονομικού και όχι

μόνο χαρακτήρα που αναλαμβάνει, μνημονιακού χαρακτήρα και μη. Η επίδραση της νομολογίας του 2019 δεν είναι ίδια ασφαλώς με αυτή του 2015. Οι αποφάσεις της Ολομέλειας του ΣτΕ 2887-90/2015 αποτελούσαν και ως προς το σκεπτικό και ως προς το διατακτικό τους ένα σοβαρό εμπόδιο στη μεταρρυθμιστική διαδικασία που οδήγησε το νομοθέτη να αναγνωρίσει τις δικαστικές αποφάσεις ως «δημοσιονομικό κίνδυνο» και να αποδεχθεί τον όρο «διατηρησιμότητας της μεταρρύθμισης του 2012» (αρ.3 παρ. Γ του Ν.4336/2015).

Οι αποφάσεις της Ολομέλειας του Συμβουλίου Επικρατείας του Οκτώβρη 2019 (1880-1891/2019) αποτέλεσαν κατά κύριο λόγο επιβεβαίωση και λιγότερο εμπόδιο στη μεταρρυθμιστική διαδικασία της περιόδου 2010-2020, επειδή:

- Επιβεβαιώνουν τις περισσότερες από τις αρχές της περιόδου 2010-2019 (ανταποδοτικότητα, αναλογιστική ισότητα, ενοποιήσεις φορέων και κανόνων)
- Εξαρτούν την επάρκεια των παροχών από την αναλογιστική οικονομική βιωσιμότητα της κοινωνικής ασφάλισης περιορίζοντας ουσιαστικά την ευθύνη του κράτους για την κοινωνική αποτελεσματικότητα του θεσμού.

Η μεταρρύθμιση του Ν.4387/2016 αποτελεί, κατά κάποιο τρόπο, εξειδίκευση/εφαρμογή, ως μία παραλλαγή της μεταρρύθμισης του 2010. Διατηρείται στην κύρια σύνταξη η διάκριση μεταξύ εθνικής και ανταποδοτικής σύνταξης ή βασικής και αναλογικής, παρόλα αυτά, όμως, υπάρχουν και διαφορές. Η πρώτη διαφορά είναι η κατάργηση της μεταβατικής περιόδου και η άμεση εφαρμογή του τρόπου υπολογισμού των παροχών για όσους συνταξιοδοτούνται. Άλλη σημαντική διαφοροποίηση είναι η πολύ σοβαρή μείωση των συντελεστών αναπλήρωσης, ιδιαίτερα εκείνων με μεγάλο ασφαλιστικό βίο και υψηλές συντάξιμες αποδοχές (Κοντιάδης, 2020)

Η χαμηλή ανταπόδοση στην ανταποδοτική σύνταξη της μεταρρύθμισης του 2016 δικαιολογήθηκε ως μεροληπτική υπέρ των χαμηλοσυνταξιούχων και χαμηλόμισθων, δίνοντας δηλαδή μεγαλύτερη έμφαση στα αναδιανεμητικά χαρακτηριστικά και όχι τόσο στην αρχή της ανταπόδοσης. Παρόλα αυτά, η επιλογή αυτή έγινε αντικείμενο κριτικής, ότι δηλαδή υπέσκαπτε την ασφαλιστική συνείδηση και διάβρωνε την ενδογενεακή αλληλεγγύη (Κοντιάδης, 2020). Η αναθεώρηση των ποσοστών αναπλήρωσης της ανταποδοτικής σύνταξης γίνεται επιτακτική ύστερα από τις αποφάσεις της Ολομέλειας του Συμβουλίου της Επικρατείας του Οκτώβρη 2019, οι οποίες θεώρησαν ότι τα ποσοστά αναπλήρωσης της ανταποδοτικής σύνταξης, ιδίως μετά τα 30 έτη ασφάλισης, είναι υποανταποδοτικά.

Η πρόσφατη μεταρρύθμιση συμμορφώνεται στις αποφάσεις του Οκτωβρίου 2019, παρόλα αυτά η συμμόρφωση αυτή δεν είναι ένα απλό τεχνικό ζήτημα. Αντίθετα, στον βαθμό που ο νομοθέτης έχει μία πληθώρα εναλλακτικών ως προς τον τρόπο που θα

συμμορφωθεί στις αποφάσεις και τα αποτελέσματα που θα έχουν οι επιλογές του, οι επιλογές, όπως διαμορφώνονται στον Ν.4670/2020, χαρακτηρίζονται από την οικονομική συγκυρία και από το συγκεκριμένο ιδεολογικό και πολιτικό στίγμα του νομοθέτη. Η μεταρρύθμιση της κοινωνικής ασφάλισης το 2020 οφείλει να συμμορφωθεί με τις αντισυνταγματικές που εντοπίζει η Ολομέλεια του Συμβουλίου της Επικρατείας σε σειρά αποφάσεων 1880-1891 του Οκτωβρίου του 2019. Οι αποφάσεις αφορούν κατα κύριο λόγο:

- Το οργανωτικό ζήτημα της δημιουργίας του ΕΦΚΑ
- Ζητήματα επάρκειας συντάξεων από τον υπολογισμό νέων συντάξεων και τον επανυπολογισμό των ήδη καταβαλλόμενων συντάξεων
- Τον υπολογισμό των εισφορών των μη μισθωτών, ελευθέρων επαγγελματιών και αγροτών.

Η οργάνωση των φορέων κοινωνικής ασφάλισης: ο ΕΦΚΑ

Η απόφαση 1880/2019 αποτελεί σταθμό στη διαδικασία που ξεκινά το 1990, της σύγκλισης του καθεστώτος κοινωνικο-ασφαλιστικής προστασίας ιδιωτικού και δημόσιου τομέα (Μορφακίδης, 2019, σελ.738). Τα οργανωτικά ζητήματα που προκάλεσαν αντιδράσεις στα πλαίσια της δημιουργίας του Ενιαίου Φορέα Κοινωνική Ασφάλισης, με τον Ν.4387/2016, δεν είναι από αυτά στα οποία επείγεται να παρέμβει ο κοινωνικο-ασφαλιστικός νομοθέτης. Το Δικαστήριο δέχεται μεν ότι οι δημόσιοι υπάλληλοι διέπονται από ένα ιδιαίτερο συνταγματικό έρεισμα κοινωνικής ασφάλισης, το οποίο δεν βρίσκεται στο άρθρο 22 παρ.5 του Συντάγματος, που αφορά στον ιδιωτικό τομέα, αλλά σε ειδικές διατάξεις του Συντάγματος. Αυτό, κατά τη γνώμη του Συμβουλίου της Επικρατείας, δεν συνιστά όμως λόγο να θεωρήσουμε ότι οι δημόσιοι υπάλληλοι υπάγονται σε ένα ιδιαίτερο για αυτούς καθεστώς κοινωνικής ασφάλισης, το οποίο παρά τη διαφορετική συνταγματική του θεμελίωση, αποσκοπεί στις ίδιες κοινωνικές στοχεύσεις, όπως και η κοινωνική ασφάλιση στον ιδιωτικό τομέα. Από αυτό συνάγεται ότι δεν υπάρχει κανένα ιδιαίτερο κώλυμα στην ενιαία οργανωτική ένταξη δημοσίων υπαλλήλων και υπαλλήλων του ιδιωτικού τομέα σε έναν φορέα.

«Στην περίπτωση που ο κοινός νομοθέτης δεν παρέχει στους δημοσίου υπαλλήλους και λειτουργούς προστασία από τους κινδύνους γήρατος, ασθενείας, αναπηρίας και θανάτου -με ιδιαίτερο τρόπο- η αρχή του κοινωνικού κράτους δεν θα ανεχόταν τη μη υπαγωγή αυτών σε καθεστώς κοινωνικών ασφαλίσεων» (ΟλΣτε 1880/2019, σκέψη 10).

Αντίστοιχα, τα άρθρα 103, 73, 78, 80 και 98 του Συντάγματος αναφέρονται στην ειδική προστασία των δημοσίων υπαλλήλων μέσω της κοινωνικής ασφάλισης. Στην ίδια από-

φαση, η πλειοψηφία καταλήγει ότι η επίκληση των ανωτέρων διατάξεων, που έχουν διαδικαστικό χαρακτήρα και αφορούν στη συνταξιοδότηση των δημοσίων υπαλλήλων, γίνεται για να αιτιολογηθεί μόνο ο αποκλεισμός της εφαρμογής των αρχών της κοινωνικής ασφάλισης και της νομοθεσίας του ιδιωτικού τομέα επί του συνταξιοδοτικού καθεστώτος των δημοσίων υπαλλήλων και ότι είναι γνωστή στον συνταγματικό νομοθέτη ότι η σύνταξη των δημοσίων υπαλλήλων είναι παροχή με διαφορετικά χαρακτηριστικά σε σχέση με εκείνα της παροχής κοινωνικής ασφάλισης (ΟΛΣΤΕ 1880/2019, σκέψη 13.). Στη σκέψη 17 της ίδιας απόφασης αναφέρεται ότι:

«ανεξαρτήτως αντιθέσεως προς το Σύνταγμα επιμέρους ρυθμίσεων του Ν.4387/2016, η κατ' αρχήν υπαγωγή δημοσίων υπαλλήλων και λειτουργών σε καθεστώς υποχρεωτικής κύριας κοινωνικής ασφάλισης, κατάληξης μιας μακράς πορείας συγκλίσεως του συνταξιοδοτικού καθεστώτος των δημοσίων υπαλλήλων με την κοινωνική ασφάλιση προς ουδεμία διάταξη του Συντάγματος αντίκειται» (ΟΛΣΤε 1880/2019, σκέψη 17).

Σχετικά με το ζήτημα της οργάνωσης, απορρίπτεται ο ισχυρισμός που υπήρχε από τη δεκαετία του '90, ότι δεν θα έπρεπε να επιτρέπεται η ενοποίηση βιώσιμων με μη βιώσιμους ασφαλιστικούς οργανισμούς, ομοειδών με μη ομοειδείς ασφαλιστικούς οργανισμούς. Το σκεπτικό της αποδοχής της δυνατότητας οργανωτικής ενοποίησης στα πλαίσια του ΕΦΚΑ και του ΕΤΕΑΕΠ βασίζεται στην έννοια της κοινωνικής αλληλεγγύης (Παπαρρηγοπούλου, 2019).

«Επειδή, περαιτέρω, προβάλλεται ότι με τις διατάξεις του ν. 4387/2016 παραβιάζεται η αρχή της ισότητας (άρθρο 4 παρ. 1 του Συντάγματος) και η αρχή της ισότητας στα δημόσια βάρη (άρθρο 4 παρ. 5 του Συντάγματος), διότι η θέσπιση ενιαίων κανόνων επί των ασφαλιστικών εισφορών, συνεπάγεται δυσανάλογες, υπέρμετρες και αναντίστοιχες προς την εργασιακή κατάσταση των μηχανικών επιβαρύνσεις, καθ' όσον οι ελεύθεροι επαγγελματίες μηχανικοί καλούνται να καταβάλουν εξ ιδίων το σύνολο των ασφαλιστικών εισφορών, υπολογιζόμενων όμως στο ίδιο ύψος με το ποσοστιαίο σύνολο των ασφαλιστικών εισφορών που αποδίδονται στους οργανισμούς κοινωνικής ασφάλισης για λογαριασμό των εργαζομένων, φέρουν δε αθέμιτα την ευθύνη σε περίπτωση μη καταβολής των εισφορών, ενώ στην περίπτωση των μισθωτών τα δύο τρίτα των εισφορών βαρύνουν τον εργοδότη και το ένα τρίτο τους εργαζόμενους, την δε ευθύνη επί μη καταβολής των κοινωνικοασφαλιστικών εισφορών φέρει πάντοτε ο εργοδότης». (Ολομ ΣΤΕ 1880/2019 Σκέψη 19)

«Επειδή, το Σύνταγμα του 1975 περιέλαβε διατάξεις που επέτρεψαν να θεωρηθεί ως συνταγματικά κατοχυρωμένη η αρχή του κοινωνικού κράτους, ρητή αναφορά στην οποία έγινε από τον αναθεωρητικό νομοθέτη του έτους 2001 (άρθρο 25 παρ. 1). Στις διατάξεις αυτές συγκαταλέγεται η παράγραφος 4 - ήδη παράγραφος 5 μετά

την αναθεώρηση του έτους 2001- του άρθρου 22 κατά την οποία «Το κράτος μεριμνά για την κοινωνική ασφάλιση των εργαζομένων, όπως νόμος ορίζει». Με την διάταξη αυτή, το Σύνταγμα κατοχύρωσε, πρώτη φορά, τον θεσμό της κοινωνικής ασφαλίσεως και υποχρέωσε τον κοινό νομοθέτη να οργανώνει την ασφαλιστική κάλυψη του εργαζόμενου πληθυσμού της Χώρας (ΣτΕ 2253/1976 Ολ. και έκτοτε παγίως). Παρά την διατύπωση και την θέση της διατάξεως αυτής μεταξύ άλλων, οι οποίες κατοχυρώνουν δικαιώματα των παρεχόντων εξαρτημένη εργασία δυνάμει σχέσεως ιδιωτικού δικαίου (παράγραφοι 1 και 2 του ίδιου άρθρου 22), η αρχή του κοινωνικού κράτους, η οποία ρητώς πλέον αναγνωρίζεται στο Σύνταγμα, επιβάλλει την διασταλτική ερμηνεία της τελευταίας ώστε κάθε επαγγελματική κατηγορία του ιδιωτικού τομέα, μισθωτοί, αυτοαπασχολούμενοι, ελεύθεροι επαγγελματίες και αγρότες, που αντιμετωπίζει τον ίδιο κίνδυνο απώλειας του εισοδήματος από την εργασία ή το επάγγελμα λόγω γήρατος, ασθένειας, αναπηρίας και θανάτου να έχει πρόσβαση σε ασφαλιστική κάλυψή του». (Ολομ ΣτΕ 1882/2019, Σκέψη 10)

«Κατ' αυτόν τον τρόπο, ο κοινός νομοθέτης είναι ελεύθερος να επιλέγει το κατάλληλο, κατά την κρίση του, σύστημα χρηματοδοτήσεως των ασφαλιστικών παροχών (καθορισμένες εισφορές, καθορισμένες παροχές) και να παρέχει την κοινωνική ασφάλιση με ιδιαίτερους κανόνες ανά κατηγορία απασχολήσεως (μισθωτοί, αυτοαπασχολούμενοι, ελεύθεροι επαγγελματίες, αγρότες) από ένα ή περισσότερους ασφαλιστικούς φορείς ή από ένα ασφαλιστικό φορέα αδιαφόρων της φύσεως της απασχολήσεως των ασφαλισμένων και, δη, υπό ενιαίους κανόνες, εφ' όσον επιτυγχάνει τούτο με όρους ισότητας, σύμφωνα με το άρθρο 4 παρ. 1 του Συντάγματος (πρβ ΣτΕ 3294/2011, 3781/2010 κ.ά.). Η τελευταία διάταξη επιβάλλει την ομοιόμορφη μεταχείριση των προσώπων που τελούν υπό τις αυτές ή παρόμοιες συνθήκες και αποκλείει τόσο την εκδήλως άνιση μεταχείριση προσώπων που τελούν υπό τις αυτές ή παρόμοιες συνθήκες όσο και την αυθαίρετη εξομοίωση διαφορετικών καταστάσεων ή την ενιαία μεταχείριση προσώπων που τελούν υπό διαφορετικές συνθήκες, με βάση όλως τυπικά ή συμπτωματικά ή άσχετα μεταξύ τους κριτήρια (ΣτΕ 1120/2016 Ολ., 2396/2004 Ολ., κ.ά.), ο δε έλεγχος της τηρήσεως των επιταγών του άρθρου 4 παρ. 1 του Συντάγματος από τον κοινωνικοασφαλιστικό νομοθέτη απαιτεί μεγαλύτερη ένταση στην περίπτωση ενιαίων κανόνων εισφορών και παροχών για μη ομοειδείς κατηγορίες ασφαλισμένων εντός του αυτού ασφαλιστικού φορέα, σε συνάρτηση και με το σύστημα χρηματοδοτήσεως των ασφαλιστικών παροχών που επιλέχθηκε. Είναι, επίσης, ελεύθερος ο κοινός νομοθέτης, επικαλούμενος ανάγκη αναδιρθρώσεως του ασφαλιστικού συστήματος, να συγχωνεύει ή να εντάσσει πλείονες ασφαλιστικούς φορείς με διαφορετικό επίπεδο οικονομικής ευρωστίας και βιωσιμότητας σε ένα υφιστάμενο ή σε ένα νέο ασφαλιστικό φορέα, χωρίς τούτο να αντίκειται σε υπερνομοθετικής ισχύος διατάξεις που προστατεύουν

την περιουσία, καθ' όσον η περιουσία οργανισμού κοινωνικής ασφάλισης, που αποτελεί νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου, δεν έχει αναγνωρισθεί σ' αυτόν με την έννοια της ατομικής ιδιοκτησίας αλλά προς εξυπηρέτηση του δημόσιου σκοπού για τον οποίο έχει συσταθεί ο οργανισμός (ΣΤΕ 3096-3101/2001 Ολ.), υπό την προϋπόθεση ότι από τις απαιτούμενες σχετικές επιστημονικές μελέτες προκύπτει τόσο η βιωσιμότητα του συγχωνεύοντος ή του νέου φορέα όσο και η επάρκεια των παροχών του. Λαμβάνοντας δε υπ' όψη την φύση της ασφαλιστικής εισφοράς όχι μόνο ως δημόσιου βάρους για την κάλυψη της δαπάνης της κοινωνικής ασφάλισης αλλά και ως ανταποδοτικής παροχής του ασφαλιζόμενου για την πρόσβαση σε ασφαλιστική κάλυψη κινδύνων, ο κοινός νομοθέτης είναι ελεύθερος να υπολογίζει αυτήν, επί βάσεως η οποία μαρτυρεί εισφοροδοτική ικανότητα (όπως είναι το πραγματοποιούμενο εισόδημα από την ασφαλιζόμενη εργασία και το ασφαλιζόμενο επάγγελμα), να καθορίζει δε το ύψος της σε επίπεδο που να διασφαλίζει μεν την επάρκεια των παροχών χωρίς όμως να πλήττει το κατά την διάρκεια του εργασιακού βίου παραγόμενο – κατ' ενάσκηση του συνταγματικώς αναγνωριζόμενου δικαιώματος συμμετοχής στην οικονομική ζωή της Χώρας - εισόδημα υπερμέτρως σε σχέση προς τον σκοπό της διασφάλισης εισοδήματος μετά το πέρας του εργασιακού βίου». [Σκέψη 13]

Παρόλα αυτά, για το ζήτημα της κρίσης των ανώτατων δικαστηρίων για τη συνταγματικότητα των ρυθμίσεων που εντάσσουν τους δημόσιους υπαλλήλους στον ΕΦΚΑ, δεν μπορούμε να αναφέρουμε ότι έχει κριθεί οριστικά στο βαθμό που εκκρεμεί η κρίση της Ολομέλειας του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Συγκεκριμένα, τον Απρίλιο του 2019, το 2ο Τμήμα του Ελεγκτικού Συνεδρίου με την Απόφαση 930/2019 έκρινε ότι:

“Ειδικότερα, δύναται να μεταφέρει στο συνταξιοδοτικό αυτό σύστημα κατ' αναλογία ρυθμίσεις ή αρχές της κοινωνικής ασφάλισης, σεβόμενος, όμως, τα ασικά χαρακτηριστικά του θεσμού, όπως αποτυπώθηκαν στο Σύνταγμα, διασφαλίζοντας τη λειτουργική συνέχεια της υπαλληλικής με τη συνταξιοδοτική σχέση, την εγγυητική λειτουργία του Κράτους και δη του Δημοσίου, ως εν ευρεία εννοία εργοδότη για τη χρηματοδότηση και την καταβολή των συντάξεων, και μόνο στο βαθμό που οι ρυθμίσεις και οι αρχές αυτές είναι συμβατές προς τις ιδιαιτερότητες του ειδικού αυτού συστήματος συνταξιοδότησης, όπως αυτές απορρέουν από το Σύνταγμα και έχουν οργανωθεί από τον ίδιο τον νομοθέτη (β λ. σκ. 14 έως και 23, ΕΛΣ Ολ. 32/2018, 244/2017). Στο πλαίσιο αυτό, ο φορέας παροχής της σύνταξης των δημοσίων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών και ειδικότερα το Δημόσιο ή άλλος φορέας, που αναλαμβάνει κατά τον νόμο την παροχή σύνταξης στους αποχωρούντες από την υπηρεσία, δεν ενεργεί ως οργανισμός ή φορέας κοινωνικής ασφάλισης (βλ. ΕΛΣ Ολ 32/2018, 244/2017, 992/2015,

918/2012, 3299/2013, ΣτΕ 1296/2015, 2087/2012, 3037/2007, 1970/2002 κ.ά., ΕΛΣ Πρακτ. 1ης Ειδ. Συν/σης 20.4.2016). Η θεσμική αυτή εγγύηση της ειδικής συνταξιοδοτικής προστασίας της κατηγορίας αυτής σε ό,τι αφορά την καταβολή κύριας σύνταξης, ήτοι της ισόβιας περιοδικής παροχής που συνδέεται με την έξοδο τους από την ενεργό υπηρεσία, η οποία, για την κατηγορία αυτή συνταξιούχων, συνιστά, κατά τα προεκτεθέντα, όχι κάλυψη ασφαλιστικού κινδύνου, αλλά συνέχεια του μισθού που ελάμβαναν κατά τον ενεργό υπηρεσιακό τους ίο, υπερκαλύπτει τις θεσμικές εγγυήσεις του κοινωνικού δικαίωματος στην κοινωνική ασφάλιση κατ' άρθρο 22 παρ. 5 του Συντάγματος και των κυρίων συνταξιοδοτικών παροχών που καταβάλλονται στο πλαίσιο του κοινωνικοασφαλιστικού συστήματος για την κάλυψη κινδύνων (γήρας, αναπηρία, θάνατος). Για το λόγο δε αυτό, το συνταξιοδοτικό δικαίωμα των δημοσίων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών, συνιστά το «λειτουργικό αντίστοιχο/ισοδύναμο» του δικαιώματος στην κοινωνική ασφάλιση και, ως εκ τούτου, με τη διακριτή του κατοχύρωση και ρύθμιση δεν θίγεται η κατοχυρωμένη στο 22 παρ. 5 του Συντάγματος αρχή της υποχρεωτικότητας και καθολικότητας της κοινωνικής ασφάλισης (κύριας και επικουρικής) που παρέχεται από το Κράτος ή από νομικά πρόσωπα με δημόσιο κατά τούτο χαρακτήρα, τη βιωσιμότητα της οποίας εγγυάται το Κράτος (βλ. επί των αρχών αυτών ΑΕΔ 5/2002, 87/1997, ΕΛΣ Ολ 32/2018, 244/2017, πρ βλ. ΣτΕ Ολ. 2287-2290/2015, 2200/2010, 2180/2004). Συνεπώς, όχι μόνο δεν επιβάλλεται εκ του Συντάγματος, αλλά ούτε και επιτρέπεται, ενόψει της πρακτικής εναρμόνισης των κατοχυρωμένων από αυτό διακριτών θεσμικών εγγυήσεων, η ένταξη της κατηγορίας αυτής στο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης καθ' υποκατάσταση του συνταγματικά κατοχυρωμένου δικαιώματός τους σε ασφάλιση και καταβολή σύνταξης από το Δημόσιο ή από άλλον ειδικά συνεστημένο προς τούτο ανάδοχο φορέα. Και τούτο, διότι αντίθετη εκδοχή θα οδηγούσε σε ευθεία παραβίαση της οικείας συνταγματικής θεσμικής εγγύησης για το ειδικό υπηρεσιακό και συνταξιοδοτικό καθεστώς των δημοσίων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών, ενώ τυχόν κατάργηση της «σύνταξης», υπό την προεκτεθείσα συνταγματική έννοια που είναι ιστορικά συνυφασμένη με το ειδικό υπηρεσιακό και ασφαλιστικό καθεστώς των δημοσίων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών, ή η πλήρης εξομοίωσή της με παροχή κοινωνικής ασφάλισης, θα έθιγε τον πυρήνα των οικείων διατάξεων του Συντάγματος (λ. σκέψη 14), στερώντας τους κάθε πρακτική αποτελεσματικότητα (β λ. ΕΛΣ Ολ. 244/2017, Πρακτ. 3ης Ειδ. Συν/σης της 24.6.2010)" (Σκέψη 5).

Το 2ο Τμήμα του ΕΣ παρέπεμψε την υπόθεση στην Ολομέλεια του Ελεγκτικού Συνεδρίου, λόγω της σπουδαιότητας του ζητήματος, αλλά και της αντίθετης απόφασης του 3ου Τμήματος 277/2019 που δημοσιεύτηκε τον Μάρτιο του 2019, το οποίο αποδέχεται τη

συνταγματικότητα της ένταξης των δημοσίων υπαλλήλων στο καθεστώς κοινωνικής ασφάλισης ενός ΕΦΚΑ.

Σε περίπτωση που η Ολομέλεια του Ελεγκτικού Συνεδρίου αποδεχθεί τη συνταγματικότητα των σχετικών οργανωτικών ρυθμίσεων του ΕΦΚΑ για τους δημόσιους υπαλλήλους και επιβεβαιώσει έτσι την νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας θα οριστικοποιηθεί η νομιμότητα της ένταξης των δημοσίων υπαλλήλων στον Ενιαίο Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης. Διαφορετικά, δηλαδή σε περίπτωση που η Ολομέλεια του Ελεγκτικού Συνεδρίου υιοθετήσει το σκεπτικό της απόφασης 930/2019 του 2ου Τμήματος, θα επιληφθεί το Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο.

Ζητήματα επάρκειας συντάξεων από τον υπολογισμό νέων συντάξεων και τον επανυπολογισμό των ήδη καταβαλλόμενων συντάξεων.

Η απόφαση 1891/2019 του Συμβουλίου της Επικρατείας κλείνει για το ζήτημα του επανυπολογισμού των συντάξεων των ήδη συνταξιούχων. Το Δικαστήριο, σε αντίθεση με το πνεύμα και τη λογική της νομολογίας του 2015 (ΟΛΣΤΕ 2287επ./2015) που έκρινε παράνομες τις περικοπές του Ν.4051/2012 και του Ν.4093/2012, έκρινε ότι ο επανυπολογισμός των ήδη καταβαλλόμενων συντάξεων είναι συνταγματικός στον βαθμό που επωμίζονται και οι ήδη συνταξιούχοι το βάρος της επιχειρούμενης μεταρρύθμισης και όχι μόνο οι νέοι συνταξιούχοι και οι σημερινοί ασφαλισμένοι. Δηλαδή ο Ν.4387/2016 κρίνεται συνταγματικός (στις ρυθμίσεις που μας αφορούν) για λόγους κοινωνικής δικαιοσύνης, διαγενεακής ισότητας και αλληλεγγύης, δηλαδή επειδή επιμερίζει τη θυσία της δημοσιονομικής προσαρμογής στο όνομα των ενιαίων κανόνων σε όλους τους συνταξιούχους, χωρίς να εξαιρεί κάποια κατηγορία (ήδη) συνταξιούχων.

Σύμφωνα με την Παπαρρηγοπούλου, η αρχή της ανταποδοτικότητας για πρώτη φορά αναγνωρίζεται ως αρχή συνταγματικού επιπέδου στο πλαίσιο της εδώ και πολλές δεκαετίες συνταγματικά κατοχυρωμένης αρχής της κοινωνικής αλληλεγγύης (Παπαρρηγοπούλου, 2019, σελ. 713). Στο πλαίσιο της αρχής της ανταποδοτικότητας, εξετάζεται ο βαθμός ανταπόδοσης και αναπλήρωσης της ανταποδοτικής σύνταξης της μεταρρύθμισης του 2016. Συγκεκριμένα, οι αποφάσεις της Ολομέλειας του Συμβουλίου της Επικρατείας κρίνουν ότι η κλιμάκωση των ποσοστών αναπλήρωσης στην ανταποδοτική σύνταξη ανά τριετία καταλήγει εντέλει σε ανεπαρκές ποσοστό συνολικής αναπλήρωσης από την ανταποδοτική σύνταξη, καταλήγει δηλαδή σε υποανταπόδοση σε σχέση με τις ασφαλιστικές εισφορές που έχουν καταβληθεί.

“ναι μεν η χορηγούμενη από τον ασφαλιστικό φορέα παροχή δεν απαιτείται να αντιστοιχεί ευθέως σε καταβληθείσες εισφορές του ασφαλισμένου ή να αντισταθμίζει πλήρως την απώλεια του εισοδήματός του, δεν πρέπει, όμως, ο υπολογισμός της παροχής να οδηγεί σε ανατροπή των αρχών της ισότητας και της αναλογικότητας,

να απολήγει δηλαδή σε χορήγηση ασφαλιστικής παροχής, το ύψος της οποίας, ενόψει των καταβληθεισών από τον ασφαλισμένο εισφορών και του συνολικού χρόνου ασφαλίσεώς του, υπολείπεται του ανεκτού κατά το Σύνταγμα κατωτάτου ορίου πέραν του οποίου συντρέχει προφανής παραβίαση των ανωτέρω συνταγματικών αρχών και της αρχής της ανταποδοτικότητας”. (ΣτΕ 1891/219, Σκέψη 8)

“Επομένως, εκτιμωμένου και του συνολικού δημοσιονομικού οφέλους της και της ουσιαστικής συνεισφοράς της στη συγκράτηση της συνταξιοδοτικής δαπάνης και, κατ’ επέκταση, στην επίτευξη - βραχυπρόθεσμα και μεσοπρόθεσμα - του επιδιωκόμενου στόχου της διατήρησης της βιωσιμότητας του ασφαλιστικού συστήματος, η εν λόγω ρύθμιση, τελούσα σε άμεση συνάφεια προς τον σκοπό του νομοθέτη και ενόψει του γενικότερου κανονιστικού πλαισίου στο οποίο εντάσσεται, παρίσταται επαρκώς δικαιολογημένη· δεδομένου, μάλιστα, ότι ο διακηρυσσόμενος από τον νομοθέτη σκοπός της περιστολής των δημοσιονομικών, εν γένει, και των συνταξιοδοτικών, ειδικότερα, δαπανών προς το σκοπό της διασφάλισης της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας του ασφαλιστικού συστήματος και της συνέχισής της καταβολής ασφαλιστικών παροχών, προς όφελος όλων των συνταξιούχων, παλαιών και νέων, δεν εξυπηρετεί απλώς το δημοσιονομικό συμφέρον του Δημοσίου, αλλά αποτελεί πράγματι σκοπό δημοσίου συμφέροντος, ο οποίος μπορεί να δικαιολογηθεί, κατ’ αρχήν, τη λήψη των ανωτέρω μέτρων περικοπής των καταβαλλόμενων συντάξεων των παλαιών συνταξιούχων, τα οποία αποβλέπουν στον εξορθολογισμό των συνταξιοδοτικών παροχών προς όλους τους συνταξιούχους, παλαιούς και νέους, κατ’ εφαρμογή της αρχής της κοινωνικής δικαιοσύνης και της αξίωσης του νομοθέτη για την εκπλήρωση από όλους του χρέους εθνικής και κοινωνικής αλληλεγγύης”. (ΣτΕ 1891/219, Σκέψη 18)

Σύμφωνα με μία προσέγγιση, οι πρόσφατες αποφάσεις επιβεβαιώνουν πανηγυρικά την εγγυητική ευθύνη του κράτους για την κύρια σύνταξη, εθνική και ανταποδοτικά, όσο και για την επικουρική (Παπαρηγοπούλου, 2019). Επιβεβαιώνεται ότι η κύρια και επικουρική ασφάλιση στην Ελλάδα έχουν όμοια εννοιολογικά χαρακτηριστικά, στον βαθμό που αποτελούν δημόσια υποχρεωτικά συστήματα ασφάλισης, τα οποία λειτουργούν με το διανεμητικό σύστημα.

“Η συμμετοχή, επομένως, του κράτους, πέραν από την κάλυψη της δαπάνης της εθνικής σύνταξης, και στην χρηματοδότηση του ανταποδοτικού τμήματος της κύριας σύνταξης για την κάλυψη των ελλειμμάτων του Ε.Φ.Κ.Α. υπό το καθεστώς ισχύος του νέου ν. 4387/ 2016, συνάγεται από τις ανωτέρω διατάξεις, αλλά, επίσης, και από την αιτιολογική έκθεση επί του άρθρου 2 του ίδιου ν. 4387/2016, στην οποία αναφέρονται σχετικώς τα εξής: «...Τέλος ορίζεται ότι το κράτος, πέραν της υποχρέωσης κάλυψης της δαπάνης της εθνικής σύνταξης από τη φορολογία, έχει

*πλήρη εγγυητική υποχρέωση για το σύνολο των ασφαλιστικών παροχών και για τη διασφάλιση της βιωσιμότητας των ταμείων, κατά τα οριζόμενα και στο άρθρο 22 παράγραφος 5 του Συντάγματος. Η εγγυητική ευθύνη του κράτους δεν περιορίζεται στη ρυθμιστική υποχρέωση του για την κανονιστική ρύθμιση του ασφαλιστικού συστήματος με τρόπο τέτοιο που να εξασφαλίζει τη βιωσιμότητα του, αλλά και για την κάλυψη τυχόν ελλειμμάτων που παρόλα αυτά θα προκύψουν στον Ε.Φ.Κ.Α.».
(ΣτΕ 1891/2019, Σκέψη 21)*

Σύμφωνα με την απόφαση 1891/2019, η ανταπόδοση που προέβλεπε η ανταποδοτική σύνταξη με πλήρη εργασιακό βίο, δηλαδή στα 40 χρόνια ασφάλισης, ήταν υποανταποδοτική επειδή ήταν μικρότερη του 50%. Συγκεκριμένα, ο Ν.4387/2016 προέβλεπε συνολικό ποσοστό αναπλήρωσης, το οποίο ανερχόταν αθροιστικά στο 42,8%, αναπλήρωση που δεν επαρκεί για να καλύψει μία στοιχειώδη αναλογικότητα μεταξύ εισφορών και παροχών.

“Και ναι μεν υπάρχει κλιμάκωση ως προς τα εν λόγω ποσοστά αναπληρώσεως βάσει των οποίων υπολογίζεται η ανταποδοτική σύνταξη, τα ποσοστά δηλαδή αυτά αυξάνονται προοδευτικά ανά κλίμακα ετών ασφάλισης (βλ. άρθρο 8 του ν. 4387/2016), τα νέα, όμως, αυτά ποσοστά αναπληρώσεως, αυτά καθ’ αυτά, είναι ιδιαιτέρως χαμηλά, η δε εφαρμογή τους, ως εκ του ύψους και της ανά τριετία κλιμακώσεώς τους, τόσο στο μέσο όρο των μηνιαίων αποδοχών του συνολικού ασφαλιστικού βίου προκειμένου για τους μελλοντικούς συνταξιούχους, όσο και στον συντάξιμο μισθό επί του οποίου κανονίσθηκε η χορηγηθείσα σύνταξη προκειμένου για τους ήδη συνταξιούχους, οδηγεί, στη χορήγηση ανταποδοτικής συνταξιοδοτικής παροχής, η οποία τελεί σε προφανή δυσαναλογία προς τις ανωτέρω αποδοχές, ενόψει του ότι το υψηλότερο ποσοστό αναπληρώσεως των εν λόγω αποδοχών είναι κατώτερο του 50%, [ενδεικτικώς: το συνολικό ποσοστό αναπληρώσεως ανέρχεται σε 11,55% για 15 έτη ασφαλίσεως, σε 15,87% για 20 έτη ασφαλίσεως, σε 20,68% για 25 έτη ασφαλίσεως, σε 26,37% για 30 έτη ασφαλίσεως, σε 33,81% για 35 έτη ασφαλίσεως, σε 42,81% για 40 έτη ασφαλίσεως και σε 46, 80% για 42 έτη ασφαλίσεως], και, κατ’ ακολουθίαν, προς τις καταβληθείσες με βάση τις αποδοχές αυτές εισφορές. Υπό τα δεδομένα αυτά, τα συγκεκριμένα ποσοστά αναπληρώσεως παραβιάζουν την αρχή της ανταποδοτικότητας, η οποία αποτελεί έκφραση της αρχής της αναλογικότητας, υπό την έννοια της υπέρβασης του ανεκτού ορίου μέχρι του οποίου είναι επιτρεπτή, κατά το Σύνταγμα, η έλλειψη ανταποδοτικότητας εισφορών – παροχών. Η ανωτέρω παραβίαση της αρχής της ανταποδοτικότητας δεν αναιρείται, εξ άλλου, από τη χορηγούμενη από το σύστημα του ν. 4387/2016 εθνική σύνταξη, το ύψος της οποίας παραμένει σταθερό και δεν επηρεάζεται από τον αριθμό των (πέραν των 20) ετών ασφαλίσεως και το ύψος των αποδοχών, με

αποτέλεσμα η συμμετοχή της εθνικής σύνταξης στον καθορισμό του τελικού ποσού της κύριας σύνταξης να είναι ιδιαίτερος χαμηλή στους ασφαλισμένους εκείνους ή στους συνταξιούχους οι οποίοι έχουν μεσαίο ή υψηλό μέσο όρο αποδοχών ή, αντιστοίχως, μεσαίο ή υψηλό συντάξιμο μισθό Περαιτέρω δε, το σύστημα του ανωτέρω ν. 4387/2016, ως προς την χορηγούμενη από αυτό συνολική συνταξιοδοτική παροχή (εθνική, ανταποδοτική και επικουρική), οδηγεί σε παραβίαση της αρχής της ισότητας, διότι, όπως προκύπτει από τον πίνακα 9 του προαναφερθέντος οικ. 20263/121/4.5.2016 ενημερωτικού σημειώματος της Προϊσταμένης της Γενικής Διεύθυνσης Οικονομικών Υπηρεσιών του Υπουργείου Εργασίας Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, η χορηγούμενη από το σύστημα του νόμου συνολική συνταξιοδοτική παροχή εξασφαλίζει σημαντικά μεγαλύτερο ποσοστό αναπλήρωσης (σχέση συνολικής συνταξιοδοτικής παροχής προς μέσο όρο αποδοχών του συνολικού ασφαλιστικού βίου ή συντάξιμο μισθό) σε πρόσωπα που υπάγονται στην ίδια κλίμακα από πλευράς χρόνου ασφαλίσεως και έχουν μικρότερες κατά μέσο όρο αποδοχές ή συντάξιμο μισθό σε σχέση με πρόσωπα που ανήκουν στην ίδια κλίμακα αλλά έχουν μεγαλύτερο μέσο όρο αποδοχών ή συντάξιμο μισθό (ενδεικτικώς: στην κλίμακα χρόνου ασφαλίσεως 25 ετών, σε μισθό 700 ευρώ αντιστοιχεί ποσοστό αναπληρώσεως 87% και σε μισθό 1000 ευρώ ποσοστό αναπληρώσεως 70%, στην κλίμακα χρόνου ασφαλίσεως 30 ετών, σε μισθό 800 ευρώ αντιστοιχεί ποσοστό αναπληρώσεως 88% και σε μισθό 1500 ευρώ ποσοστό αναπληρώσεως 65% και στην κλίμακα χρόνου ασφαλίσεως 35 ετών, σε μισθό 1000 ευρώ αντιστοιχεί ποσοστό αναπληρώσεως 88% και σε μισθό 2000 ευρώ ποσοστό αναπληρώσεως 69%).” (ΣΤΕ 1891/2019, Σκέψη 30)

Η απόφαση 1891/2019 είναι κρίσιμη και ως προς το σκεπτικό της για την τεκμηρίωση της επάρκειας των συνταξιοδοτικών παροχών (Παπαρρηγοπούλου2019, σελ.714.). Η επάρκεια των συντάξεων σχετικοποιείται, σύμφωνα με την απόφαση, με βάση τρία κριτήρια. Συγκεκριμένα, οι συντάξεις πρέπει να είναι επαρκείς **πρώτον**, ανάλογα και με τη βιωσιμότητα του ασφαλιστικού συστήματος, **δεύτερον**, ανάλογα με τη δυνατότητα καταβολής επαρκών παροχών και για τις μελλοντικές γενιές και **τρίτον**, ανάλογα με το κριτήριο της αξιοπρεπούς διαβίωσης των ενεργών ασφαλισμένων, οι οποίοι είναι επιφορτισμένοι με τη χρηματοδότηση των παροχών μέσω των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης. Όπως αναφέρει χαρακτηριστικά στην εκτίμησή της η Παπαρρηγοπούλου «οι συνταξιούχοι ζουν μαζί με τους εργαζόμενους στην ίδια κοινωνία και υφίστανται αμφότεροι τις θετικές ή αρνητικές εξελίξεις της οικονομίας. Επομένως, οι συνταξιούχοι δεν κλειδώνουν το παρελθόν, αλλά συμμετέχουν στο παρόν. Η διατήρηση του επιπέδου των καταβαλλόμενων συντάξεων εξαρτάται επομένως από δύο κρίσιμους παράγοντες, τους ρυθμούς οικονομικής ανάπτυξης και τους δημογραφικούς δείκτες» (Παπαρρη-

γοπούλου 2019, σ. 715). Με δεδομένη, λοιπόν, τη δημογραφική γήρανση και τις προσδοκίες αναιμικής οικονομικής ανάπτυξης (βλ. Κεφάλαιο 2ο), αν όχι μεγάλης ύφεσης, η επάρκεια σχετικοποιείται διαρκώς προς τα κάτω.

Σύμφωνα με μία διαφορετική προσέγγιση, το Συμβούλιο της Επικρατείας το 2019, σε αντίθεση με τις αποφάσεις του 2015, δεν συνδέει την επάρκεια των παροχών και την αξιοπρεπή διαβίωση των συνταξιούχων με τις φορολογικές τους επιβαρύνσεις, τα δημόσια βάρη τους ή με την προστασία του πυρήνα του συνταξιοδοτικού δικαιώματος, αντίθετα το κατώτατο όριο της επάρκειας ορίζεται ως το κατώφλι της φτώχειας (Κοντογεωργοπούλου 2019). Στην περίπτωση αυτή, βέβαια, υπάρχει σοβαρός κίνδυνος να αντιληφθούμε τις παροχές κοινωνικής ασφάλισης να έχουν τον ίδιο ρόλο με τις παροχές κοινωνικής πρόνοιας, τους συνταξιούχους που δικαιούνται σύνταξη με τους φτωχούς υπερήλικες που επωφελούνται από τα προνοιακά επιδόματα του ΟΠΕΚΑ.

Η ταύτιση της δημόσια σύνταξης με το ελάχιστο όριο διαβίωσης δεν συνδέεται, κατά τη γνώμη μας, τόσο με την προνοιακή παροχή γιατί αυτή έχει ειδικά χαρακτηριστικά που τη διαφοροποιούν από τις παροχές κοινωνικής ασφάλισης (Ματθαίου, 1996). Περισσότερο αφορά τον περιορισμό του ρόλου και της ευθύνης των δημόσιων υποχρεωτικών διανεμητικών συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης στην καταπολέμηση της φτώχειας των συνταξιούχων, σύμφωνα με τις αρχές που έθεσε η Παγκόσμια Τράπεζα για το «μοτέλο των τριών πυλώνων» (World Bank, 1994).

Η «επάρκεια» των συντάξεων προσεγγίζεται στις αποφάσεις του 2015 πρωτίστως από την πλευρά του φορέα του κοινωνικο-ασφαλιστικού δικαιώματος, δηλαδή του συνταξιούχου, αντίθετα με τις αποφάσεις του 2019, όπου η επάρκεια των συντάξεων αποτελεί μία διάσταση της βιωσιμότητας του ασφαλιστικού συστήματος, δηλαδή ως μία πρόθεση της μακροπρόθεσμης δυνατότητας του ασφαλιστικού συστήματος να καταβάλλει συντάξεις και για το μέλλον (Κοντογεωργοπούλου 2019, σελ. 750.) Ενώ δηλαδή το 2015 μελετώνται οι επιπτώσεις των μειώσεων στο βιοτικό επίπεδο του συνταξιούχου, στις αποφάσεις του 2019 η προσέγγιση είναι αναλογιστική και βασίζεται στη δυνατότητα του ασφαλιστικού συστήματος να δίνει παροχές σε βάθος χρόνου. Η επιλογή αυτής της προσέγγισης στις αποφάσεις του 2019 «υποδηλώνει αλλαγή και ως προς το περιεχόμενο της εγγυητικής ευθύνης του κράτους», αφού «το ασφαλιστικό σύστημα θα πρέπει να έχει εξαντλήσει κάθε προσπάθεια εσωτερικής εξισορρόπησης προκειμένου το Κράτος να παρέμβει οριακά για την κάλυψη των ελλειμμάτων» (Κοντογεωργοπούλου 2019, σελ. 758-759). Εν ολίγοις, το Κράτος μεριμνώντας για την οικονομική βιωσιμότητα του θεσμού επί της ουσίας δεν εγγυάται ούτε επαρκή έσοδα, ούτε πλήρη απασχόληση, ούτε ρυθμισμένες εργασιακές σχέσεις, ούτε αξιοπρεπή εργασία, ούτε συμμόρφωση προς τους κανόνες εργατικής και κοινωνικοασφαλιστικής νομοθεσίας.

Οι εισφορές ελευθέρων επαγγελματιών

Οι αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας τον Οκτώβριο του 2019 κρίνουν ότι αντίκειται στην αρχή της ισότητας ο τρόπος υπολογισμού των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης που προέβλεπε ο Ν.4387/2016 (αρ. 39,40 και 41) για τους ελεύθερους επαγγελματίες. Ειδικότερα, θεωρεί ότι το ελεύθερο επάγγελμα έχει ουσιωδώς άλλους εργασιακούς και κοινωνικούς κινδύνους σε σχέση με τη μισθωτή εργασία, οπότε η «όμοια μεταχείριση» και οι «ενιαίοι κανόνες» που επικαλείται ο Ν.4387/2016 εξισώνει ουσιωδώς ανόμοιες καταστάσεις. Ειδικότερα η απόφαση 1888/2019 αναφέρει:

«Η υπαγωγή στην ασφάλιση όμως, κατά τις διατάξεις αυτές, μισθωτών και μη μισθωτών, ήτοι κατηγοριών ασφαλισμένων με ουσιωδώς διαφορετικές συνθήκες απασχόλησεως και παραγωγής εισοδήματος, υπό ενιαίους κανόνες εισφορών και παροχών, τους οποίους ο νομοθέτης θέσπισε για τους αναφερόμενους στην αιτιολογική έκθεση λόγους, επιβάλλει τον έλεγχο της τηρήσεως από τον νομοθέτη της συνταγματικής αρχής της ισότητας, από της απόψεως της ενιαίας μεταχειρίσεως προσώπων που τελούν υπό διαφορετικές συνθήκες. Πράγματι, κατά το διανεμητικό σύστημα καθορισμένων παροχών, το οποίο επέλεξε ο νομοθέτης για τον νέο φορέα, ασφαλισμένοι οιασδήποτε κατηγορίας από τις υπαγόμενες στον ενιαίο ασφαλιστικό φορέα με τις ίδιες συντάξιμες αποδοχές (για τις οποίες κατέ-

βαλαν εισφορές) και τον ίδιο χρόνο ασφαλίσεως αποκτούν την ίδια ασφαλιστική παροχή (κύρια σύνταξη). Στην χρηματοδότηση της παροχής αυτής τόσο η ασφαλιζόμενη μισθωτή εργασία όσο και τα ασφαλιζόμενα επαγγέλματα συμβάλλουν με το ίδιο ποσοστό εισφοράς (20%) επί του εισοδήματος που παράγουν (οι αγρότες από 1.1.2022). Την παροχή όμως αυτή οι μη μισθωτοί ασφαλισμένοι (αυτοαπασχολούμενοι, ελεύθεροι επαγγελματίες και αγρότες) αποκτούν έχοντας καταβάλει το σύνολο της ως άνω εισφοράς επί του εισοδήματος που πραγματοποιούν από το επάγγελμά τους, ενώ οι μισθωτοί ασφαλισμένοι αποκτούν την ίδια παροχή έχοντας καταβάλει εισφορά 6,67% επί των αποδοχών τους από την εργασία τους, καθώς το υπόλοιπο της εισφοράς (13,33%) βαρύνει τους εργοδότες τους. Συνεπώς, οι μη μισθωτοί ασφαλισμένοι, μη έχοντες εργοδότη βαρυνόμενο με τμήμα της δικής τους εισφοράς, καταβάλλουν τριπλάσιο μέρος του εισοδήματός τους ως αντιπαροχή για την πρόσβαση στην κοινωνική ασφάλιση και την απόληψη της ίδιας παροχής σε σχέση με τους μισθωτούς ασφαλισμένους και, μάλιστα, χωρίς το ύψος των καταβληθεισών εισφορών τους να συνδιαμορφώνει, όπως στο σύστημα καθορισμένων εισφορών, το ύψος της ασφαλιστικής παροχής. Ίδιας τάξεως δε διαφορά προκύπτει και στις οριζόμενες στον νόμο εισφορές για την υγειονομική περίθαλψη. Υπό τα δεδομένα αυτά, αντίθετα με την διακηρυγμένη πρόθεση του νομοθέτη για εγκαθίδρυση ενός συστήματος κοινωνικής ασφαλίσεως διεπόμενου από την αρχή της ισονομίας, οι ενιαίοι κανόνες ασφαλιστικών εισφορών έχουν ως συνέπεια την εκδήλως δυσμενή διάκριση των αυτοαπασχολούμενων, των ελευθέρων επαγγελματιών και των αγροτών έναντι των μισθωτών κατά την πρόσβασή τους στην κοινωνική ασφάλιση και την υπαγωγή τους στον ενιαίο ασφαλιστικό φορέα, η οποία καθιστά τις ρυθμίσεις των άρθρων 39 και 40 του Ν. 4387/2017, καθώς και του άρθρου 41 του ίδιου νόμου, καθ' όσον αφορά τις εισφορές υγειονομικής περιθάλψεως των αυτοαπασχολούμενων, των ελευθέρων επαγγελματιών και των αγροτών, αντίθετες στην συνταγματική αρχή της ισότητας, κατά τα βασίμως προβαλλόμενα με την κρινόμενη αίτηση. (Όλομ ΣτΕ 1888/2019, Σκέψη 15)

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ

ΠΟΛΥΚΕΝΤΡΟ

Κεφάλαιο 2^ο

2^ο Κεφάλαιο.

Η προβολή οικονομικών και δημογραφικών δεδομένων που αφορούν την εξέλιξη της κοινωνικής ασφάλισης στην Ελλάδα

Γεώργιος Συμεωνίδης

Μια πλήρης και ενδελεχής αποτύπωση της εξέλιξης του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης μπορεί να επιτευχθεί μέσω της ανάλυσης των δημογραφικών και οικονομικών στοιχείων του συστήματος συνταξιοδότησης όπως αυτό διαμορφώνεται έπειτα από τη μεταρρύθμιση του Ν.4670/2020.

Δεδομένων και των αποφάσεων 1890/2019 και 1891 /2019 του ΣτΕ, τα ποσοστά αναπλήρωσης για τους δικαιούχους ανταποδοτικής σύνταξης οι οποίοι θεμελιώνουν δικαίωμα σύνταξης εξ ιδίου δικαιώματος, ανικανότητας ή κατά μεταβίβαση αυξάνουν για τις καριέρες τουλάχιστον τριάντα ετών και άνω καθότι το ΣτΕ έκρινε με τις προαναφερθείσες ότι τα ποσοστά ήταν χαμηλότερης ανταποδοτικότητας από ότι θα ήταν δίκαιο.

Το τελικό ποσό του ανταποδοτικού μέρους της σύνταξης υπολογίζεται για το σύνολο του χρόνου ασφάλισης, με βάση το ποσοστό αναπλήρωσης του κατωτέρω πίνακα. Το ποσοστό αναπλήρωσης για κάθε έτος ασφάλισης εντός εκάστης κλίμακας ετών, αντιστοιχεί στο ποσοστό που αναγράφεται στην τρίτη στήλη του πίνακα.

Βάσει του Ν.4387/2016 τα ποσοστά αναπλήρωσης που ίσχυαν για κάθε επιμέρους περίοδο παρατίθενται στον ακόλουθο πίνακα:

Πίνακας 2.1 Κλίμακες ετών ασφάλισης και αντίστοιχα ποσοστά αναπλήρωσης για το Ν.4387/2016

ΚΛΙΜΑΚΕΣ ΕΤΩΝ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ		ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΝΑΠΛΗΡΩΣΗΣ
Από	Έως	
0	15	0,77%
15,01	18	0,84%
18,01	21	0,90%
21,01	24	1,03%
24,01	27	0,77%
27,01	30	1,21%
30,01	33	1,42%
33,01	36	1,59%
36,01	39	1,80%
39,01	42 και περισσότερα	2,00%

Πηγή: Ν.4387/2016

Με την ψήφιση του Ν.4670/2020 μετασχηματίζονται ως εξής:

Πίνακας 2.2 Κλίμακες ετών ασφάλισης και αντίστοιχα ποσοστά αναπλήρωσης για το Ν.4670/2020

ΚΛΙΜΑΚΕΣ ΕΤΩΝ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ		ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΝΑΠΛΗΡΩΣΗΣ
Από	Έως	
0	15	0,77%
15,01	18	0,84%
18,01	21	0,90%
21,01	24	0,96%
24,01	27	1,03%
27,01	30	1,21%
30,01	33	1,98%
33,01	36	2,50%
36,01	40	2,55%
40,01 και περισσότερα		0,50%

Πηγή: Ν.4670/2020

Επισημαίνεται δε ότι το συνολικό ακαθάριστο ποσό της ανταποδοτικής σύνταξης δεν μπορεί να υπερβαίνει το ακαθάριστο ποσό των συντάξιμων αποδοχών, αποτελεί δηλαδή το δεύτερο, ένα άνω φράγμα στο ποσό σύνταξης.

Συνοπτικά μπορεί να δει κανείς και να αντιπαραβάλει τα ποσοστά αναπλήρωσης στον παρακάτω πίνακα:

Πίνακας 2.3 Συγκριτική παράθεση ποσοστών αναπλήρωσης ανά έτη ασφάλισης για τους Ν.4387/2016 και Ν.4670/2020

ΣΥΝΟΛΟ	Ποσοστά αναπλήρωσης Νόμου Κατρούγκαλου (Κλιμακωτό)	ΚΛΙΜΑΚΕΣ ΕΤΩΝ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ				Ποσοστά αναπλήρωσης Νόμου Βρούτση (Κλιμακωτό)	ΣΥΝΟΛΟ
		ΑΠΟ		ΕΩΣ			
11,55%	0,77%	0	15			0,77%	11,55%
14,07%	0,84%	15	18			0,84%	14,07%
16,77%	0,90%	18	21			0,90%	16,77%
19,65%	0,96%	21	24			0,96%	19,65%
22,74%	1,03%	24	27			1,03%	22,74%
26,37%	1,21%	27	30			1,21%	26,37%
30,63%	1,42%	30	33			1,98%	32,31%
35,40%	1,59%	33	36			2,50%	39,81%
		ΑΠΟ		ΕΩΣ			
40,80%	1,80%	36	39	36	40	2,55%	50,01%
	2,00%	39	99	40	99	0,50%	
42,80%		Για τα 40 χρόνια					50,01%
42,80%		Για τα 50 χρόνια					55,01%

Πηγή: Νομοθεσία και επεξεργασία συγγραφέων

Όπως γίνεται εμφανές, το ποσοστό αναπλήρωσης για τα 40 αλλά και τα 50 χρόνια εργασίας είναι 42,8% επί του μέσου μισθού καριέρας βάσει του Ν.4387/2016, ενώ με το Ν.4670/2020 τα ποσοστά είναι αντίστοιχα 50,01% και 55,01%. Επισημαίνεται δε ότι για λόγους κυρίως υπερτονισμού της ανάγκης παραμονής στην αγορά εργασίας για μεγαλύτερα διαστήματα, ο Ν.4670/2020 παρέχει επιπλέον αναπλήρωση για έως 99 έτη εργασίας. Θα πρέπει βέβαια να τονιστεί αντίστοιχα ότι για μια πλήρη καριέρα 40 τουλάχιστον ετών θα πρέπει αντίστοιχα το κράτος να φροντίζει για θέσεις εργασίας, ανάπτυξη, αντιμετώπιση της μεροληψίας όσον αφορά την πρόσληψη μεγαλύτερων σε ηλικία ατόμων στην εργασία και άλλες παθογένειες που αποκλείουν τους εργαζομένους από το να έχουν έναν σταθερό, μακρύ εργασιακό βίο.

Δημογραφικά στοιχεία

Όλα τα διανεμητικά συστήματα διεθνώς στηρίζονται στην υγιή εξέλιξη του εν δυνάμει εργαζόμενου πληθυσμού που ασφαλίζουν για την δημοσιονομική τους επιβίωση, όπως επίσης και στα επαρκή ποσοστά απασχόλησης.

Συνολικά, για να εξελίσσεται ομαλά ένα διανεμητικό σύστημα απαιτείται κατ' ελάχιστο να υπάρχει σχέση 4 ασφαλισμένων προς ένα συνταξιούχο. Στην Ελλάδα, τόσο λόγω χαμηλών γεννήσεων τις τελευταίες δεκαετίες όσο και λόγω του υψηλού προσδόκιμου ζωής, σε συνδυασμό με την πρόωρη έξοδο από την αγορά εργασίας που ίσχυε παλαιότερα, το συνταξιοδοτικό σύστημα ασθμαίνει δημοσιονομικά εδώ και δεκαετίες.

Πιο συγκεκριμένα, ο εργαζόμενος πληθυσμός της Ελλάδας, από 4,7 εκατομμύρια που αριθμεί το 2018, προβλέπεται να αυξηθεί ελαφρά έως το 2035 περίπου και μετά βαίνει μειούμενος, φτάνοντας τα 4,3 εκατομμύρια το 2070, βάσει προβλέψεων. Αντίθετα, ο αριθμός των συνταξιούχων θα αυξάνει από τα 2,5 εκατομμύρια το 2018, στα 3 σχεδόν εκατομμύρια το 2050 και κατόπιν θα αγγίξει τα 2,7 εκατομμύρια το 2070, σαφώς υψηλότερος από το σημείο εκκίνησης. Η αναλογία ασφαλισμένων προς συνταξιούχους θα είναι από 2 προς 1 περίπου στην καλύτερη περίπτωση έως και 1,6 προς 1 στη χειρότερη, ενώ υπενθυμίζεται ότι ο ιδανικός αριθμός θα ήταν 4 προς 1.

**Πίνακας 2.4 Δημογραφική προβολή συνολικού συνταξιοδοτικού συστήματος
2018-2070**

ΠΙΝΑΚΑΣ: ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΗ ΠΡΟΒΟΛΗ 2018 - 2070			
ΣΥΝΟΛΙΚΟΥ ΣΥΝΤΑΞΙΟΔΟΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ			
Έτος	Πλήθος Ασφαλισμένων	Πλήθος Συνταξιούχων	Αναλογία Ασφαλισμένων προς Συνταξιούχους
2018	4.705.520	2.541.759	1,9
2019	4.759.886	2.525.033	1,9
2020	4.832.875	2.510.253	1,9
2021	4.872.081	2.498.606	1,9
2022	4.912.875	2.499.648	2,0
2023	4.954.325	2.505.736	2,0
2024	4.997.042	2.501.178	2,0
2025	5.038.833	2.501.334	2,0
2030	5.042.652	2.539.650	2,0
2035	5.023.988	2.730.840	1,8
2040	4.934.191	2.855.633	1,7
2045	4.819.778	2.930.192	1,6
2050	4.688.895	2.956.321	1,6
2055	4.539.603	2.916.509	1,6
2060	4.441.450	2.792.461	1,6
2065	4.368.532	2.801.504	1,6
2070	4.299.047	2.685.643	1,6

Πηγή: Μελέτη ΕΑΑ Ν.4670/2020 και επεξεργασία συγγραφέων

Οι προβλέψεις αυτές προκύπτουν από πληθυσμιακές προβολές της EUROSTAT (Eurostat 2018) όπου ο συνολικός πληθυσμός της Ελλάδας αναμένεται να μειωθεί από 10,729 εκατομμύρια το 2018 σε 8,453 εκατομμύρια το 2070. Επιπλέον, ο δείκτης εξάρτησης ηλικιωμένων, ο οποίος δίνει το πηλίκο του πληθυσμού των εν δυνάμει συνταξιούχων ατόμων προς τον εν δυνάμει εργαζόμενο πληθυσμό, αυξάνεται από 34,4 το 2018, σε 63,4 το 2050 και στη συνέχεια μειώνεται σε 58,4 το 2070.

Το προσδόκιμο ζωής στη γέννηση αναμένεται να αυξηθεί για τους άνδρες από τα 79 έτη το 2018 σε 86,3 το 2070 και για τις γυναίκες από τα 84,1 έτη το 2018 σε 90,1 το 2070. Το προσδόκιμο ζωής της ηλικίας 65 ετών των ανδρών αναμένεται να αυξηθεί από 18,7 έτη

– αναμενόμενη επιβίωση έως τα 84 περίπου έτη δηλαδή – σε 23,7 στο τέλος της περιόδου προβολής – αναμενόμενη επιβίωση έως τα 89 έτη περίπου, ενώ για τις γυναίκες από 21,5, σε 26,4 αυξάνοντας την αναμενόμενη επιβίωση από τα 87 περίπου έτη στα 92 περίπου έτη το 2070. Το προσδόκιμο ζωής των 65 ετών αποτελεί σημαντικό παράγοντα για τις αναλογιστικές προβολές, καθώς η νομοθετημένη ηλικία συνταξιοδότησης συνδέεται αυτόματα με αυτόν τον παράγοντα.

Μια συνοπτική παράθεση των παραπάνω στοιχείων ανά δεκαετία υπάρχει στον παρακάτω πίνακα.

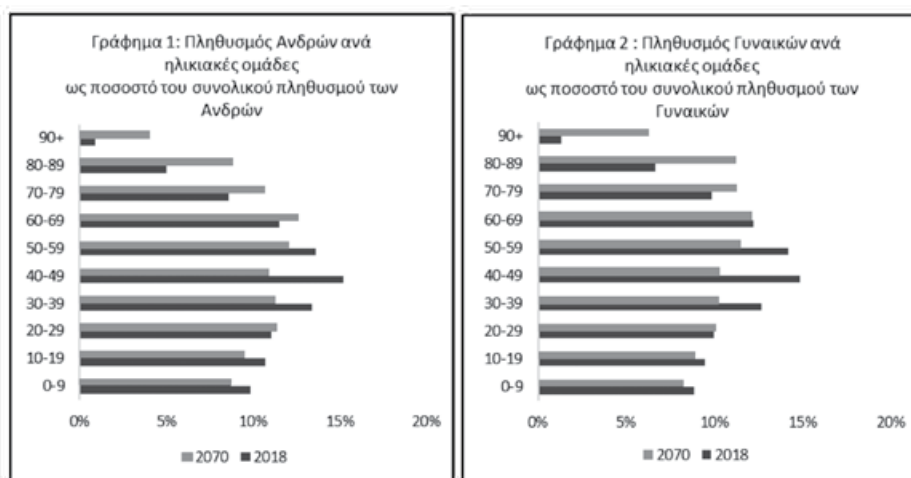
Πίνακας 2.5 Εξέλιξη βασικών δημογραφικών μεγεθών για την Ελλάδα, έτη 2018-2070

Πίνακας - Εξέλιξη βασικών δημογραφικών μεγεθών								
	2018	2020	2030	2040	2050	2060	2070	Έτος με υψηλότερη τιμή*
Πληθυσμός (σε χιλιάδες)	10.729,16	10.677,55	10.350,91	10.014,66	9.596,60	9.022,30	8.452,68	2018
Ρυθμός μεταβολής πληθυσμού	-0,2	-0,2	-0,3	-0,3	-0,5	-0,7	-0,6	2062
Δείκτης εξάρτησης ηλικιωμένων (πληθυσμός άνω των 65 προς πληθυσμό από 15-64)	34,4	35,4	42,7	54,1	63,4	60,8	58,4	2051
Σχέση υπερηλικίων προς το σύνολο των ηλικιωμένων (πληθυσμός άνω των 80 / πληθυσμό άνω των 65)	31,8	32,1	32	33,9	38,9	47,3	47,3	2064
Προσδόκιμο ζωής στη γέννηση-Άνδρες	79	79,3	80,9	82,4	83,8	85,1	86,3	2070
Προσδόκιμο ζωής στην ηλικία 65-Άνδρες	18,7	18,9	19,9	20,9	21,9	22,8	23,7	2070
Προσδόκιμο ζωής στη γέννηση-Γυναίκες	84,1	84,3	85,6	86,9	88	89,1	90,1	2070
Προσδόκιμο ζωής στην ηλικία 65-Γυναίκες	21,5	21,7	22,7	23,7	24,6	25,5	26,4	2070

Πηγή: Eurostat 2018

Η αντίστοιχη εξέλιξη των επιμέρους ηλικιακών ομάδων μεταξύ των ετών 2018 και 2070 για τους άνδρες και τις γυναίκες, με βάση τις προβολές της EUROSTAT εμφανίζεται στα παρακάτω δύο γραφήματα.

Γραφήματα 2.1 και 2.2 Εξέλιξη πληθυσμού ανδρών και γυναικών 2018-2070

Πηγή: Eurostat 2018

Η πολυπληθέστερη ηλικιακή ομάδα τόσο για τους άνδρες όσο και τις γυναίκες ήταν το 2018 η ομάδα 40-49, μια εξαιρετικά παραγωγική ηλικιακή ομάδα. Το 2070, η πολυπληθέστερη ηλικιακή ομάδα υπολογίζεται ότι θα είναι και για τα δύο φύλα η ομάδα 60-69, με ταυτόχρονη δημογραφική ενδυνάμωση των ομάδων επάνω από αυτήν, πράγμα που σημαίνει ότι η Ελλάδα θα έχει κατά βάση ένα γερασμένο πληθυσμό, πιθανότητα λιγότερο παραγωγικό συνολικά από ότι είναι σήμερα. Ταυτόχρονα, οι ομάδες στις μικρές ηλικίες θα μείνουν σχετικά όμοιες, με μικρή απομείωση, ενώ οι πιο παραγωγικές ομάδες, από τα 30 έως και 60 έτη μειώνονται δραστικά και για τα δύο φύλα. Λιγότεροι εργαζόμενοι, με μικρότερη παραγωγικότητα και πάρα πολλοί γηραιοί με ανάγκη για κοινωνική κάλυψη είναι λοιπόν το τοπίο που προδιαγράφεται για το μέλλον των επόμενων δεκαετιών στην Ελλάδα.

Αναλύοντας επιμέρους τις κοινωνικές ομάδες που βρίσκονται στο σύστημα ασφάλισης, εστιάζουμε αρχικά στον τέως ΕΦΚΑ και παραθέτουμε τη δημογραφική προβολή αποκλειστικά για τον κλάδο κύριας σύνταξης. Το πλήθος των ασφαλισμένων είναι φυσικά ίδιο με το αυτό που αναφέρθηκε παραπάνω για το συνολικό σύστημα και εξελίσσεται ταυτόσημα, ενώ στο κομμάτι των παροχών εδώ θα αναφερθούμε σε συντάξεις μεμονωμένα και όχι αριθμό συνταξιούχων. Ο αριθμός αυτών εκκινεί από το 2,8 εκατομμύρια το 2018, υπερβαίνει τα 3,2 εκατομμύρια κατά τη διάρκεια της προβολής για να σταθεροποιηθεί τελικώς στα 3 περίπου εκατομμύρια το 2070. Αναφορικά με το πλήθος των επιμέρους ειδών συντάξεων, η εξέλιξή τους αναμένεται να είναι παράλληλη με την

εξέλιξη αυτής του συνολικού αριθμού συντάξεων. Ξεκινώντας από το 2018, υφίστανται 1.936.957 συντάξεις γήρατος, 249.549 συντάξεις αναπηρίας και 596.131 χρείας και ορφάνιας, οι οποίες τελικώς ανέρχονται στο τέλος της προβολής, το 2070, σε 2.009.859 συντάξεις γήρατος, 341.797 αναπηρίας και 624.896 χρείας και ορφάνιας.

Πίνακας 2.6 Δημογραφική Προβολή τ.ΕΦΚΑ 2018-2070

ΠΙΝΑΚΑΣ: ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΗ ΠΡΟΒΟΛΗ ΕΦΚΑ 2018 - 2070					
Έτος	Πλήθος Ασφαλισμένων	Πλήθος Συντάξεων			Σύνολο Πλήθος Συντάξεων
		Γήρατος	Αναπηρίας	Χηρείας & Ορφάνιας	
2018	4.705.520	1.936.957	249.549	596.131	2.782.637
2019	4.759.886	1.910.287	250.461	605.545	2.766.293
2020	4.832.875	1.884.917	252.092	614.429	2.751.438
2021	4.872.081	1.862.652	254.366	622.652	2.739.671
2022	4.912.875	1.852.626	257.623	630.680	2.740.929
2023	4.954.325	1.846.713	261.857	639.010	2.747.580
2024	4.997.042	1.829.959	266.170	647.322	2.743.450
2025	5.038.833	1.817.802	270.632	655.831	2.744.265
2030	5.042.652	1.814.403	283.354	684.265	2.782.023
2035	5.023.988	1.978.697	295.043	700.341	2.974.082
2040	4.934.191	2.084.713	307.753	709.341	3.101.807
2045	4.819.778	2.154.192	318.319	713.162	3.185.674
2050	4.688.895	2.186.650	327.932	711.388	3.225.970
2055	4.539.603	2.164.729	334.738	702.117	3.201.585
2060	4.441.450	2.061.657	339.893	684.421	3.085.971
2065	4.368.532	2.098.132	342.311	658.155	3.098.598
2070	4.299.047	2.009.859	341.797	624.896	2.976.552

Πηγή: Μελέτη ΕΑΑ Ν.4670/2020 και επεξεργασία συγγραφέων

Εστιάζοντας αντίστοιχα στο τ.ΕΤΕΑΕΠ, βλέπουμε αρχικά ότι το πλήθος ασφαλισμένων αριθμεί λιγότερα άτομα καθότι βέβαια είναι γνωστό ότι δε διαθέτουν όλοι οι ασφαλισμένοι της κύριας σύνταξης επικουρικό ταμείο. Η εξέλιξη του πληθυσμού των ασφαλισμένων είναι συνολικά μειωτική, εκκινώντας από τα 3,3 εκατομμύρια το 2018 και καταλήγοντας σε 3 περίπου εκατομμύρια το 2070. Το πλήθος των συντάξεων είναι σαφώς αυξητικό, καθότι οι ασφαλισμένοι που αρχικά εντάχθηκαν στα επικουρικά ταμεία για τους μισθωτούς και έπειτα στο τ.ΕΤΕΑΕΠ το έπραξαν μετά τη δεκαετία του 1980 κατά κανόνα, οπότε και ιδρύθηκε το πρώην ΕΤΕΑΜ, οπότε το τ.ΕΤΕΑΕΠ δύναται να θεωρη-

θεί ότι δημογραφικά ακόμη ωριμάζει ως φορέας. Τα αντίστοιχα πλήθη συντάξεων για το 2018 είναι 903.142 γήρατος, 72.220 αναπηρίας και 251.060 χρείας και ορφάνιας, συνολικά 1.226.422, ενώ το 2070 ο συνολικός αριθμός είναι 1.922.820, 1.328.378 γήρατος, 200.082 αναπηρίας και 394.360 χρείας και ορφάνιας.

Πίνακας 2.7 Δημογραφική Προβολή τ.ΕΤΕΑΕΠ 2018-2070

ΠΙΝΑΚΑΣ: ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΗ ΠΡΟΒΟΛΗ ΕΤΕΑΕΠ 2018 - 2070					
Έτος	Πλήθος Ασφαλισμένων	Πλήθος Συντάξεων			Σύνολικό Πλήθος Συντάξεων
		Γήρατος	Αναπηρίας	Χρείας & Ορφάνιας	
2018	3.269.073	903.142	72.220	251.060	1.226.422
2019	3.308.859	907.911	75.910	260.328	1.244.148
2020	3.362.211	913.883	78.202	268.876	1.260.961
2021	3.390.987	919.662	79.114	276.099	1.274.874
2022	3.420.875	925.248	80.059	282.937	1.288.244
2023	3.451.214	930.694	81.066	289.531	1.301.291
2024	3.482.448	920.184	82.167	295.805	1.298.156
2025	3.512.985	927.384	83.355	301.943	1.312.682
2030	3.516.227	970.061	90.707	328.504	1.389.272
2035	3.502.796	1.098.042	104.585	353.254	1.555.881
2040	3.437.510	1.199.398	124.826	378.072	1.702.296
2045	3.355.989	1.286.415	145.122	398.865	1.830.403
2050	3.264.750	1.352.189	164.004	412.535	1.928.728
2055	3.160.734	1.387.664	179.092	417.249	1.984.005
2060	3.092.468	1.352.817	190.382	414.415	1.957.613
2065	3.041.943	1.372.152	197.364	406.434	1.975.950
2070	2.993.541	1.328.378	200.082	394.360	1.922.820

Πηγή: Μελέτη ΕΑΑ Ν.4670/2020 και επεξεργασία συγγραφέων

■ Οικονομικές παράμετροι για το συνολικό σύστημα και τον τ.ΕΦΚΑ

Προχωρώντας στα οικονομικά μεγέθη του συστήματος, παρατίθενται παρακάτω στοιχεία για εισφορές και παροχές ως ποσοστά του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος (ΑΕΠ). Οι εισφορές αναλύονται περαιτέρω σε εισφορές κύριας σύνταξης – εργοδότη και εργαζομένου, επικουρικής σύνταξης και τη θεσμοθετημένη κρατική χρηματοδότηση η οποία περιλαμβάνει τη χρηματοδότηση της εθνικής σύνταξης, της βασικής σύνταξης του ΟΓΑ,

των ανασφάλιστων υπερηλίκων και του ΕΚΑΣ. Η συνταξιοδοτική δαπάνη περιλαμβάνει τη δαπάνη κύριων και επικουρικών συντάξεων, τις συντάξεις ανασφάλιστων υπερηλίκων και το επίδομα αλληλεγγύης (ΕΚΑΣ), ουσιαστικό μόνο για το 2018 οπότε προκύπτει ακόμη μια μικρή παροχή.

Πίνακας 2.8 Οικονομική προβολή συνολικού συνταξιοδοτικού συστήματος 2018-2070

ΠΙΝΑΚΑΣ: ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΜΕΤΕΤΗ ΠΑ ΤΟ ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΣΥΝΤΑΞΙΟΔΟΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ									
ΠΡΟΒΟΛΗ 2018 - 2070 (ως % του ΑΕΠ)									
Έτος	Εισφορές				Συνταξιοδοτική Δαπάνη (Μεικτή)				
	Κύρια Συνταξη (Εργοδότης & Εργαζόμενος)	Επικουρική Συνταξη	Θεσμοθετημένη Κρατική Χρηματοδότηση	Σύνολο	Κύριες Συντάξεις	Επικουρικές Συντάξεις	Ανασφάλιστοι Υπερήλικες	Επίδομα Αλληλεγγύης ΕΚΑΣ	Σύνολο
2018	5,4%	1,8%	5,5%	12,8%	13,7%	1,8%	0,1%	0,1%	15,6%
2019	5,6%	1,8%	5,5%	12,9%	13,5%	1,8%	0,1%	0,0%	15,4%
2020	5,8%	1,7%	5,1%	12,6%	12,5%	1,9%	0,1%	0,0%	14,6%
2021	5,8%	1,7%	5,0%	12,5%	12,3%	1,8%	0,1%	0,0%	14,2%
2022	5,9%	1,7%	4,8%	12,4%	12,0%	1,8%	0,1%	0,0%	13,9%
2023	6,0%	1,6%	4,8%	12,4%	11,9%	1,7%	0,1%	0,0%	13,7%
2024	6,1%	1,6%	4,8%	12,5%	11,7%	1,7%	0,1%	0,0%	13,5%
2025	6,2%	1,6%	4,8%	12,6%	11,5%	1,6%	0,1%	0,0%	13,3%
2030	6,3%	1,7%	4,8%	12,7%	11,2%	1,6%	0,1%	0,0%	12,9%
2035	6,3%	1,6%	5,0%	12,9%	11,6%	1,6%	0,1%	0,0%	13,4%
2040	6,3%	1,6%	5,0%	12,9%	11,7%	1,6%	0,2%	0,0%	13,5%
2045	6,3%	1,6%	4,9%	12,8%	11,6%	1,6%	0,2%	0,0%	13,3%
2050	6,3%	1,6%	4,6%	12,5%	11,4%	1,6%	0,1%	0,0%	13,2%
2055	6,3%	1,6%	4,3%	12,2%	11,1%	1,6%	0,1%	0,0%	12,8%
2060	6,3%	1,6%	3,9%	11,8%	10,5%	1,6%	0,1%	0,0%	12,2%
2065	6,2%	1,6%	3,7%	11,5%	10,7%	1,6%	0,0%	0,0%	12,3%
2070	6,3%	1,6%	3,3%	11,2%	10,3%	1,6%	0,0%	0,0%	11,9%

Πηγή: Μελέτη ΕΑΑ Ν.4670/2020 και επεξεργασία συγγραφέων

Οι εισφορές προβάλλονται ως αυξανόμενο ποσοστό του ΑΕΠ παρόλο που ο εργαζόμενος πληθυσμός συνολικά μειώνεται κατά 9% από το 2018 έως το 2070, κυρίως διότι οι μακροοικονομικές παραδοχές προβλέπουν αύξηση των οικονομικών μεγεθών της χώρας μακροπρόθεσμα. Συνεπώς, οι εισφορές εργαζομένου και εργοδότη προβάλλονται από ποσοστό 5,4% επί του ΑΕΠ το 2018, στο 6,3% επί του ΑΕΠ το 2070. Το ίδιο δε συμβαίνει με τις εισφορές της επικουρικής ασφάλισης, καθότι είναι προσωρινά αυξημένες πάνω από το θεσμοθετημένο 6%, έως το 2022. Πιο συγκεκριμένα, βάσει του άρθρου 97 του Ν.4387/2016 όπως αντικαταστάθηκε από το άρθρο 45 του Ν.4670/2020,

από 1.6.2016 και μέχρι τις 31.5.2019, το ποσό της μηνιαίας εισφοράς για την επικουρική ασφάλιση στο Ε.Τ.Ε.Α.Ε.Π. όλων των μισθωτών, ασφαλισμένων πριν και μετά την 1.1.1993, υπολογίζεται σε ποσοστό 3,5% για τον ασφαλισμένο και σε ποσοστό 3,5% για τον εργοδότη επί των ασφαλιστέων αποδοχών του εργαζομένου. Από 1.6.2019 και μέχρι την 31.5.2022, το ποσό της μηνιαίας εισφοράς στο Ε.Τ.Ε.Α. όλων των μισθωτών, ασφαλισμένων πριν και μετά την 1.1.1993, υπολογίζεται σε ποσοστό 3,25% για τον ασφαλισμένο και σε ποσοστό 3,25% για τον εργοδότη επί των ασφαλιστέων αποδοχών του εργαζομένου. Μετά το πέρας της εξαετίας, το ποσοστό της μηνιαίας εισφοράς επανέρχεται στο ύψος που ίσχυε κατά τις 31.12.2015, δηλαδή 6% στο σύνολο εργαζομένου και εργοδότη.

Η θεσμοθετημένη κρατική χρηματοδότηση η οποία όπως αναφέρθηκε παραπάνω περιλαμβάνει τη χρηματοδότηση της εθνικής σύνταξης, της βασικής σύνταξης του ΟΓΑ, της σύνταξης των ανασφάλιστων υπερηλίκων και του ΕΚΑΣ, βαίνει μειούμενη από το 5,5% στο 3,3% ενώ τα συνολικά έσοδα του συστήματος θα μειωθούν από 12,8% επί του ΑΕΠ σε 11,2% επί του ΑΕΠ.

Όσον αφορά τις δαπάνες του συστήματος, υποχωρούν αρκετά από το 15,6% επί του ΑΕΠ το 2018 στο 11,9% επί του ΑΕΠ το 2070. Καθότι το ΕΚΑΣ ήδη εκλείπει από τα πρώτα χρόνια της προβολής και οι παροχές ανασφάλιστων υπερηλίκων είναι αμελητέες καθ' όλη τη διάρκεια της προβολής, βασικός ρυθμιστής στη μείωση της συνολικής δαπάνης είναι η μείωση των δαπανών των κύριων και επικουρικών συντάξεων. Πιο συγκεκριμένα, οι κύριες συντάξεις μειώνονται ως δαπάνη από το 13,7% επί του ΑΕΠ για το 2018 στο 10,3% επί του ΑΕΠ για το 2070 και οι επικουρικές αντίστοιχα από το 1,8% στο 1,6% επί του ΑΕΠ για το 2070.

Απομονώνοντας και πάλι τους δύο κύριους τέως φορείς, τον τ.ΕΦΚΑ και το τ.ΕΤΕΑΕΠ, εστιάζουμε εδώ σε ποσά για εισφορές και παροχές, σε δις ευρώ, σε τρέχουσες τιμές. Η λογική των τρεχουσών τιμών είναι ότι απεικονίζει τα μεγέθη σε ποσά που θα έχουν την οικονομική ισχύ της τρέχουσας χρονιάς, για παράδειγμα το ποσό 93,9 δις ευρώ το 2070 ως συνολική συνταξιοδοτική δαπάνη σημαίνει ότι οι δαπάνες που θα γίνουν το 2070, θα είναι της τάξης των 93,9 δις ευρώ σε οικονομική ισχύ του 2070. Αντίστοιχα για τα άλλα έτη. Παρακάτω παρατίθενται για τον τ.ΕΦΚΑ ποσά για εισφορές και παροχές ανά είδος, καθώς και συνολικό ποσό παροχών.

Πίνακας 2.9 Οικονομική προβολή τ.ΕΦΚΑ 2018-2070

ΠΙΝΑΚΑΣ: ΠΡΟΒΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΜΕΓΕΘΩΝ ΕΦΚΑ 2018 - 2070 (σε δις ευρώ – τρέχουσες τιμές)					
Έτος	Εισφορές (Εργοδότης & Εργαζόμενος)	Συνταξιοδοτική Δαπάνη			
		Γήρατος	Αναπηρίας	Χηρείας & Ορφάνιας	Σύνολο
2018	10,1	19,8	1,8	3,7	25,3
2019	10,7	20,0	1,9	4,0	25,8
2020	11,4	19,1	1,8	3,9	24,8
2021	11,8	19,0	1,8	4,0	24,7
2022	12,2	19,0	1,8	4,1	24,8
2023	12,7	19,2	1,9	4,2	25,3
2024	13,2	19,3	1,9	4,3	25,5
2025	13,7	19,4	2,0	4,4	25,8
2030	16,0	21,1	2,2	5,1	28,5
2035	18,5	25,9	2,5	5,9	34,3
2040	21,6	30,7	2,9	6,8	40,4
2045	25,5	36,0	3,4	7,7	47,1
2050	30,0	42,2	4,0	8,6	54,8
2055	35,1	48,2	4,7	9,5	62,4
2060	41,3	53,5	5,5	10,5	69,5
2065	48,5	64,9	6,5	11,6	83,0
2070	57,4	73,5	7,5	12,9	93,9

Πηγή: Μελέτη EAA N.4670/2020 και επεξεργασία συγγραφέων

Οι εισφορές προβάλλονται αυξανόμενες από 10,1 δις ευρώ για το 2018 σε 57,4 δις ευρώ για το 2070, ενώ οι συνολικές παροχές από 25,3 δις ευρώ για το 2018 σε 93,9 δις ευρώ για το 2070. Οι επιμέρους δαπάνες για γήρας, αναπηρία και χρεία-ορφάνια προβάλλονται από 19,8 δις ευρώ για το γήρας, 1,8 δις ευρώ για την αναπηρία και 3,7 δις ευρώ για τη χρεία-ορφάνια σε 73,5 δις, 7,5 δις και 12,9 δις ευρώ αντίστοιχα. Όπως προαναφέρθηκε, τα ποσά αυτά είναι σε τρέχουσες τιμές και συνεπώς η αίσθηση των αριθμών είναι δύσκολη, ειδικότερα όταν μιλάμε για ποσά μερικές δεκαετίες στο μέλλον, βοηθούν όμως στην κατανόηση και καταγραφή του συστήματος συμπληρωματικά προς τα ποσά που αναλύθηκαν νωρίτερα ως ποσοστά επί του ΑΕΠ.

■ Οικονομικές παράμετροι τ.ΕΤΕΑΕΠ - Η λογική των παροχών και της συγκράτησης του ελλείμματος στο τ.ΕΤΕΑΕΠ

Εστιάζοντας τώρα στο τ.ΕΤΕΑΕΠ, κρίνεται αρχικά σκόπιμο να αναλυθεί ο τρόπος υπολογισμού των συντάξεων επικουρικής. Σύμφωνα με το Άρθρο 44 του Ν.4670/2020, ως αντικατάσταση του άρθρου 96 του ν. 4387/2016, Για τους ασφαλισμένους από την 1.1.2014 και εφεξής το ποσό της επικουρικής σύνταξης υπολογίζεται, σύμφωνα με το σύστημα Νοπτής Καθορισμένης Εισφοράς. Για τους ασφαλισμένους μέχρι την 31.12.2013, οι οποίοι καταθέτουν αίτηση συνταξιοδότησης από την 1.1.2015 και εφεξής και εφόσον συγχρόνως η καταβολή της σύνταξης αρχίζει από 1.1.2015 και εφεξής, το ποσό της επικουρικής σύνταξης αποτελείται από το άθροισμα δύο τμημάτων. Το ένα τμήμα της σύνταξης αφορά το χρόνο ασφάλισης που έχει πραγματοποιηθεί έως και τις 31.12.2014 και υπολογίζεται με βάση ποσοστό αναπλήρωσης, το οποίο για κάθε έτος ασφάλισης αντιστοιχεί σε ποσοστό 0,45% επί των συντάξιμων αποδοχών κάθε ασφαλισμένου που υπεβλήθησαν σε εισφορές υπέρ επικουρικής ασφάλισης. Το κομμάτι δηλαδή της σύνταξης που αφορά τα έτη πριν το 2015 υπολογίζεται με τον προυπάρχων τρόπο ενώ για τα έτη από το 2015 και έπειτα εφαρμόζεται η Νοπή Καθορισμένη Εισφορά.

Ο τύπος υπολογισμού για το κομμάτι της Νοπτής Κεφαλαιοποίησης είναι ο:

$$P_{x,t}^{NDC} = AF_x \sum_{j=1}^a Con_j \prod_{k=j}^a (1 + g_k)$$

όπου

$P_{x,t}^{NDC}$ είναι το σύμβολο του ποσού της σύνταξης στο σύστημα Νοπτής Καθορισμένης Εισφοράς

$\sum_{j=1}^a Con_j \prod_{k=j}^a (1 + g_k)$ είναι το άθροισμα ($\sum_{j=1}^a$) των εισφορών (Con_j) που έχει σωρεύσει ο ασφαλισμένος στη διάρκεια του εργασιακού του βίου, προσαυξημένες με έναν παράγοντα (g_k) ο οποίος εξαρτάται από τις δημογραφικές και οικονομικές εξελίξεις της χώρας

Καθίσταται σαφές από το ρυθμό προσαύξησης των εισφορών ότι οι παροχές της επικουρικής σύνταξης είναι άμεσα συνυφασμένες με την εξέλιξη των οικονομικών μεγεθών της χώρας, σε σημείο μάλιστα που αρνητική ή/και δυσμενής εξέλιξη να μπορεί να μειώσει την παροχή κατά ένα μικρό ποσοστό.

Ταυτόχρονα με το ρυθμό προσαύξησης, λειτουργεί στο ταμείο μηχανισμός αποφυγής δημιουργίας ελλειμμάτων των επικουρικών συντάξεων. Για την εκτίμηση του ετήσιου

αποτελέσματος κάθε έτους της προβολής για την επικουρική ασφάλιση λαμβάνονται υπόψη τόσο οι λειτουργικές δαπάνες, προσαυξανόμενες ετησίως με το ετήσιο προβλεπόμενο ποσοστό μεταβολής του Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (ΔΤΚ) όσο και τα έσοδα από επενδύσεις τα οποία έχουν υπολογιστεί θέτοντας 2% ονομαστικό ετήσιο ποσοστό απόδοσης επί της περιουσίας. Επισημαίνεται εδώ ότι προκειμένου να εφαρμοστεί η ετήσια αναπροσαρμογή των συντάξεων τα ποσά αυτά λαμβάνονται υπόψη και σε περίπτωση δημιουργίας ελλείμματος μια δεδομένη χρονιά, δεν καταβάλλονται αυξήσεις. Πιο συγκεκριμένα, στο άρθρο 44 του Ν.4670/2020 προβλέπεται πέραν της περιόδου αυξημένων εισφορών (μετά την 1.6.2022) ότι σε περίπτωση ελλειμμάτων λειτουργεί αυτόματος μηχανισμός εξισορρόπησης, ο οποίος αποκλείει κάθε αναπροσαρμογή των συντάξεων. Επίσης, οι συντάξεις δεν αναπροσαρμόζονται σε περίπτωση που, αν αφαιρεθούν τα έξοδα από τα έσοδα, το αποτέλεσμα θα προκύπτει αρνητικό. Στη συνέχεια της προαναφερόμενης διαδικασίας και μόνο στην περίπτωση δημιουργίας ελλειμμάτων, θα γίνεται χρήση περιουσιακών στοιχείων του Κλάδου της Επικουρικής Ασφάλισης. Καθίσταται λοιπόν σαφές ότι χρειάζεται η απεικόνιση τόσο των εσόδων και εξόδων από εισφορές και παροχές αλλά όσο και λειτουργικών εσόδων και επίσης της κινητής περιουσίας, η οποία θα χρησιμοποιείται για την κάλυψη τυχόν ελλειμμάτων.

Στον παρακάτω πίνακα βλέπουμε αναλυτικά τις εισφορές εργαζομένου και εργοδότη, τις δαπάνες ανά κατηγορία συντάξεων, τη συνολική συνταξιοδοτική δαπάνη, τα ετήσια έσοδα και έξοδα καθώς και το ετήσιο αποτέλεσμα και την περιουσία. Όπως περιγράφεται στο άρθρο παραπάνω, το ετήσιο αποτέλεσμα είναι ο βασικός καθοριστής του εάν θα εφαρμοστούν αυξήσεις στις συντάξεις, καθώς εάν είναι αρνητικό δεν εφαρμόζεται καμία αύξηση και ενεργοποιείται ο μηχανισμός ο οποίος προβλέπει ρευστοποίηση της κινητής περιουσίας προς κάλυψη των ελλειμμάτων.

Πρώτη φορά εμφανίζεται το αρνητικό αυτό αποτέλεσμα το 2020 (0,35 δις) οπότε η περιουσία του 2019 (3,21 δις) απομειώνεται αντίστοιχα προς το έλλειμμα που έχει δημιουργηθεί και για το λόγο αυτό αποτυπώνεται στο τέλος του 2020 ως 2,86 δις ευρώ. Αντίστοιχα έλλειμμα δημιουργείται το 2021, οπότε η περιουσία μειώνεται ξανά, φτάνοντας τα 2,65 δις ευρώ στο τέλος του έτους. Η διαδικασία συνεχίζεται έως και το 2024 και το ταμείο γυρνά – βάσει της προβολής – ξανά σε πλεόνασμα το 2025. Θα πρέπει εδώ να λεχθεί ότι καθότι τα δημοσιονομικά της κοινωνικής ασφάλισης έχουν ανατραπεί παροδικά λόγω της ύφεσης που έχει προκαλέσει η πανδημία COVID-19¹, είναι αμφίβολο εάν η αρνητική εξέλιξη του ταμείου θα αντιστραφεί μέχρι το 2024 τελικώς. Χωρίς υπερβολή, θα μπορούσε κανείς να υποθέσει ότι καθόσον το σύστημα είναι διανεμητικό και αυτή τη

1 Ακολουθεί ειδική ενότητα αναφορικά με τις επιπτώσεις της κρίσης λόγω της πανδημίας COVID-19.

στιγμή τα έσοδα του τ.ΕΤΕΑΕΠ έχουν μειωθεί δραστικά λόγω μη ικανότητας καταβολής εισφορών αλλά και μεταχρονολογημένης καταβολής αυτών, η αρνητική εξέλιξη θα συνεχιστεί για μερικά ακόμη έτη της προβολής, μειώνοντας περαιτέρω την περιουσία του κλάδου επικουρικής σύνταξης.

Πίνακας 2.10 Οικονομική προβολή τ.ΕΤΕΑΕΠ 2018-2070

ΠΙΝΑΚΑΣ : ΠΡΟΒΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΜΕΓΕΘΩΝ ΕΤΕΑΕΠ 2018 - 2070 (σε δις ευρώ –τρέχουσες τιμές)									
Έτος	Εισφορές (Εργοδότης & Εργαζόμενος)	Συνταξιοδοτική Δαπάνη				Ετήσια Έσοδα	Ετήσια Έξοδα	Ετήσιο Αποτέλεσμα	Περιουσία (Κινητές Αξίες)
		Γήρατος	Αναπηρίας	Χηρείας & Ορφάνιας	Σύνολο				
2018	2,83	2,26	0,14	0,40	2,80	0,00	0,00	0,00	2,59
2019	2,87	2,32	0,15	0,41	2,88	0,00	0,00	0,00	3,21
2020	2,85	2,64	0,15	0,44	3,24	0,06	0,08	-0,35	2,86
2021	2,93	2,58	0,15	0,44	3,16	0,05	0,08	-0,21	2,65
2022	2,89	2,57	0,15	0,44	3,16	0,05	0,09	-0,24	2,41
2023	2,88	2,56	0,15	0,44	3,15	0,05	0,09	-0,25	2,16
2024	2,99	2,51	0,15	0,45	3,11	0,04	0,09	-0,11	2,05
2025	3,09	2,49	0,15	0,46	3,10	0,04	0,09	0,00	2,05
2030	3,56	2,73	0,17	0,54	3,44	0,05	0,10	0,14	2,49
2035	4,10	3,25	0,20	0,63	4,07	0,06	0,11	0,05	3,07
2040	4,75	3,77	0,24	0,73	4,75	0,07	0,12	0,01	3,42
2045	5,56	4,31	0,30	0,82	5,42	0,07	0,13	0,13	3,48
2050	6,51	5,20	0,38	0,94	6,53	0,08	0,15	-0,04	3,80
2055	7,61	6,02	0,48	1,05	7,56	0,08	0,16	0,01	3,90
2060	9,00	6,95	0,61	1,22	8,78	0,09	0,18	0,17	4,77
2065	10,61	8,49	0,74	1,38	10,61	0,10	0,20	-0,09	4,76
2070	12,51	9,98	0,89	1,53	12,39	0,11	0,22	0,02	5,68

Πηγή: Μελέτη ΕΑΑ Ν.4670/2020 και επεξεργασία συγγραφέων

Οι εισφορές του Ταμείου έχει προβλεφθεί ότι θα αυξάνουν από τα 2,83 δις το 2018 σε 12,51 δις ευρώ το 2070. Οι παροχές αντιστοίχως θα αυξάνουν από τα 2,8 δις το 2018 στα 12,39 δις ευρώ με αντίστοιχη αύξηση τις επιμέρους δαπάνες των τριών ειδών παροχών, γήρατος, αναπηρίας και χηρείας-ορφάνιας. Σε αντίθεση με τις εισφορές και παροχές του τ.ΕΦΚΑ, παρατηρούμε εδώ μια παράλληλη εξέλιξη εισφορών και παροχών η οποία δεν είναι τυχαία. Με τον ίδιο τρόπο που εξηγήθηκε παραπάνω, ο μηχανισμός εξισορρόπησης ελλειμμάτων καλύπτει τα ελλείμματα από την περιουσία, φρενάροντας παράλληλα τις συντάξεις μέσω των μηδενικών αυξήσεων. Συνεπώς, τα δύο αυτά μεγέθη εξελίσσονται σχεδόν παράλληλα έως το τέλος της προβολής. Η λογική αυτή είναι σε συνάφεια με την αρχική κατασκευή του ΕΤΕΑ, όπου προβλεπόταν αυτόματος μηχανισμός περικοπής των ελλειμμάτων μέσω της ρήτρας μηδενικού ελλείματος. Η τελευταία προέβλεπε ότι θα γινόταν τακτικά έλεγχος στο ταμείο για το κατά πόσο τα έσοδα και

τα έξοδα είναι ισοσκελισμένα και εάν το αποτέλεσμα ήταν αρνητικό, θα εφαρμοζόταν μείωση όλων ανεξαιρέτως των συντάξεων στο ταμείο, ώστε να επιτευχθεί ισορροπία. Η ρήτρα μηδενικού ελλείμματος καταργήθηκε στο Ν.4387/2016 οπότε και αντικαταστάθηκε από το μηχανισμό που περιγράφηκε παραπάνω, ο οποίος διατηρήθηκε και στον τελευταίο ασφαλιστικό νόμο 4670/2020.

■ Συμπληρωματική χρηματοδότηση κοινωνικού προϋπολογισμού

Στο άρθρο 47 του Ν.4670/2020, το οποίο αντικατέστησε το άρθρο 120 του Ν.4387/2016, προβλέπεται ένας νέος μηχανισμός για τη συμπληρωματική χρηματοδότηση του κοινωνικού προϋπολογισμού. Πιο συγκεκριμένα, από την 1.1.2020 εγγράφεται δαπάνη ύψους 0,5% του ΑΕΠ στον ετήσιο κοινωνικό προϋπολογισμό, από την οποία καλύπτεται κατά πρώτον η δαπάνη που δημιουργείται ετησίως σε εφαρμογή των αριθμ. 1890/2019 και 1891/2019 αποφάσεων της Ολομέλειας του Συμβουλίου της Επικρατείας και κατά δεύτερον καλύπτεται η δαπάνη πολιτικών πρόνοιας και κοινωνικής αλληλεγγύης και υγείας. Η δαπάνη των πολιτικών αυτών χρηματοδοτείται από τον κρατικό προϋπολογισμό και οι σχετικές πιστώσεις εγγράφονται στον ετήσιο προϋπολογισμό του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων. Για το έτος 2020 η δαπάνη καλύπτεται από τις ήδη εγγεγραμμένες πιστώσεις του κοινωνικού προϋπολογισμού. Εφεξής, το ποσό που θα διατίθεται για τη χρηματοδότηση των πολιτικών πρόνοιας, κοινωνικής αλληλεγγύης και υγείας θα καθορίζεται ετησίως λαμβάνοντας υπόψη τις αναλογιστικές προβολές, τα στοιχεία εκτέλεσης του κοινωνικού προϋπολογισμού και τους ετήσιους δημοσιονομικούς στόχους και θα καταγράφεται σε κοινή απόφαση των Υπουργών Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων και Υγείας και Οικονομικών.

Στον παρακάτω πίνακα χωρίζεται το ποσό αυτό σε δύο μέρη, ένα από τις υποχρεώσεις που απορρέουν από την εφαρμογή των αποφάσεων 1890,1891/2019 του ΣτΕ και το υπόλοιπο αυτού έως το επιτρεπόμενο 0,5% επί του ΑΕΠ. Όπως είναι προφανές, το ποσοστό το οποίο καταλαμβάνουν οι συνταξιοδοτικές παροχές για την επαναφορά τους στο προ περικοπών επίπεδο, όπως αυτό καθορίζεται στις αντίστοιχες αποφάσεις, βαίνει αυξανόμενο και υπερβαίνει το 0,5% επί του ΑΕΠ ήδη πριν το έτος 2050.

**Πίνακας 2.11 Μηχανισμός συμπληρωματικής χρηματοδότησης
κοινωνικού προϋπολογισμού**

ΠΙΝΑΚΑΣ: ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ (0,5% του ΑΕΠ)		
Έτος	Επιπλέον Συνταξιοδοτική Δαπάνη σε εφαρμογή των αποφάσεων 1890,1891/2019 του ΣτΕ	Υπόλοιπο Ποσοστό
		μέχρι το 0,50% του ΑΕΠ
2020	0,22%	0,28%
2021	0,19%	0,31%
2022	0,20%	0,30%
2023	0,22%	0,28%
2024	0,20%	0,30%
2025	0,18%	0,32%
2030	0,27%	0,23%
2035	0,36%	0,14%
2040	0,42%	0,08%
2045	0,47%	0,03%
2050	0,53%	0,00%
2055	0,57%	0,00%
2060	0,59%	0,00%
2065	0,68%	0,00%
2070	0,72%	0,00%

Πηγή: Μελέτη ΕΑΑ Ν.4670/2020 και επεξεργασία συγγραφέων

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την εξέλιξη του συστήματος παρουσιάζει η μελέτη των νέων συντάξεων γήρατος, καθώς αυτές αποκρυπτογραφούν την πορεία του συστήματος όπως έχει διαμορφωθεί ήδη σήμερα για το μέλλον, ενώ παράλληλα ενσωματώνουν κάποιες παραδοχές που ενδέχεται να επιβεβαιωθούν, μερικώς ή ολικώς, χωρίς τίποτε να είναι βέβαιο. Μια εξ αυτών των παραδοχών που νομοθετήθηκε ήδη το 2010 (άρθρο 11, παρ.3) και παραμένει αυτούσια στις μελέτες προβολών του συνταξιοδοτικού συστήματος, είναι η αναπροσαρμογή των ορίων ηλικία συνταξιοδότησης βάσει της αύξησης του προσδόκιμου ζωής με έτος αναφοράς τα 65 έτη. Πιο συγκεκριμένα, τα όρια ηλικίας συνταξιοδότησης των ασφαλισμένων των οργανισμών κοινωνικής ασφάλισης και του Δημοσίου, ανεξαρτήτως χρόνου υπαγωγής στην ασφάλιση, ανακαθορίζονται κατά τη μεταβολή του προσδόκιμου ζωής του πληθυσμού της χώρας, με σημείο αναφοράς

την ηλικία των 65 ετών. Η ισχύς της παραγράφου αυτής αρχίζει από 1.1.2021 και κατά την πρώτη εφαρμογή της, λαμβάνεται υπόψη η μεταβολή της δεκαετίας 2010 έως και 2020. Από 1.1.2024 τα ανωτέρω όρια ανακαθορίζονται ανά τριετία. Η λογική της αναπροσαρμογής αυτής έγκειται στο γεγονός ότι εφόσον οι άνθρωποι ζουν παραπάνω – και ευτυχώς καλύτερα από παλαιότερα – θα πρέπει να περνούν ένα μικρό επιπλέον τμήμα της ζωής τους στην αγορά εργασίας, πριν βγουν από αυτήν. Η πρόταση αυτή καταγράφεται στη Λευκή Βίβλο για τις Συντάξεις, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (European Commission, 2012) και έχει ακολουθηθεί από αρκετά κράτη-μέλη. Καθότι οι προβολές του συνταξιοδοτικού συστήματος γίνονται με δημογραφικές παραδοχές που υπολογίζονται από τη Eurostat, υπάρχει μια σαφής πρόβλεψη για αύξηση του προσδόκιμου ζωής στην Ελλάδα η οποία ενσωματώνεται στις προβλέψεις και επιδρά σε αυτές. Η πρόβλεψη αυτή είναι ένα περίπου έτος ανά δεκαετία, το οποίο προστίθεται εφαρμόζοντας έτσι την παραδοχή ότι οι συνταξιούχοι του μέλλοντος θα εξέρχονται με πλήρη σύνταξη κοντά στα 73 χρόνια το 2070, από τα 67 που ισχύουν το 2018.

Η αναπροσαρμογή των ορίων ηλικίας συνταξιοδότησης έχει νομοθετηθεί ότι θα γίνεται με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων και θα εκδίδεται κατά το τελευταίο έτος κάθε περιόδου με βάση τους σχετικούς δείκτες που προσδιορίζονται από την Ελληνική Στατιστική Αρχή και την Eurostat και αφορούν στην επόμενη περίοδο. Επεξηγηματικά, οι πρώτοι πίνακες που θα οδηγήσουν στην πρώτη αντίστοιχη Υπουργική Απόφαση, αναμένεται να εκδοθούν στα τέλη του παρόντος έτους (2020).

Επιστρέφοντας στις νέες συντάξεις γήρατος τ.ΕΦΚΑ, στον παρακάτω πίνακα βλέπουμε αρχικά τον αριθμό αυτών, από 63 χιλιάδες το 2019 σε 88 χιλιάδες το 2070, ενώ ενδιάμεσα υπάρχει μεγάλη ετήσια αύξηση, λόγω του μεγαλύτερου όγκου πληθυσμού που υπάρχει ανά περιόδους. Η αναμενόμενη μέση περίοδος ασφάλισης θα εκκινεί από τα 31 περίπου χρόνια το 2019 και θα βαίνει αυξανόμενη για όλο σχεδόν το χρόνο της προβολής, μέχρις ότου φτάσει το 2070 τα 38 σχεδόν έτη. Η πρόβλεψη αυτή είναι συναφής με την αντίστοιχη πρόβλεψη για όριο ηλικίας εξόδου από την αγορά εργασίας τα 73 περίπου έτη το 2070, εξαρτάται όμως όπως αναφέρεται και παραπάνω από την αγορά εργασίας, τη διαθεσιμότητα εργασίας και βέβαια την προκατάληψη απέναντι σε μεγαλύτερους σε ηλικία εργαζομένους. Ο πίνακας παραθέτει επίσης τα ποσά σε ευρώ, σε τρέχουσες τιμές, για τη μέση μηνιαία και την ετήσια σύνταξη. Η πρώτη εξελίσσεται από τα 774 ευρώ μηνιαίως για το 2019 σε 3.601 για το 2070, ενώ η δεύτερη από 9.722 ετησίως σε 43.212 ευρώ ετησίως για το 2070.

Πίνακας 2.12 Προβολή νέων συντάξεων γήρατος τ.ΕΦΚΑ 2018-2070

ΠΙΝΑΚΑΣ : ΠΡΟΒΟΛΗ ΝΕΩΝ ΣΥΝΤΑΞΕΩΝ ΓΗΡΑΤΟΣ ΕΦΚΑ 2018 - 2070				
Έτος	Αριθμός Νέων Συντάξεων (σε χιλ.)	Μέση Περίοδος Ασφάλισης (σε έτη)	Μέση Μηνιαία Σύνταξη (σε €)	Ετήσια Σύνταξη (σε €)
2019	63	30,6	774	9.722
2020	63	30,8	807	9.681
2021	66	30,9	820	9.842
2022	77	30,8	840	10.082
2023	80	30,8	856	10.267
2024	69	30,4	881	10.570
2025	73	30,4	862	10.345
2030	94	32,1	1.003	12.031
2035	125	31	1.100	13.202
2040	116	33	1.289	15.463
2045	45	35,6	1.615	19.385
2050	97	35,5	1.867	22.402
2055	87	35,4	2.093	25.116
2060	96	36,5	2.586	31.026
2065	109	37,3	3.003	36.034
2070	88	37,7	3.601	43.212

Πηγή: Μελέτη ΕΑΑ Ν.4670/2020 και επεξεργασία συγγραφέων

Αντίστοιχα συμπεράσματα μπορούν να εξαχθούν από τον παρακάτω πίνακα που αφορά τις νέες συντάξεις γήρατος του τ.ΕΤΕΑΕΠ. Ο αριθμός νέων συντάξεων αυξάνει συνολικά από τις 40 χιλιάδες το 2019 στις 63 χιλιάδες το 2070, ενώ ενδιάμεσα εμφανίζεται αύξηση αντίστοιχη με αυτή των νέων συντάξεων τ.ΕΦΚΑ. Η μέση περίοδος ασφάλισης αυξάνει δραστικά και με την προσθήκη των νέων απαιτούμενων ορίων ηλικίας. Καθότι όμως όπως προαναφέρθηκε το τ.ΕΤΕΑΕΠ είναι λιγότερο ώριμος κλάδος δημογραφικά, η μέση περίοδος εκκινεί από χαμηλότερο σημείο και φτάνει σε αντίστοιχα σε χαμηλότερο σημείο από τον τ.ΕΦΚΑ, από τα 26,1 έτη στα 37,3 έτη. Τα αντίστοιχα ποσά για τα έτη 2019 και 2070 για τη μέση μηνιαία σύνταξη καθώς και την ετήσια, είναι 185 ευρώ μηνιαίως και 2.224 ευρώ ετησίως, που προβάλλονται ως 877 ευρώ μηνιαίως και 10.527 ευρώ ετησίως.

Πίνακας 2.13 Προβολή νέων συντάξεων ΕΤΕΑΕΠ 2018-2070

ΠΙΝΑΚΑΣ : ΠΡΟΒΟΛΗ ΝΕΩΝ ΣΥΝΤΑΞΕΩΝ ΓΗΡΑΤΟΣ ΕΤΕΑΕΠ 2018 - 2070				
Έτος	Αριθμός Νέων Συντάξεων (σε χιλ.)	Μέση Περίοδος Ασφάλισης (σε έτη)	Μέση Μηνιαία Σύνταξη (σε €)	Ετήσια Σύνταξη (σε €)
2019	40	26,1	185	2.224
2020	41	26,2	188	2.257
2021	41	25,6	183	2.202
2022	41	25,4	188	2.260
2023	41	24	177	2.119
2024	25	23,8	172	2.070
2025	43	23,6	171	2.056
2030	49	26,8	228	2.741
2035	78	27,1	252	3.029
2040	73	29,2	282	3.382
2045	31	33,8	374	4.491
2050	72	33,8	405	4.859
2055	63	34,4	463	5.562
2060	66	35,9	608	7.301
2065	70	36,8	722	8.658
2070	63	37,3	877	10.527

Πηγή: Μελέτη ΕΑΑ Ν.4670/2020 και επεξεργασία συγγραφέων

■ Αναπροσαρμογή συντάξεων- προστασία καταβαλλόμενων συντάξεων - επανυπολογισμός συντάξεων

Βάσει της νομοθεσίας που έχει ψηφιστεί από το 2010 και έπειτα, καμία αύξηση δεν έχει δοθεί στους συνταξιούχους και δεν προβλέπεται έως και το 2022 (Ν. 4475/2017). Αρχής γενομένης από την 1.1.2023 κατ' έτος, οι συντάξεις θα αυξάνονται με βάση συντελεστή που προκύπτει από το άθροισμα του ετήσιου ποσοστού μεταβολής του ΑΕΠ συν το ποσοστό μεταβολής του μέσου ετήσιου γενικού δείκτη τιμών καταναλωτή του προηγούμενου έτους διαιρούμενου δια του δύο (2) και δεν υπερβαίνει το ποσοστό μεταβολής του μέσου ετήσιου γενικού δείκτη τιμών καταναλωτή.

Για τον υπολογισμό του ανταποδοτικού μέρους των καταβαλλόμενων συντάξεων, για τον προσδιορισμό των συντάξιμων αποδοχών λαμβάνεται υπόψη ο συντάξιμος μισθός επί του οποίου κανονίστηκε η ήδη χορηγηθείσα σύνταξη.

Υπενθυμίζεται εδώ ότι βάσει της λογικής του επανυπολογισμού των συντάξεων, αν το καταβαλλόμενο ποσό των συντάξεων 1.1.2019 είναι μεγαλύτερο εκείνου που προκύπτει από τον υπολογισμό τους σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν.4387/2016, το επιπλέον ποσό εξακολουθεί να καταβάλλεται στον δικαιούχο, συμψηφιζόμενο κατ' έτος και μέχρι την πλήρη εξάλειψή του, με την εκάστοτε προαναφερόμενη αναπροσαρμογή των συντάξεων. Αν το καταβαλλόμενο ποσό των συντάξεων είναι μικρότερο, τότε αυτό προσυξάνεται, από την 1.1.2019, κατά 1/5 της διαφοράς σταδιακά και ισόποσα εντός πέντε (5) ετών.

Οι συντάξεις που έχουν απονεμηθεί ή εκκρεμεί η απονομή τους κατά την 1.10.2019 υπολογίζονται εκ νέου σύμφωνα με τα ποσοστά αναπλήρωσης του Ν.4670/2020. Από 1.10.2019, καταβάλλονται τυχόν προκύπτουσες αυξήσεις στη σύνταξη. Αν το ποσό των συντάξεων αυτών όπως επανυπολογίζεται είναι μικρότερο εκείνου που προκύπτει από τον υπολογισμό τους, το ποσόν της διαφοράς που προκύπτει εξακολουθεί να καταβάλλεται στον δικαιούχο ως προσωπική διαφορά, συμψηφιζόμενο κατ' έτος και μέχρι την πλήρη εξάλειψή του, με την εκάστοτε αναπροσαρμογή των συντάξεων.

Οι κύριες συντάξεις που έχουν απονεμηθεί ή εκκρεμεί η απονομή τους σύμφωνα με τις διατάξεις πριν την έναρξη ισχύος του Ν.4387/2016 και έχουν επανυπολογισθεί σύμφωνα με τις διατάξεις περί επανυπολογισμού του Ν.4387/2016 υπολογίζονται εκ νέου από 1.10.2019 σύμφωνα με τα ποσοστά αναπλήρωσης του Ν.4670/2020 όπως αναφέρονται παραπάνω.

Από 1.10.2019 αν το καταβαλλόμενο ποσό των συντάξεων σύμφωνα με τις διατάξεις πριν την έναρξη ισχύος του Ν.4387/2016 είναι μεγαλύτερο εκείνου που προκύπτει από τον υπολογισμό τους σύμφωνα με τον πίνακα 2 της ανωτέρω παραγράφου 5 Α.ι), το επιπλέον ποσό εξακολουθεί να καταβάλλεται στον δικαιούχο ως προσωπική διαφορά, συμψηφιζόμενο κατ' έτος και μέχρι την πλήρη εξάλειψή του, με την εκάστοτε αναπροσαρμογή των συντάξεων.

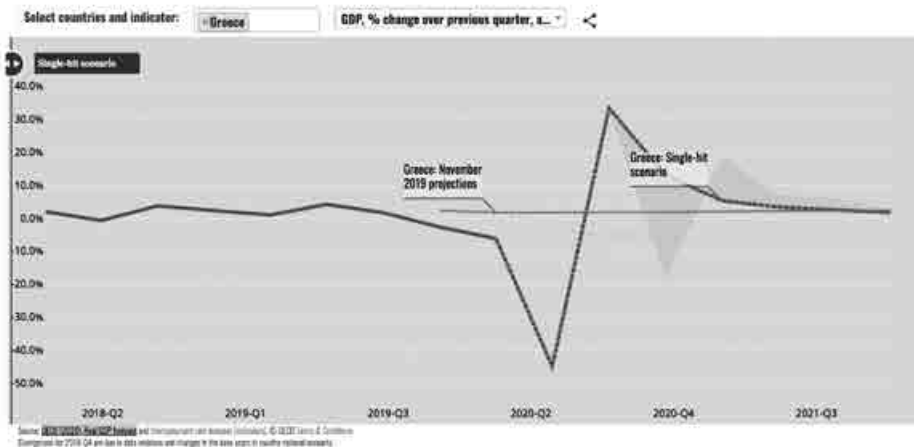
Από 1.10.2019 αν το καταβαλλόμενο ποσό των συντάξεων σύμφωνα με τις διατάξεις πριν την έναρξη ισχύος του Ν.4387/2016 είναι μικρότερο από αυτό που προκύπτει από τον υπολογισμό τους σύμφωνα με τον πίνακα με τα ποσοστά αναπλήρωσης, τότε συνεχίζει να καταβάλλεται η προσωπική διαφορά με βάση τα αυτά, και το ποσόν των συντάξεων προσυξάνεται κατά το ένα πέμπτο της τυχόν πρόσθετης διαφοράς που προκύπτει, για την περίοδο από 1η Οκτωβρίου 2019 έως 31η Δεκεμβρίου 2020 και σταδιακά ισόποσα κατ' έτος έως την 31η Δεκεμβρίου 2024. Στην περίπτωση που η προσωπική διαφορά

που προκύπτει είναι μικρότερη από την προσωπική διαφορά που προέκυπτε από τον επανυπολογισμό της σύνταξης με βάση τα ποσοστά αναπλήρωσης του Ν.4670/2020, συνεχίζει να καταβάλλεται η προσωπική διαφορά που προκύπτει με βάση τα ποσοστά αυτά. Η όποια εναπομείνουσα διαφορά συμψηφίζεται κατ' έτος και μέχρι την πλήρη εξάλειψή της, με την εκάστοτε αναπροσαρμογή των συντάξεων, που προβλέπονται από το έτος 2023 και έπειτα.

■ Η επίπτωση της πανδημίας COVID-19 στα αποτελέσματα των μελετών

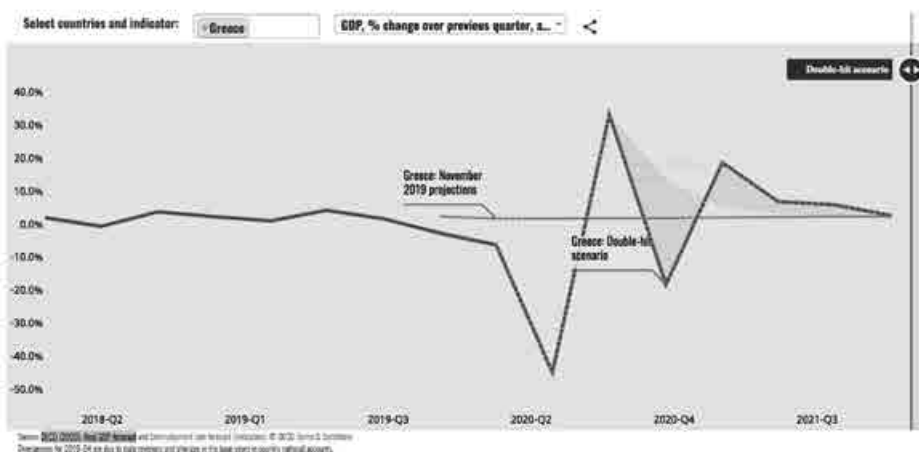
Αναλύοντας προηγούμενη αναφορά στο παραπάνω κείμενο αναφορικά με την επίπτωση της κρίσης που προκάλεσε η πρόσφατη πανδημία, σε πρόσφατη μελέτη του ΟΟΣΑ (OECD 2020) που αφορά την πιθανή επίπτωση της πανδημίας στα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης, φαίνεται ότι ενδεχομένως οι προβλέψεις που αναλύθηκαν έχουν ήδη ανατραπεί από την πανδημία. Σε δύο σενάρια που πραγματεύεται η μελέτη, ένα που πραγματεύεται ένα πανδημικό γεγονός μόνο και ένα που πραγματεύεται μια επανάληψη του πανδημικού γεγονότος. Στο δεύτερο, το παγκόσμιο ΑΕΠ προβάλλεται μειωμένο κατά 7,6% το 2020 ενώ αναμένεται να υπολείπεται αρκετά από αυτό που είχε προβλεφθεί για τα προ κρίσης επίπεδα κατά το τέλος του 2021. Στο σενάριο του μεμονωμένου πανδημικού γεγονότος, το παγκόσμιο ΑΕΠ προβλέπεται να μειωθεί κατά 6% για το 2020, ενώ αναμένεται να επανέλθει στα προ κρίσης επίπεδα κατά το τέλος του 2021. Σε κάθε περίπτωση, σε πολλές χώρες το αντίστοιχο νέντε ή περισσότερων ετών του κατά κεφαλήν πραγματικού εισοδήματος αναμένεται να χαθεί έως το 2021. Ειδικότερα για την Ελλάδα, τα παρακάτω γραφήματα αποδίδουν την αναμενόμενη επίπτωση των δύο σεναρίων στο ΑΕΠ. Και στις δύο περιπτώσεις, η οικονομική σταθερότητα αποκαθίσταται στις προ πανδημίας προβλέψεις στο τρίτο τρίμηνο του 2021 (Q3 2021), με τη διαφορά ότι στην περίπτωση του μοναδικού γεγονότος (πρώτο γράφημα) η αποκατάσταση γίνεται αρκετά ταχύτερα.

Γράφημα 2.3 Επίπτωση σεναρίου μεμονωμένου γεγονότος πανδημίας στο ελληνικό ΑΕΠ

Πηγή: <https://data.oecd.org/gdp/real-gdp-forecast.htm>

Γράφημα 2.4 Επίπτωση σεναρίου διπλού γεγονότος πανδημίας στο ελληνικό ΑΕΠ

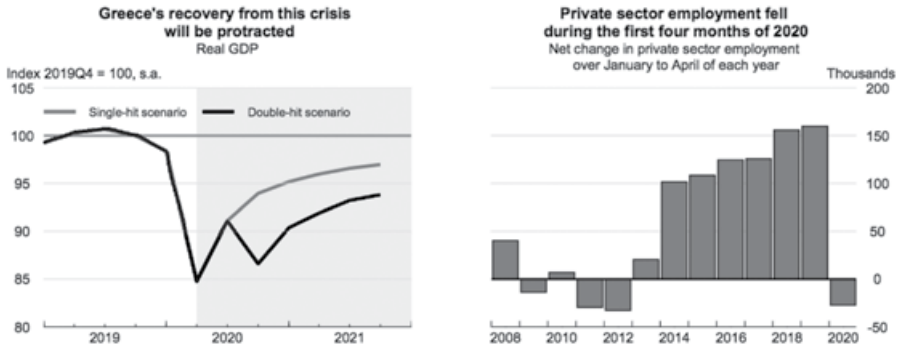
Πηγή: <https://data.oecd.org/gdp/real-gdp-forecast.htm>

Αντίστοιχο συμπέρασμα εξάγεται από το πρώτο γράφημα παρακάτω, ενώ όπως αποτυπώνεται στο δεύτερο διάγραμμα παρακάτω, η απασχόληση μειώνεται δραστικά στο

πρώτο τετράμηνο του 2020, ειδικότερα δε σε σχέση με τα προηγούμενα έτη η διαφορά είναι αρκετά μεγαλύτερη και κοντινή σε αυτή που είχαμε κατά τα έτη της έντονης κρίσης στην εργασία, 2010-2012.

Γράφημα 2.5 Επαναφορά του οικονομικού κλίματος στην Ελλάδα και στοιχεία ανεργία

Greece

Source: OECD Economic Outlook 107 database and ERGANI database of private sector employees.

StatLink <https://doi.org/10.1787/888934139423>

Πηγή: ΟΟΣΑ

Η μείωση των εισφορών λόγω μειωμένης απασχόλησης και η συνολική υποχώρηση της οικονομίας η οποία θα επανέλθει σε ένα χρόνο κατά τις αναλύσεις που προηγήθηκαν, είναι βέβαιο ότι θα έχουν επίπτωση στο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης μιας και το τελευταίο λειτουργεί διανεμητικά. Το όποιο έλλειμμα θα χρειαστεί έτσι μια φορά να καλυφθεί από τον κρατικό προϋπολογισμό και αυτό θα δημιουργήσει μια επιπλέον επισφάλεια στα δημοσιονομικά ενός ήδη επιβαρυσμένου συστήματος.

■ Επίλογος

Η αποτύπωση δημογραφικών και οικονομικών παραμέτρων είναι πολύ σημαντική για τη σωστή οργάνωση και παρακολούθηση ενός συνταξιοδοτικού συστήματος. Οι αναλογιστικές μελέτες που κατατίθενται ανά τρία έτη και εκτάκτως με κάθε μεταρρύθμιση περιέχουν πλούτο πληροφοριών και αναφορών ώστε να γνωρίζουν οι αρμόδιοι πως πρέπει να επεμβαίνουν στο σύστημα κάθε φορά. Γνωρίζοντας τα αριθμητικά στοιχεία για ένα σύστημα και κυρίως, ότι αυτά είναι άξια εμπιστοσύνης, είναι πολύ ευκολότερο για την πολιτεία να νομοθετήσει με μικρό κίνδυνο αποτυχία, σε αντίθεση με το παρελθόν όπου οι μεταρρυθμίσεις γίνονταν κατά κανόνα χωρίς αποτίμηση.

Οι σωστές και άρτιες μελέτες όμως απαιτούν σωστά και άρτια στοιχεία καθώς και χρηστή διοίκηση. Τα δύο αυτά επιτυγχάνονται με μια ολοκληρωμένη οργανωτική δομή η οποία στο ελληνικό τουλάχιστον σύστημα ήταν μέχρι πρότινος απύσχα. Οι οργανωτικές μεταρρυθμίσεις από το 2012 και έπειτα, συνεχιζόμενες ως και σήμερα, θα αναλυθούν στο επόμενο κεφάλαιο μαζί με τα θετικά στοιχεία τα οποία προσφέρουν και τον τελικό σκοπό των πρώτων που αποτελεί την πλήρη ψηφιοποίηση παροχών και διαδικασιών.^{3ο} Κεφάλαιο.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ

ΠΟΛΥΚΕΝΤΡΟ

Κεφάλαιο 3^ο

3^ο Κεφάλαιο.

Η οργανωτική διάσταση της μεταρρύθμισης: Η δημιουργία του e-ΕΦΚΑ. Χαρακτηριστικά και βαθμός ενοποίησης. Προοπτικές περαιτέρω ενσωμάτωσης.

Γεώργιος Συμεωνίδης

■ Η νέα δομή του συστήματος με τη δημιουργία του e-Ε.Φ.Κ.Α.

Ο e-Ε.Φ.Κ.Α. είναι ο νέος υπερ-φορέας που δημιουργήθηκε με την ένταξη τόσο του Κλάδου κύριας σύνταξης όσο και των κλάδων Επικουρικής και Εφάπαξ (Ενιαίο Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης και Εφάπαξ Παροχών – Ε.Τ.Ε.Α.Ε.Π.) σε ένα κοινό φορέα. Η ένταξη γίνεται από την 1.3.2020 και τόσο ο Κλάδος Επικουρικής Ασφάλισης όσο και ο Κλάδος Εφάπαξ Παροχών του Ε.Τ.Ε.Α.Ε.Π. εντάσσονται στο νέο φορέα με πλήρη οικονομική, λογιστική και περιουσιακή αυτοτέλεια έκαστος. Όπως είναι λογικό, το Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου (Ν.Π.Δ.Δ.) με την επωνυμία Ενιαίο Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης και Εφάπαξ Παροχών (Ε.Τ.Ε.Α.Ε.Π.) καταργείται έπειτα από την ενοποίηση. Ο υπερ-φορέας e-Ε.Φ.Κ.Α. συγκεντρώνει πια την συντριπτική πλειοψηφία των φορέων κοινωνικής ασφάλισης που υπήρχαν παλαιότερα (τέως φορείς και διευθύνσεις) και πιο συγκεκριμένα τους εξής, ανά κλάδο:

Στον κλάδο κύριας ασφάλισης, το Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων - Ενιαίο Ταμείο Ασφάλισης Μισθωτών (Ι.Κ.Α. - Ε.Τ.Α.Μ.) συμπεριλαμβανομένου του Τομέα Ασφαλισμένων Δημοσίου και του Τομέα Ασφαλισμένων Δημοτικών και Κοινοτικών Υπαλλήλων, το Ενιαίο Ταμείο Ασφάλισης Προσωπικού Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης (Ε.Τ.Α.Π. - Μ.Μ.Ε.), το Ενιαίο Ταμείο Ανεξάρτητα Απασχολούμενων (Ε.Τ.Α.Α.), τον Οργανισμό Ασφάλισης Ελευθέρων Επαγγελματιών (Ο.Α.Ε.Ε.), τον Οργανισμό Γεωργικών Ασφαλίσεων (ΟΓΑ), εκτός του Λογαριασμού Αγροτικής Εστίας, το Ναυτικό Απομαχικό Ταμείο (Ν.Α.Τ.), το Ταμείο Ασφάλισης Υπαλλήλων Τραπεζών και Επιχειρήσεων Κοινής Ωφέλειας (Τ.Α.Υ.Τ.Ε.Κ.Ω.) και τέλος το Ενιαίο Ταμείο Ασφάλισης Τραπεζοϋπαλλήλων (Ε.Τ.Α.Τ.).

Επισημαίνεται ότι στον κλάδο αυτόν περιέρχονται και οι εν γένει συνταξιοδοτικές αρμοδιότητες, οι οποίες ασκούσαν από τη Γενική Διεύθυνση Χορήγησης Συντάξεων Δημοσίου Τομέα της Γενικής Γραμματείας Δημοσιονομικής Πολιτικής του Υπουργείου Οικονομικών.

Στον κλάδο επικουρικής ασφάλισης, τους πρώην φορείς Ενιαίο Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης Μισθωτών (Ε.Τ.Ε.Α.Μ.), το Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης Ιδιωτικού Τομέα (Τ.Ε.Α.Ι.Τ.), το Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης Δημοσίων Υπαλλήλων (Τ.Ε.Α.Δ.Υ.) και τους τομείς αυτού «ΤΕΑΠΟΚΑ» και «ΤΑΔΚΥ», το Ενιαίο Ταμείο Ασφάλισης Τραπεζοϋπαλλήλων (Ε.Τ.Α.Τ.) ως προς την επικουρική ασφάλιση, τους τομείς του Κλάδου Επικουρικής Ασφάλισης του Ταμείου Ασφάλισης Υπαλλήλων Τραπεζών και Επιχειρήσεων Κοινής Ωφέλειας (Τ.Α.Υ.Τ.Ε.Κ.Ω.), τον Κλάδο Ασφάλισης Προσωπικού Δ.Ε.Η. του Τ.Α.Υ.Τ.Ε.Κ.Ω. ως προς τους κατ' επικουρική ασφάλιση ασφαλισμένους του, τον Ειδικό Λογαριασμό «Κεφάλαιο Επικουρικής Σύνταξης Προσωπικού ΕΒΖ» και το Ταμείο Αλληλοβοήθειας Υπαλλήλων Ελληνικής Βιομηχανίας Ζάχαρης (Τ.Α.Υ.Ε.Β.Ζ.), τους τομείς του Κλάδου Επικουρικής Ασφάλισης του Τ.Ε.Α.Π.Α.Σ.Α. [Τομέας Επικουρικής Ασφάλισης Υπαλλήλων Αστυνομίας Πόλεων (Τ.Ε.Α.Υ.Α.Π.)], Τομέας Επικουρικής Ασφάλισης Ελληνικής Χωροφυλακής (Τ.Ε.Α.Ε.Χ.) και Τομέας Επικουρικής Ασφάλισης Υπαλλήλων Πυροσβεστικού Σώματος (Τ.Ε.Α.Υ.Π.Σ.), τον Κλάδο Επικουρικής Ασφάλισης Ελευθέρων Επαγγελματιών του Ο.Α.Ε.Ε., τον Τομέα Επικουρικής Ασφάλισης Αρτοποιιών (Τ.Ε.Α.Α.) του Κλάδου Επικουρικής Ασφάλισης Ελευθέρων Επαγγελματιών του Ο.Α.Ε.Ε., τον Τομέα Επικουρικής Ασφάλισης Πρατηριούχων Υγρών Καυσίμων (Τ.Ε.Α.Π.Υ.Κ.) του Κλάδου Επικουρικής Ασφάλισης Ελευθέρων Επαγγελματιών του Ο.Α.Ε.Ε., τον Τομέα Επικουρικής Ασφάλισης Μηχανικών και Εργοληπτών Δημοσίων Έργων του Κλάδου Επικουρικής Ασφάλισης του Ε.Τ.Α.Α., τον Τομέα Ασφάλισης Συμβολαιογράφων (Τ.Α.Σ.) του Κλάδου Επικουρικής Ασφάλισης του Ε.Τ.Α.Α., τον Τομέα Επικουρικής Ασφάλισης Δικηγόρων (Τ.Ε.Α.Δ.) του Κλάδου Επικουρικής Ασφάλισης του Ε.Τ.Α.Α., τον Τομέα Επικουρικής Ασφάλισης Ιδιοκτητών Συντακτών και Υπαλλήλων Τύπου του Κλάδου Επικουρικής Ασφάλισης του Ε.Τ.Α.Π.-Μ.Μ.Ε., τον Τομέα Επικουρικής Ασφάλισης Τεχνικών Τύπου Αθηνών και Θεσσαλονίκης του Κλάδου Επικουρικής Ασφάλισης του Ε.Τ.Α.Π.-Μ.Μ.Ε., τον Κλάδο Επικουρικής Ασφάλισης Ναυτικών (Κ.Ε.Α.Ν.) του Ν.Α.Τ., το Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης Προσωπικού Ιδρυμάτων Εμπορικού Ναυτικού (Τ.Ε.Α.Π.Ι.Ε.Ν.).

Στον κλάδος εφάπαξ παροχών, τους πρώην φορείς Ταμείο Πρόνοιας Δημοσίων Υπαλλήλων (Τ.Π.Δ.Υ.) με τους Τομείς του, Τομέα Πρόνοιας Δημοσίων Υπαλλήλων, Τομέα Πρόνοιας Υπαλλήλων Ν.Π.Δ.Δ., Τομέα Πρόνοιας Ορθόδοξου Εφημεριακού Κλήρου της Ελλάδος, Τομέα Πρόνοιας Προσωπικού Εμπορικών, Βιομηχανικών, Επαγγελματιών, Βιοτεχνικών Επιμελητηρίων του Κράτους, Τομέα Πρόνοιας Προσωπικού Ταμείου

Νομικών και τον Τομέα Πρόνοιας Δημοτικών και Κοινοτικών Υπαλλήλων, το Ταμείο Πρόνοιας Ιδιωτικού Τομέα (ΤΑΠΙΤ) με τους Τομείς του Τομέα Πρόνοιας Εργατοϋπαλλήλων Μετάλλου, Τομέα Πρόνοιας Προσωπικού Εταιρειών Λιπασμάτων, Τομέα Πρόνοιας Προσωπικού Εταιρειών Τιμέντων, Τομέα Πρόνοιας Προσωπικού Ιπποδρομιών, Τομέα Πρόνοιας Υπαλλήλων Εμπορικών Καταστημάτων, Τομέα Πρόνοιας Ξενοδοχούπαλλήλων, Τομέα Πρόνοιας Λιμενεργατών, Τομέα Πρόνοιας Υπαλλήλων Οργανισμού Λιμένος Πειραιώς, Τομέα Πρόνοιας Προσωπικού Οργανισμού Εθνικού Θεάτρου, Τομέα Πρόνοιας Προσωπικού Οργανισμού Υδρεύσεως Θεσσαλονίκης και Τομέα Πρόνοιας Προσωπικού Οργανισμού Λιμένος Θεσσαλονίκης, τον πρώην Κλάδο Πρόνοιας του Ενιαίου Ταμείου Ασφάλισης Προσωπικού Εργαζομένων στα Μ.Μ.Ε. (Ε.Τ.Α.Π.- Μ.Μ.Ε.) με τους Τομείς του Τομέα Πρόνοιας Ιδιοκτητών, Συντακτών και Υπαλλήλων Τύπου, Τομέα Πρόνοιας Εφημεριδοπωλών και Υπαλλήλων Πρακτορείων Αθηνών και Τομέα Πρόνοιας Εφημεριδοπωλών και Υπαλλήλων Πρακτορείων Θεσσαλονίκης, τον πρώην Κλάδο Πρόνοιας του Ταμείου Ασφάλισης Υπαλλήλων Τραπεζών και Επιχειρήσεων Κοινής Ωφέλειας (Τ.Α.Υ.Τ.Ε.Κ.Ω.) με τους Τομείς του Τομέα Πρόνοιας Προσωπικού Ο.Τ.Ε., Κλάδο Ασφάλισης Προσωπικού Δ.Ε.Η. (Κ.Α.Π.-Δ.Ε.Η.), Τομέα Πρόνοιας Προσωπικού Ο.Σ.Ε, Τομέα Πρόνοιας Προσωπικού Ε.Ρ.Τ. και Τουρισμού, Τομέα Πρόνοιας Προσωπικού Εμπορικής Τραπεζής και Τομέα Πρόνοιας Προσωπικού Ιονικής-Λαϊκής Τραπεζής, τον πρώην Κλάδο Πρόνοιας του Ενιαίου Ταμείου Ανεξάρτητα Απασχολούμενων (Ε.Τ.Α.Α.) με τους Τομείς του Τομέα Πρόνοιας Μηχανικών και Εργοληπτών Δημοσίων Έργων, Τομέα Πρόνοιας Υγειονομικών, Τομέα Πρόνοιας Δικηγόρων Αθηνών, Τομέα Πρόνοιας Δικαστικών Επιμελητών, Τομέα Πρόνοιας Συμβολαιογράφων και Τομέα Πρόνοιας Εργοληπτών Δημοσίων Έργων, το πρώην Ταμείο Πρόνοιας Αξιωματικών Εμπορικού Ναυτικού (Τ.Π.Α.Ε.Ν.), το πρώην Ταμείο Πρόνοιας Κατωτέρων Πληρωμάτων Εμπορικού Ναυτικού (Τ.Π.Κ.Π.Ε.Ν.) και τέλος τον πρώην Ειδικό Λογαριασμό Πρόνοιας προσωπικού του Ι.Κ.Α. - Ε.Τ.Α.Μ.

Η οργανωτική συνένωση φιλοδοξεί να συγκεντρώσει και να διευκολύνει τις διαδικασίες που απαιτούνται για την έκδοση συντάξεων και μερισμάτων, καθώς επίσης και να ψηφιοποιήσει τις απαραίτητες διαδικασίες. Για το λόγο αυτό απαιτείται μια εν γένει συνέχιση της διοικητικής μεταρρύθμισης που ξεκίνησε το 2013 και ολοκλήρωση αυτής με την έννοια της πλήρους υλοποίησης όλων των απαραίτητων διεργασιών ώστε να γίνονται απρόσκοπτα όλες οι ενέργειες.

Θα ξεκινήσουμε με την ανάλυση των διαθέσιμων μηχανογραφικών συστημάτων και στοιχείων στο επόμενο μέρος για να καταλήξουμε προς το τέλος του κεφαλαίου αυτού στη διαδικασία με την οποία φιλοδοξεί η πολιτεία μέσω του νέου φορέα να απλοποιήσει τη λειτουργία αυτού.

■ Η ανάγκη τήρησης στοιχείων και η εξελίξή τους

Ένα από τα βασικότερα προβλήματα του ελληνικού συνταξιοδοτικού συστήματος έχει να κάνει με την έλλειψη οργάνωσης και στοιχείων τα οποία θα μπορούν να μελετηθούν ώστε να καταγραφούν οι βασικές παράμετροι αυτού και να αναλυθούν αντίστοιχα. Στο προηγούμενο κεφάλαιο αναλύθηκαν τόσο δημογραφικά όσο και οικονομικά στοιχεία του συνταξιοδοτικού. Τα μεν πρώτα προκύπτουν από προβολές πληθυσμών της Eurostat, με χρήση των δημογραφικών στοιχείων του σήμερα και κάποιες παραδοχές για τις γεννήσεις, τη θνησιμότητα, τη μετανάστευση και άλλες, ενώ τα δεύτερα από προβολές της Εθνικής Αναλογιστικής Αρχής (ΕΑΑ) για το συνταξιοδοτικό.

Τα στοιχεία που διαθέτει σήμερα το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης για τα ασφαλισμένα μέλη του είναι σαφώς βελτιωμένα από το παρελθόν. Η πρώτη μελέτη της ΕΑΑ η οποία κατατέθηκε στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή προς έγκριση το 2008 έγινε με τρομερές δυσκολίες αναφορικά με τα στοιχεία καθώς τόσο τα πληθυσμιακά όσο και τα οικονομικά στοιχεία ήταν ασαφή, ημιτελή και διασκορπισμένα ανάμεσα σε τέως φορείς και υπο-φορείς αυτών, σε διαφορετικές πλατφόρμες και βάσεις δεδομένων και ούτω καθεξής. Είναι χαρακτηριστικό ότι τότε η γνώση που είχαμε για τις συντάξεις ήταν προσεγγιστική και όχι ακριβής, ενώ καμία γνώση δεν υπήρχε για τον αριθμό των συνταξιούχων καθώς ένας συνταξιούχος μπορούσε δυνητικά να λαμβάνει πολλαπλές συντάξεις και δεν υπήρχε κεντρικό σύστημα ελέγχου και εκκαθάρισης αυτών.

Γενικά, τα στοιχεία που υπήρχαν διαθέσιμα κατά τα έτη από το 2009 και πριν, ήταν αυτά του «Κοινωνικού Προϋπολογισμού», μιας ετήσιας έκδοσης του Υπουργείου Εργασίας η οποία περιλάμβανε στοιχεία για το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης τα οποία ήταν συγκεντρωμένα και ελεγμένα στο βαθμό που οι συνθήκες τότε το επέτρεπαν.

Η έκδοση του βιβλίου του Κοινωνικού Προϋπολογισμού άρχισε το έτος 1969 μετά την υπαγωγή όλων των Φορέων Κοινωνικής Ασφάλισης (πλην Φορέων Κοινωνικής Ασφάλισης αρμοδιότητας Υπουργείων Εθνικής Άμυνας και Εμπορικής Ναυτιλίας) στο τότε Υπουργείο Κοινωνικών Υπηρεσιών. Από το 1992 θεσμοθετήθηκε με τις διατάξεις του άρθρου 86 του Ν.2084/92 η σύνταξη και δημοσίευση του Κοινωνικού Προϋπολογισμού καθώς και η υποχρέωση υποβολής του από τον Υπουργό Εργασίας στον Πρόεδρο της Βουλής.

Ο κοινωνικός προϋπολογισμός περιλάμβανε μόνο τα προγραμματισμένα επίπεδα δαπάνης τόσο για το υπό εξέταση έτος όσο και για τα προηγούμενα χρόνια και δεν περιείχε καμία πληροφορία σχετικά με την πραγματοποιηθείσα δαπάνη. Το Υπουργείο Εργασίας διαβίβαζε ετησίως τον Κοινωνικό Προϋπολογισμό στον Πρόεδρο της Βουλής. Το νομοθετικό σώμα όμως δεν είχε ουσιαστικό ρόλο στην εποπτεία και τον έλεγχο της κοινω-

νικής δαπάνης η οποία δεν ενέπιπτε στον προϋπολογισμό της κεντρικής κυβέρνησης. Σε αντίθεση με άλλες χώρες με παρόμοιες κοινωνικές δομές, ο συνολικός προϋπολογισμός των ταμείων κοινωνικής ασφάλισης δεν περνούσε για έγκριση από τη Βουλή. Στον Κοινωνικό Προϋπολογισμό παρουσιάζονταν σε τρέχουσες τιμές, αναλυτικά και συγκεντρωτικά, τα έσοδα και οι δαπάνες των ασφαλιστικών οργανισμών, οι δαπάνες του τακτικού κρατικού προϋπολογισμού για την επιχορήγηση των παροχών τους.

Οι κυβερνήσεις, μέσω του εκάστοτε κοινωνικού προϋπολογισμού, επιχειρούσαν να αποτυπώσουν τη διάθεσή τους για εξυγίανση και αναδιάρθρωση των δημοσιονομικών μεγεθών της χώρας, που βαρύνονταν ιδιαίτερα από τα ελλείμματα και το υπέρογκο δημόσιο χρέος καθώς και τη βούλησή τους για ενίσχυση του κοινωνικού κράτους μέσω της κοινωνικής προστασίας με έμφαση στις ευάλωτες ομάδες. Οι δαπάνες για κοινωνική προστασία περιλάμβαναν τις δαπάνες κοινωνικής ασφάλισης, της υγείας και της πρόνοιας.

Στο ετήσιο βιβλίο του Κοινωνικού Προϋπολογισμού, το οποίο επεξεργαζόταν ομάδα που αποτελείτο από υπαλλήλους του τμήματος Προϋπολογισμών Φορέων Κοινωνικής Ασφάλισης, περιέχονταν οι παρακάτω κατηγορίες οικονομικών δεδομένων και λοιπών στοιχείων :

Έσοδα και δαπάνες κοινωνικής Προστασίας κατά κατηγορία, έσοδα και έξοδα Φορέων Κοινωνικής Ασφάλισης με ανάλυση κατά κατηγορία εσόδων, δαπανών και παροχών, πληθυσμιακά στοιχεία ασφαλισμένων, συνταξιούχων και προσωπικού Φορέων Κοινωνικής Ασφάλισης, περιουσία Φ.Κ.Α. με ανάλυση κατά κατηγορία επένδυσης, απολογισμοί Φ.Κ.Α. , οργάνωση Φ.Κ.Α., προϋπολογισμοί Φ.Κ.Α. αρμοδιότητας λοιπών Υπουργείων, προϋπολογισμοί Νοσοκομείων και Ιδρυμάτων Πρόνοιας αρμοδιότητας Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας. Εξυπακούεται ότι τα δημογραφικά στοιχεία αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της καταγραφής και πως κάθε καταγραφή, παρακολούθηση και προβολή του συστήματος απαιτεί την πλήρη ανάλυση του δημογραφικού τμήματος.

Το 2009, ο Κοινωνικός Προϋπολογισμός εκδόθηκε για τελευταία φορά. Έκτοτε, τα στοιχεία καταγράφονται ανά μήνα από αρμόδιες υπηρεσίες του υπουργείου και διακινούνται ηλεκτρονικά, με ιδιαίτερη πια λεπτομέρεια και μεγαλύτερη αξιοπιστία, όπως θα αναλυθεί παρακάτω όπου σχολιάζεται ο ρόλος των νεοσύστατων Γενικών Διευθύνσεων Οικονομικών Υπηρεσιών.

Στα χρόνια της οικονομικής κρίσης και έπειτα από την προσφυγή της χώρας στον μηχανισμό στήριξης, η ανάγκη καταγραφής έγινε εντονότερη καθώς οι δανειστές της χώρας ζήτησαν να έχουν μια πιο ξεκάθαρη εικόνα των δημοσιονομικών και άλλων προβλημάτων που είχαν δημιουργηθεί. Για το λόγο αυτό, με το Ν.3832/2010 επανιδρύθηκε η Ελληνική Στατιστική Αρχή και επιβαρύνθηκε με το σημαντικό έργο να καταγράψει τα

στοιχεία για την ελληνική επικράτεια με έναν τρόπο διεθνώς αποδεκτό και μεθοδολογίες που θα είναι αποδεκτές από την επιστημονική κοινότητα.

Ταυτόχρονα, υπήρξε για πρώτη φορά η αναφορά των μελετών του AWG² στο κείμενο του Ν.3863/2010 αρ.11 παρ.2: «Από την 1.1.2011 και ανά διετία η Εθνική Αναλογιστική Αρχή εκπονεί αναλογιστικές μελέτες, οι οποίες επικυρώνονται από την Επιτροπή Οικονομικής Πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με αντικείμενο τη συνεχή παρακολούθηση της εξέλιξης της εθνικής συνταξιοδοτικής δαπάνης. Με ειδικό νόμο ανακαθορίζονται οι συντάξεις με στόχο τη διασφάλιση της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας του ασφαλιστικού συστήματος.».

Εν συνεχεία, η διάταξη στο νέο ασφαλιστικό νόμο Ν.4387/2016 – γνωστό ως ασφαλιστικό νόμο «Κατρούγκαλου» - παρέμεινε με μια μικρή αλλαγή στην παρ. 4 του αρ.14, όπου γίνεται αναφορά σε τριετία αντί διετία καθώς οι μελέτες παραδίδονται στο AWG κάθε τρία χρόνια. Τέλος, η ίδια με το Ν.4387/2016 διάταξη παραμένει στο Ν.4670/2020, άρθρο 25.

Κατά τα άλλα, ενδυναμώθηκε η οικονομική υπηρεσία κάθε υπουργείου, συνεπώς και του Υπουργείου Εργασίας, με την εισαγωγή του θεσμού της Γενικής Διεύθυνσης Οικονομικών Υπηρεσιών (ΓΔΟΥ), όπως περιγράφεται στο αρ. 24 του Ν.4270/2014, «Αρχές δημοσιονομικής διαχείρισης και εποπτείας (ενσωμάτωση της Οδηγίας 2011/85/ΕΕ) – δημόσιο λογιστικό και άλλες διατάξεις». Βάσει της Υπουργικής απόφασης ΦΕΚΒ2059/23-08-2013, η ΓΔΟΥ επιφορτίζεται μεταξύ άλλων με την καταγραφή και ανάλυση όλων εκείνων των σημαντικών ποσών που αφορούν το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης, εκτείνοντας έτσι την καταγραφή όπως γινόταν στον Κοινωνικό Προϋπολογισμό τόσο σε έκταση όσο και σε αξιοπιστία καθώς η δημοσιονομική πίεση υπαγορεύει καλύτερες και πιο αποδοτικές καταγραφές των σημαντικών μεγεθών. Πιο αναλυτικά, τα στοιχεία τα οποία καταγράφονται από το 2013 και έπειτα συμπεριλαμβάνουν:

Αναφορικά με τα έσοδα, αυτά περιλαμβάνουν Εισφορές ανά ΦΚΑ, Έσοδα διακανονισμών, Μεταφορές από ΑΚΑΓΕ, Κοινωνικοί Πόροι, Μεταφορά από τον Κρατικό Προϋπολογισμό ανά Ταμείο, Ειδικές επιχορηγήσεις προς τακτοποίηση ληξιπρόθεσμων οφειλών, Ειδικές εισφορές, Έσοδα από επενδύσεις, Έμμεσα έσοδα τα οποία συλλέγονται από Τρίτους για λογαριασμό του Κράτους, Άλλα έσοδα

2 Η Ομάδα Εργασίας για τη Γήρανση (AWG – Aging Working Group) της Επιτροπής Οικονομικής Πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποσκοπεί στο να βελτιώνει την ποσοτική αποτίμηση της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας των δημοσίων οικονομικών και τις οικονομικές επιπτώσεις της γήρανσης του πληθυσμού των κρατών μελών της ΕΕ, ώστε να βοηθήσει στη χάραξη πολιτικών.

Αναφορικά με τα έξοδα, αυτά περιλαμβάνουν Παροχές ανά ΦΚΑ, Κύρια σύνταξη, Επικουρική σύνταξη, Φαρμακευτικές δαπάνες, Άλλες φαρμακευτικές δαπάνες (σε είδος κ σε χρήμα), ΕΚΑΣ, Επάπαξ, Άλλες δαπάνες, Δαπάνες μισθοδοσίας, Δαπάνες διοίκησης.

Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε κατά τη διάρκεια των μεταρρυθμίσεων στο διοικητικό κομμάτι, με την σημαντικότερη ίσως μεταρρύθμιση διοικητικά να αποτελεί αυτή που εισήγαγε το νέο σύστημα καταγραφής των συντάξεων και συνταξιούχων. Το σύστημα ονομάστηκε «Ηλιος» και στηρίχτηκε στις υποδομές της ανωνύμου εταιρίας μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα με την επωνυμία «Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση Κοινωνικής Ασφάλισης» (ΗΔΙΚΑ). Η ΗΔΙΚΑ ανέλαβε τη διασταύρωση των συντάξεων που αποδίδονται μηνιαίως μέσω των Αριθμών Μητρώου Κοινωνικής Ασφάλισης (ΑΜΚΑ) των συνταξιούχων και έτσι προέκυψε για πρώτη φορά η πληροφορία για το πόσους συνταξιούχους πληρώνει το σύστημα, τα ακριβή ποσά και πολλές άλλες αναλυτικές πληροφορίες οι οποίες είναι πολύτιμες για την άσκηση τόσο κοινωνικής όσο και δημοσιονομικής πολιτικής. Περιλαμβάνονται στοιχεία για πληρωμές συντάξεων ανά κατηγορία, ανά είδος σύνταξης, μερισμάτων καθώς και στοιχεία για το Επίδομα Κοινωνικής Αλληλεγγύης Συνταξιούχων (ΕΚΑΣ). Τέλος, αναλύονται τα είδη και ποσά ανά γεωγραφικό διαμέρισμα καθώς και παρατίθενται στοιχεία για την εθνικότητα των δικαιούχων. Η πρώτη έκθεση «Ηλιος» δημοσιοποιήθηκε τον Ιούνιο του 2013.

Η καταγραφή του αριθμού των συνταξιούχων και των συνολικών παροχών που αντιστοιχούν σε καθέναν εξ αυτών είναι πραγματικά πολύ σημαντική για τα ελληνικά δεδομένα καθώς η έλλειψη του στοιχείου αυτού ωθούσε τους μελετητές έως τότε να προβάλουν αριθμό συντάξεων και όχι συνταξιούχων, πράγμα απαράδεκτο για τη δεκαετία του 2010, όπου οι περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες ήδη διέθεταν πλήρη μηχανογραφημένα στοιχεία. Επίσης, ήταν ανεφάρμοστη κάθε πολιτική δικαιοσύνης καθώς η πολιτεία γνώριζε μόνο τα ποσά εκάστης παροχής, χωρίς να γνωρίζει το συνολικό ποσό παροχής ανά δικαιούχο και έτσι η απόδοση επιδομάτων ή η επιβολή περικοπών γίνονταν με τρόπο που ενείχε την αδικία εγγενώς. Σημαντικό σημείο αποτελούσε η ταυτόχρονη εξέλιξη του μηχανισμού καταγραφής και διασταύρωσης των φορολογικών στοιχείων που έγινε περί το 2012-2013.

Η Έκθεση Ηλιος στη διάρκεια των ετών από το 2013 έως και σήμερα εξελίχθηκε αρκετά και περιλαμβάνει όλο και περισσότερα στοιχεία για το συνταξιοδοτικό, όλο και περισσότερο αναλυμένα, ώστε να επιτυγχάνεται η σαφής και ξεκάθαρη αποτύπωση του συστήματος και να γίνεται ευκολότερη η διαδικασία μεταρρυθμίσεων όπου και όποτε χρειάζεται.

Θα αναλύσουμε μερικά από τα στοιχεία που περιέχει η έκθεση στη σημερινή της μορφή και θα παρατεθούν μερικά από τα χρήσιμα συμπεράσματα που εξάγονται από αυτήν.

■ Βασικά συμπεράσματα από τους διαθέσιμους πίνακες στατιστικών για το συνταξιοδοτικό

Ας δούμε πιο αναλυτικά τους βασικότερους και πιο ενδιαφέροντες πίνακες με τα διαθέσιμα στοιχεία και τα συμπεράσματα στα οποία μας οδηγούν. Αρχικά, παρατίθεται πίνακας με την κατανομή του πλήθους και των ποσών των συντάξεων για το μήνα Μάιο 2020, που είναι και η τελευταία διαθέσιμη, μαζί με την αντίστοιχη μέση σύνταξη και τη διάμεσο αυτής.

Πίνακας 3.1 Κατανομή συντάξεων ανά κατηγορία για τις δαπάνες Μαΐου 2020

Πίνακας: Κατανομή Συντάξεων ανά Κατηγορία Σύνταξης - Δαπάνη Μαΐου 2020				
Κατηγορία Σύνταξης	Πλήθος	Μηνιαίο Ποσό	Μέση Σύνταξη	Διάμεσος
A. Κύρια	2.765.429	2.006.562.178	725,59	
Γήρατος	1.889.809	1.541.355.115	815,61	692,86
Θανάτου	594.397	310.592.846	522,53	434,91
Αναπηρική	238.562	137.867.419	577,91	488,27
Λοιπά	8.021	6.141.657	765,70	783,30
Ανασφάλιστων Υπερηλίκων ΟΠΕΚΑ	34.640	10.605.141	306,15	360,00
B. Επικουρική	1.247.790	215.067.961	172,36	
Γήρατος	911.559	173.439.942	190,27	187,04
Θανάτου	263.151	31.059.202	118,03	107,09
Αναπηρική	73.080	10.568.817	144,62	138,64
Λοιπά	0,00	0	0,00	
Γ. Μερίσματα	405.100	39.959.177	98,64	
Γήρατος	336.484	35.273.194	104,83	97,49
Θανάτου	68.596	4.681.223	68,24	50,17
Αναπηρική	20	4.759	237,97	250,14
Λοιπά	0	0	0,00	
ΣΥΝΟΛΟ	4.418.319	2.261.589.316		

Πηγή: ΗΔΙΚΑ Α.Ε. και επεξεργασία συγγραφέων

Το συνολικό ποσό που δαπανάται για τα τρία βασικά είδη παροχών – κύρια και επικουρική σύνταξη και μερίσματα – είναι περί τα 2,3 δις ευρώ μηνιαίως. Ο αριθμός των κύριων συντάξεων για τα βασικά ήδη παροχών – γήρατος, αναπηρίας, χηρείας και ορφάνιας καθώς και ανασφάλιστων υπερηλίκων και λοιπών – αφορά 2,8 περίπου εκατομμύρια, για την επικουρική αντίστοιχα 1,2 εκατομμύρια καθώς και 405 χιλιάδες μερίσματα. Η μέση κύρια σύνταξη είναι 726 περίπου ευρώ, η αντίστοιχη επικουρική 172,36 ενώ το μέσο μερίσμα στα 98,64 ευρώ. Η διάμεσος που επίσης παρατίθεται στον πίνακα είναι ένα στατιστικό μέτρο το οποίο χρησιμοποιείται επιπλέον του μέσου όρου και δίνει

κάποια πιο σαφή αποτελέσματα για το στατιστικό δείγμα στο οποίο δουλεύουμε, που εδώ αφορά τον πληθυσμό των συνταξιούχων. Για παράδειγμα, για τις κύριες συντάξεις γήρατος ο μέσος όρος είναι 815,61 και η διάμεσος 692,82. Καθότι η διάμεσος χωρίζει το δείγμα μας σε δύο ίσα μέρη όσον αφορά του δικαιούχους, αυτό σημαίνει ότι οι μισοί εκ των 1889.809 έχουν μεγαλύτερη και οι υπόλοιποι μισοί μικρότεροι σύνταξη από 692,82 ευρώ. Το γεγονός όμως ότι ο μέσος όρος αυτής της ομάδας είναι αρκετά υψηλότερος – στα 815,61 ευρώ – σημαίνει ότι ο μισός πληθυσμός που βρίσκεται πάνω από τα 692,82 ευρώ, βρίσκεται στην πραγματικότητα αρκετά παραπάνω από αυτό το ποσό, «παρασύροντας» τον μέσο όσο στα 815,61. Περαιτέρω ανάλυση εξειδικεύει αρκετά τη στατιστική μέθοδο και ξεφεύγει από τους σκοπούς του παρόντος κειμένου.

Μια καλύτερη αποτύπωση για το εισόδημα από συντάξεις ανά δικαιούχο παρατίθεται στον παρακάτω πίνακα, όπου εμφανίζεται ανά κατηγορία το μηνιαίο ποσό, το μέσο εισόδημα και η διάμεσος, πριν και μετά την υγειονομική κράτηση αλλά σε κάθε περίπτωση προ φόρων.

Πίνακας 3.2 Μέσο μηνιαίο εισόδημα από συντάξεις – Μάιος 2020

Πίνακας: Μέσο Μηνιαίο Εισόδημα από Συντάξεις προ Φόρων (με περίθαλψη) Μαΐου 2020					
Κατηγορία Συνταξιούχων	Πλήθος Συνταξιούχων	Μηνιαίο Ποσό (€)	Μέσο Εισόδημα /Διάμεσος (€)	Κρατήσεις Υγειονομικής Περίθαλψης (€)	Μέσο Εισόδημα /Διάμεσος προ Φόρου (€)
Γήρατος	1.868.370	1.854.088.807,98	992,36 / 916,96	99.928.191,71	938,87 / 865,23
Ανασφάλιστων Υπερήλικων ΟΠΕΚΑ	22.372	8.069.491,17	360,70 / 360,00	483.266,48	339,09 / 338,40
Θανάτου	383.024	247.617.028,09	646,48 / 555,00	13.354.598,07	611,61 / 524,89
Αναπηρίας	205.652	130.276.406,34	633,48 / 534,77	7.027.252,33	599,31 / 502,39
Λοιπά	14.648	4.437.089,80	302,91 / 226,29	110.390,71	295,38 / 226,29
ΣΥΝΟΛΟ	2.494.066	2.244.488.823,38		120.903.699,30	

Πηγή: ΗΔΙΚΑ Α.Ε. και επεξεργασία συγγραφέων

Εδώ βλέπουμε ότι το μέσο εισόδημα μετά κρατήσεων υγειονομικής περίθαλψης είναι 939 περίπου ευρώ για τις συντάξεις γήρατος – εισόδημα που προέρχεται από όλα τα ήδη γήρατος – 339 ευρώ για τους ανασφάλιστους υπερήλικες, 611 για τους συνταξιούχους θανάτου, 599 ευρώ για τους συνταξιούχους αναπηρίας και 295 για τα λοιπά ήδη. Τα στοιχεία αυτά είναι σημαντικά καθώς μας δίνουν την αίσθηση των μέσων εισοδημάτων από συντάξεις ανά κατηγορία και συνεπώς τη μέση οικονομική δυνατότητα των συνταξιούχων του ελληνικού συνταξιοδοτικού συστήματος.

Μια πιο ενδελεχή ανάλυση μπορούμε να βρούμε στον επόμενο πίνακα, όπου εμφανίζονται οι συνταξιούχοι ανά είδος και εύρος ποσού σύνταξης. Βάσει αυτής της αποτύπωσης καθίσταται δυνατό να γνωρίζουμε πόσοι συνταξιούχοι λαμβάνουν ποσά σε ποιο εύρος κι έτσι αυτόματα γνωρίζουμε το ποσοστό αυτών που βρίσκονται στα χαμηλά

εισοδήματα και χρειάζονται ενίσχυση, τη συνολική εικόνα της κατάστασης του βιοτικού επιπέδου στο οποίο διαβιώνουν οι συνταξιούχοι μας και ούτω καθεξής.

Πίνακας 3.3 Διαστρωμάτωση κύριων συντάξεων βάσει εισοδήματος – Μάιος 2020

Πίνακας: Διαστρωμάτωση Συντάξεων βάσει εισοδήματος - Μάιος 2020								
Εύρος Ποσού	Γήρατος		Θανάτου		Αναπηρικές		Λοιπές	
	Πλήθος	Μ.Ο.	Πλήθος	Μ.Ο.	Πλήθος	Μ.Ο.	Πλήθος	Μ.Ο.
0,01-500	617.701	371,49	383.503	332,74	142.342	379,59	380	382,41
500,01-1000	688.083	698,14	179.560	708,56	79.117	697,00	7.638	762,39
1000,01-1500	521.358	1.205,13	30.212	1.142,14	15.278	1.181,71	3	1.289,30
1500,01-2000	57.810	1.641,30	778	1.691,63	1.616	1.651,54	0	0,00
2000,01-2500	3.295	2.195,96	295	2.226,52	149	2.183,28	0	0,00
Άνω των 2500,01	1.562	2.941,06	49	3.009,60	60	3.120,32	0	0,00
Σύνολο Κύριες	1.889.809		594.397		238.562		8.021	

Πηγή: ΗΔΙΚΑ Α.Ε. και επεξεργασία συγγραφέων

Αντίστοιχος πίνακας παρατίθεται για τις επικουρικές συντάξεις, όπου καθίσταται σαφές ότι ο κύριος όγκος των συνταξιούχων γήρατος λαμβάνει ποσά από 100,01 έως και 200 ευρώ με μέσο όρο σύνταξης τα 157 περίπου ευρώ. Για τις συντάξεις θανάτου η πολυπληθέστερη κατηγορία είναι έως τα 100 ευρώ, καθότι η σύνταξη δε μεταβιβάζεται αυτούσια και είναι συνεπώς μικρότερη κατά κανόνα από τη γήρατος, ενώ για τις αναπηρικές η πολυπληθέστερη κατηγορία παραμένει η 100,01 έως 200 ευρώ, με μέσο όρο ελαφρά χαμηλότερο από τη γήρατος, στα 143,5 ευρώ μηνιαίως.

Πίνακας 3.4 Διαστρωμάτωση επικουρικών συντάξεων βάσει εισοδήματος – Μάιος 2020

Πίνακας: Διαστρωμάτωση Συντάξεων βάσει εισοδήματος - Μάιος 2020								
Εύρος Ποσού	Γήρατος		Θανάτου		Αναπηρικές		Λοιπές	
	Πλήθος	Μ.Ο.	Πλήθος	Μ.Ο.	Πλήθος	Μ.Ο.	Πλήθος	Μ.Ο.
0,01-100	76.671	75,86	130.557	69,02	20.087	67,00	0	0,00
100,01-200	576.971	156,54	120.060	141,99	43.941	143,50	0	0,00
200,01-300	213.827	228,51	10.845	227,36	7.822	230,41	0	0,00
300,01-400	32.276	337,39	1.214	335,97	906	339,73	0	0,00
400,01-500	6.992	445,18	346	440,07	235	438,28	0	0,00
500,01-1000	4.766	604,53	129	572,19	89	582,29	0	0,00
1000,01-1500	54	1.108,53	0	0,00	0	0,00	0	0,00
1500,01-2000	1	1.526,93	0	0,00	0	0,00	0	0,00
2000,01-2500	1	2.036,84	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Άνω των 2500,01	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Σύνολο Επικουρικές	911.559		263.151		73.080		0	

Πηγή: ΗΔΙΚΑ Α.Ε. και επεξεργασία συγγραφέων

Η ανάλυση των ποσών των συντάξεων με τη λογική της διαστρωμάτωσης έχει πολλαπλά οφέλη για την οικονομική αποτύπωση του συνταξιοδοτικού συστήματος. Αρχικά, αναγνωρίζονται όπως προαναφέρθηκε οι ασθενείς οικονομικά πληθυσμιακές ομάδες με ευκολότερο και σαφέστερο τρόπο. Έπειτα, μπορεί κανείς να αναλύσει τη διαστρωμάτωση φύλου και να εντοπίσει έτσι παραλείψεις και αδικίες που υφίστανται οι ασφαλισμένοι του συστήματος σε επίπεδο φύλου, ώστε να παρέμβει και να τις επιλύσει. Στο επίπεδο της διαστρωμάτωσης των ποσών ανά φύλο μπορούν να εντοπιστούν και άλλα κακώς κείμενα της αγοράς εργασίας όπως το φαινόμενο του διαχωρισμού και των διαφορών στο επίπεδο της αμοιβής γυναικών και ανδρών – γνωστό διεθνώς ως glass ceiling (γυάλινη οροφή) – το οποίο με τις εντατικές προσπάθειες δεκαετιών θα πρέπει να δούμε να μειώνεται σταδιακά, επιτρέποντας στις γυναίκες να έχουν αντίστοιχα εισοδήματα προς τους άντρες για την ίδια εργασία, συνεπώς και αντίστοιχα ποσά συντάξεων βάσει του νέου συστήματος, καθότι σε αυτό το ποσό σύνταξης στηρίζεται στο μέσο μισθό καριέρας.

Πίνακας 3.5 Διαστρωμάτωση συνταξιούχων ανά φύλο – Μάιος 2020

Πίνακας: Διαστρωμάτωση Συνταξιούχων ανά φύλο - Δαπάνη Μάιος 2020					
Άντρες			Γυναίκες		
Εύρος Ποσού	Γήρατος		Εύρος Ποσού	Γήρατος	
	Πλήθος	% επί του συνόλου		Πλήθος	% επί του συνόλου
0,01-100	18.024	2%	0,01-100	14.733	2%
100,01-200	10.651	1%	100,01-200	11.515	1%
200,01-300	4.872	0%	200,01-300	7.490	1%
300,01-400	32.484	3%	300,01-400	95.943	11%
400,01-500	57.655	6%	400,01-500	148.466	17%
500,01-600	69.997	7%	500,01-600	116.534	13%
600,01-700	70.321	7%	600,01-700	80.865	9%
700,01-800	69.577	7%	700,01-800	53.974	6%
800,01-900	55.210	5%	800,01-900	45.921	5%
900,01-1000	55.899	6%	900,01-1000	51.960	6%
1000,01-1500	332.418	33%	1000,01-1500	189.171	21%
1500,01-2000	182.688	18%	1500,01-2000	51.712	6%
2000,01-2500	36.269	4%	2000,01-2500	9.440	1%
2500,01-3000	9.112	1%	2500,01-3000	2.119	0%
3000,01-3500	3.193	0%	3000,01-3500	442	0%
3500,01-4000	1.004	0%	3500,01-4000	162	0%
>4000,01	864	0%	>4000,01	57	0%
ΣΥΝΟΛΑ	1.010.238	100%	ΣΥΝΟΛΑ	880.504	100%

Πηγή: ΗΔΙΚΑ Α.Ε. και επεξεργασία συγγραφέων

Στον παραπάνω πίνακα παρατίθενται οι συντάξεις γήρατος για άντρες και γυναίκες, ανά εύρος ποσού καθώς επίσης και το ποσοστό του πλήθους των συντάξεων στο σύνολο, που ανήκει στο εκάστοτε εύρος. Γίνεται εμφανές ότι ο κύριος όγκος των συντάξεων που αφορούν τους άνδρες βρίσκεται μεταξύ των 1.000 και 2.000 ευρώ ενώ αντίστοιχα για τις γυναίκες ο κύριος όγκος είναι διάσπαρτος μεταξύ 300 έως και 500 ευρώ και έπειτα από τα 1.000 έως τα 1.500 ευρώ. Η έντονη αυτή απόκλιση αποδεικνύει το επιχείρημα της προηγούμενης παραγράφου αναφορικά με τις συντάξεις που ήδη έχουν εκδοθεί και ενδυναμώνουν την ανάγκη λήψης μέτρων για την αποκατάσταση των αδικιών σε βάρος των γυναικών στο κομμάτι ενός αξιοπρεπούς εισοδήματος κατά τη συνταξιοδότηση. Η εικόνα διαφοροποιείται αρκετά όταν αναφερόμαστε σε άλλα ήδη συντάξεων όπως η χηρεία και ορφάνια, όπου οι γυναίκες λόγω υψηλότερου προσδόκιμου κληροδοτούν κατά κανόνα τη σύνταξη του συζύγου τους κι έτσι είναι λογικό – όπως αποτυπώνεται – μεγαλύτερο ποσοστό γυναικών να παίρνει περισσότερα χρήματα από τους άνδρες.

Πίνακας 3.6 Διαστρωμάτωση συνταξιούχων ανά φύλο - Δαπάνη συντάξεων θανάτου - Μάιος 2020

Πίνακας: Διαστρωμάτωση Συνταξιούχων ανά φύλο - Δαπάνη Θανάτου Μάιος 2020					
Εύρος Ποσού	Άντρες		Γυναίκες		
	Θανάτου		Εύρος Ποσού	Θανάτου	
	Πλήθος	% επί του συνόλου		Πλήθος	% επί του συνόλου
0,01-100	2.037	7%	0,01-100	9.192	3%
100,01-200	4.320	15%	100,01-200	9.979	3%
200,01-300	3.649	13%	200,01-300	12.315	3%
300,01-400	5.806	20%	300,01-400	52.274	15%
400,01-500	3.975	14%	400,01-500	71.229	20%
500,01-600	2.574	9%	500,01-600	53.136	15%
600,01-700	1.310	4%	600,01-700	30.083	9%
700,01-800	1.004	3%	700,01-800	24.202	7%
800,01-900	873	3%	800,01-900	21.020	6%
900,01-1000	844	3%	900,01-1000	21.611	6%
1000,01-1500	2.285	8%	1000,01-1500	43.345	12%
1500,01-2000	339	1%	1500,01-2000	4.825	1%
2000,01-2500	82	0%	2000,01-2500	507	0%
2500,01-3000	20	0%	2500,01-3000	156	0%
3000,01-3500	9	0%	3000,01-3500	12	0%
3500,01-4000	1	0%	3500,01-4000	5	0%
>4000,01	2	0%	>4000,01	3	0%
ΣΥΝΟΛΑ	29.130	100%	ΣΥΝΟΛΑ	353.894	100%

Πηγή: ΗΔΙΚΑ Α.Ε. και επεξεργασία συγγραφέων

Αναφορικά με την ηλικία των συνταξιούχων, όπου πολύς λόγος έχει γίνει τόσο δημοσίως όσο και προ των νομοθετικών παρεμβάσεων που έγιναν τα τελευταία χρόνια, αναλυτικά στοιχεία που υπάρχουν και παρατίθενται στον παρακάτω πίνακα. Η γενική αντίληψη για την ηλικία εξόδου στη σύνταξη στη χώρα μας είναι ότι τα περασμένα χρόνια ήταν σε πολλές περιπτώσεις αρκετά μικρότερη από τη θεσμοθετημένη και ότι κατά κανόνα υπήρχαν ομάδες ασφαλισμένων οι οποίες είχαν πρόσβαση στην έξοδο νωρίτερα από άλλες. Κάτι τέτοιο επιβεβαιώνεται μερικώς μιας και, εάν εξαιρέσουμε τις συντάξεις ορφανών που δίδονται μέχρι τα 25 έτη και αφορούν το 1% μόλις του συνόλου, το 25% των παρεχόμενων συντάξεων δίδεται σε άτομα ηλικίας κάτω των 67 ετών και 11% σε άτομα ηλικίας κάτω των 62, όριο που αφορά την ελάχιστη ηλικία για μειωμένη παροχή. Πρέπει βέβαια να σημειωθεί ότι στις συντάξεις αυτές περιλαμβάνονται και συντάξεις όπως αναπηρίας, οι οποίες δύνανται να δοθούν και νωρίτερα από το θεσμοθετημένο όριο ηλικίας, όπως επίσης ότι πολλές εξ αυτών των συντάξεων έχουν εκδοθεί με άλλο καθεστώς στο παρελθόν. Γενικότερα, φαίνεται ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των συντάξεων βγαίνει πια εντός των θεσμοθετημένων ορίων ηλικίας συνταξιοδότησης.

Ένας εξαιρετικά ενδιαφέρον πίνακας αφορά τις καταβαλλόμενες συντάξεις ανά άτομο. Είναι ίσως και ο πίνακας που έχει περισσότερο συζητηθεί στα μέσα ενημέρωσης καθώς γεννά απορίες και ερωτήματα, αλλά διαγράφει συνάμα και την εξέλιξη του συστήματος συνταξιοδότησης στην Ελλάδα με ιδιαίτερα γλαφυρό τρόπο. Ο εν λόγω πίνακας παραθέτει τους δικαιούχους ανά αριθμό συνολικών συντάξεων και αριθμεί δικαιούχους από μιας έως και δέκα συντάξεων, τόσο κύριων όσο και επικουρικών συντάξεων και μερισμάτων. Πιο συγκεκριμένα, 4 συνταξιούχοι εμφανίζονται να λαμβάνουν από 10 συντάξεις έκαστος – ως συνδυασμό των τριών ειδών που προαναφέρθηκαν, 8 συνταξιούχοι να λαμβάνουν από 9 συντάξεις έκαστος, 71 συνταξιούχοι να λαμβάνουν από 8 συντάξεις έκαστος και 491 συνταξιούχοι να λαμβάνουν 7 συντάξεις έκαστος. Η λίστα συνεχίζεται φτάνοντας τους δικαιούχους μιας μόνο σύνταξης τελικώς, όπου κατά κανόνα αφορά την κύρια. Η συνάθροιση πολλών συντάξεων ανά δικαιούχο αφορά πιθανόν τη λήψη συντάξεων από διαφορετικά επαγγέλματα καθώς και θέσεις στην τοπική αυτοδιοίκηση όπως επίσης και σε άλλα αξιώματα.

Πίνακας 3.7 Κατανομή κατά αριθμό καταβαλλόμενων συντάξεων – Μάιος 2020

Πίνακας: Κατανομή Κατά Αριθμό Καταβαλλόμενων Συντάξεων - Μάιος 2020					
A/A	Αριθμός Καταβαλλόμενων Συντάξεων	Συνταξιούχοι	Κύριες Συντάξεις	Επικουρικές Συντάξεις	Μερίσματα
1	10	4	17	13	10
2	9	8	31	20	21
3	8	71	266	162	140
4	7	491	1.591	932	914
5	6	6.335	14.386	11.818	11.806
6	5	16.332	35.813	27.192	18.655
7	4	68.739	139.057	104.380	31.519
8	3	354.681	457.293	312.341	294.409
9	2	908.128	986.129	788.020	42.107
10	1	1.139.277	1.130.846	2.912	5.519
	Σύνολο:	2.494.066	2.765.429	1.247.790	405.100

Πηγή: ΗΔΙΚΑ Α.Ε. και επεξεργασία συγγραφέων

Ο πίνακας επιβεβαιώνει τη δαιδαλώδη δομή του συνταξιοδοτικού συστήματος στην Ελλάδα και αποτελεί μια ακόμη απόδειξη για την πολυπλοκότητά του. Ειδικότερα για τις περιπτώσεις που λαμβάνουν από 7 έως και 10 συντάξεις παρατίθενται αναλυτικότερα στοιχεία παρακάτω:

**Πίνακας 3.8 Κατανομή συντάξεων ανά ταμείο για όσους λαμβάνουν
από 7 έως 10 συντάξεις - Μάιος 2020**

Πίνακας: Κατανομή συντάξεων ανά ταμείο για ασφαλισμένους που λαμβάνουν από 7 έως και 10 συντάξεις - Μάιος 2020					
A/A	Συντομογραφία	10 Συντάξεις	9 Συντάξεις	8 Συντάξεις	7 Συντάξεις
1	ΔΗΜΟΣΙΟ	1			19
2	ΔΗΜΟΣΙΟ (ΕΦΚΑ)	7	15	132	836
3	ΙΚΑ		4	11	155
4	ΤΣΕΑΠΓΣΟ	1			2
5	ΤΑΠΑΕ			1	
6	ΤΣΠΕΤΕ				3
7	ΤΣΠΠΑΤΕ			1	2
8	ΤΑΠΕΤΒΑ			1	1
9	ΤΑΠΟΤΕ		1		5
10	ΟΑΕΕ-ΤΕΒΕ			3	30
11	ΟΑΕΕ-ΤΑΕ				2
12	ΤΑΝΠΤ-ΟΑΕΕ				1
13	ΕΤΑΑ-ΤΑΝ	4	6	22	68
14	ΕΤΑΑ-ΤΣΑΥ		2	58	259
15	ΕΤΑΑ-ΤΣΜΕΔΕ	2	2	27	147
16	ΤΣΠΕΑΘ			1	1
17	ΤΑΙΣΥΤ				1
18	ΤΑΠ-ΔΕΗ	2	1	2	14
19	ΟΠΣ-ΙΚΑ			3	18
20	ΟΠΣ-ΙΚΑ(N4387)			3	22
21	ΕΤΕΑΕΠ-ΤΕΑΥΝΤΠ				8
22	ΕΤΕΑΕΠ-ΤΕΑΥΕΚ				4
23	ΕΤΕΑΕΠ-ΤΕΑΧ			10	24
24	ΕΤΕΑΕΠ-ΤΕΑΠΟΚΑ		2	7	62
25	ΕΤΕΑΕΠ-ΤΑΔΚΥ	1		3	27
26	ΕΤΕΑΕΠ-ΤΕΑΠΠΕΡΤ				2
27	ΕΤΕΑΕΠ-ΤΑΣ	1		1	7
28	ΕΤΕΑ-ΤΕΑΔΥ-Κ.Υ	6	9	109	610
29	ΕΤΕΑΕΠ-ΤΕΑΥΑΠ			1	14
30	ΕΤΕΑΕΠ-ΤΕΑΥΠΣ				1
31	ΕΤΕΑΕΠ-ΤΕΑΕΧ			1	12
32	ΕΤΕΑΕΠ-ΤΕΑΕΙΓΕ			1	3
33	ΕΤΑΤ-ΤΑΠΠΠ			2	
34	ΕΤΕΑΕΠ-ΕΛΕΜ			1	1
35	ΕΤΕΑΕΠ-ΤΕΑΔ	3	5	18	43
36	ΕΤΕΑΕΠ-ΕΤΕΑΜ			4	72
37	ΕΤΕΑΕΠ-ΚΕΑΝ				4
38	ΕΤΕΑΕΠ-ΤΕΑΠΘΕΝ				2
39	ΕΤΕΑ-ΤΕΑΠ ΕΤΒΑ			1	1
40	ΕΤΕΑΕΠ-ΤΣΕΑΠΣΓΟ	1			2
41	ΕΤΕΑΕΠ-ΤΕΑΠΕΤΕ		1		1
42	ΕΤΕΑΕΠ-ΤΕΑΠ ΔΕΗ	1	1	2	14
43	ΕΤΕΑΕΠ-ΤΕΑΠ ΟΤΕ				4
44	ΕΤΕΑ-ΤΕΑΠ ΕΛΤΑ		1		2
45	ΕΤΕΑΕΠ-ΤΕΑΙΣΥΤ				1
46	ΕΤΕΑΕΠ-ΤΑΙΠΠ		1		
47	ΕΤΕΑ-ΕΤΕΑΜ-ΟΠΣ			2	8
48	ΕΤΕΑΕΠ-ΤΕΑΠΥΚ				3
49	ΝΑΤ				5
50	ΜΤΣ	1	4	14	85
51	ΜΤΝ				22
52	ΜΤΑ				8
53	ΜΤΠΥ	8	13	113	702
54	ΕΚΟΕΜΝ				22
55	ΕΚΟΕΜΣ	1	4	13	75
	Σύνολα :	40	72	568	3.437

Από τον παραπάνω πίνακα φαίνονται σαφώς οι τέως φορείς οι οποίοι αποδίδουν τις εκάστοτε συντάξεις και ενισχύουν τη διαφάνεια του συστήματος. Άλλος ένας πίνακας που αναδεικνύει την πεπλεγμένη καταγωγή και εξέλιξη του συνταξιοδοτικού μας συστήματος είναι ο παρακάτω, όπου παρατίθενται ο κύριος φορέας με έντονη γραφή και όλοι οι υπο-φορείς που έχουν ενσωματωθεί σε αυτόν μαζί με αντίστοιχα ποσά ανά φορέα. Για ένα μόνο, συνδετικό φορέα, τον e-Ε.Φ.Κ.Α., ο αναγνώστης θα αριθμήσει παρακάτω περί του 100 φορείς και υπο-φορείς αυτών, οι οποίοι έχουν μεν ενταχθεί στον κεντρικό φορέα αλλά σε ένα βαθμό υφίστανται και λειτουργούν.

Πίνακας 3.9 Ομαδοποίηση ανά εποπτεύοντα φορέα για την κατανομή συντάξεων – Μάιος 2020

Πίνακας: Κατανομή Συντάξεων ανά Ταμείο - Ομαδοποίηση με Εποπτεύοντα Φορέα Μάιος 2020					
Φορέας	Συντομογραφία	Συνολικό ποσό δαπάνης	Φορέας	Συντομογραφία	Συνολικό ποσό δαπάνης
ΓΑΚ	ΓΑΚ	500.625.476,69	ΕΤΕΑΕΠ	ΕΤΕΑ-ΤΕΑΠ ΕΛΤΑ	1.488.556,69
ΓΑΚ	ΔΗΜΟΣΙΟ	8.069.696,09	ΕΤΕΑΕΠ	ΕΤΕΑΕΠ-ΤΕΑΠΥΤ	163.240,43
ΓΑΚ	ΔΗΜΟΣΙΟ (ΕΦΚΑ)	492.555.780,60	ΕΤΕΑΕΠ	ΕΤΕΑΕΠ-ΤΑΠΠΠ	589.129,06
ΕΚΟΕΜΝ	ΕΚΟΕΜΝ	1.158.836,96	ΕΤΕΑΕΠ	ΕΤΕΑ-ΕΤΕΑΜ-ΟΠΣ	25.533.228,13
ΕΚΟΕΜΝ	ΕΚΟΕΜΝ	1.158.836,96	ΕΤΕΑΕΠ	ΕΤΕΑ-ΤΣΜΕΔΕ(Ε)	35.970,98
ΕΚΟΕΜΣ	ΕΚΟΕΜΣ	2.987.690,28	ΕΤΕΑΕΠ	ΕΤΕΑ-ΤΑΥΕΒΣ	20.700,24
ΕΚΟΕΜΣ	ΕΚΟΕΜΣ	2.987.690,28	ΕΤΕΑΕΠ	ΕΤΕΑΕΠ-ΤΕΑΠΥΚ	309.131,28
ΕΤΑΑ	ΕΤΑΑ	76.833.303,73	ΙΚΑ	ΙΚΑ	963.772.395,04
ΕΤΑΑ	ΕΤΑΑ-ΤΑΝ	14.913.379,66	ΙΚΑ	ΙΚΑ	527.967.255,75
ΕΤΑΑ	ΕΤΑΑ-ΤΣΑΥ	28.251.128,46	ΙΚΑ	ΤΣΕΑΠΣΟ	10.805.580,27
ΕΤΑΑ	ΕΤΑΑ-ΤΣΜΕΔΕ	33.668.795,61	ΙΚΑ	ΤΣΠΝΕΑΠ	2.908.465,54
ΕΤΑΠ-ΜΜΕ	ΕΤΑΠ-ΜΜΕ	7.798.403,54	ΙΚΑ	ΤΑΠΕ	2.074.871,43
ΕΤΑΠ-ΜΜΕ	ΤΣΠΕΑΘ	4.476.169,45	ΙΚΑ	ΤΣΠΕΤΕ	18.276.855,75
ΕΤΑΠ-ΜΜΕ	ΤΑΠΥΤ	617.270,25	ΙΚΑ	ΤΣΠΠΑΤΕ	8.572.188,09
ΕΤΑΠ-ΜΜΕ	ΤΣΕΥΠΑ	991.265,73	ΙΚΑ	ΤΑΠΠΑΤ	3.943.469,96
ΕΤΑΠ-ΜΜΕ	ΤΣΕΥΠΘ	91.921,63	ΙΚΑ	ΤΑΠΕΤΒΑ	945.296,52
ΕΤΑΠ-ΜΜΕ	ΤΑΠΤΑΘ	1.466.812,17	ΙΚΑ	ΤΑΠΟΠΣ	72.070.334,50
ΕΤΑΠ-ΜΜΕ	ΤΑΦΕΕΤ	66.796,40	ΙΚΑ	ΤΑΠ-ΔΕΗ	51.347.930,59
ΕΤΑΠ-ΜΜΕ	ΤΑΑΣΤ	50.167,37	ΙΚΑ	ΟΠΣ-ΙΚΑ	121.418.064,65
ΕΤΑΠ-ΜΜΕ	ΤΑΠΝΕΑΘ	38.000,54	ΙΚΑ	ΟΠΣ-ΙΚΑ(Ν4387)	143.352.039,66
ΕΤΑΤ	ΕΤΑΤ	6.318.011,05	ΙΚΑ	ΟΠΑΣ-ΥΔΑΚΥ	90.032,93
ΕΤΑΤ	ΕΤΑΤ-ΤΕΑΠΕΤ	4.419.151,14	ΚΛΗΡΟΔΟΤΗΜΑΤΑ	ΚΛΗΡΟΔΟΤΗΜΑΤΑ	8.275,71
ΕΤΑΤ	ΕΤΑΤ-ΤΑΠΠΠ	1.688.894,49	ΚΛΗΡΟΔΟΤΗΜΑΤΑ	ΖΑΠΠΕΙΟ	8.275,71
ΕΤΑΤ	ΕΤΑΤ-ΑΑΚ	209.965,42	ΜΤΑ	ΜΤΑ	3.568.482,17
ΕΤΕΑΕΠ	ΕΤΕΑΕΠ	225.925.080,41	ΜΤΑ	ΜΤΑ	3.568.482,17
ΕΤΕΑΕΠ	ΕΤΕΑΕΠ-ΤΑΔΚΥ(Κ)	24.238,62	ΜΤΝ	ΜΤΝ	2.761.229,76
ΕΤΕΑΕΠ	ΕΤΕΑΕΠ-ΤΕΑΥΝΠΠ	2.010.625,93	ΜΤΝ	ΜΤΝ	2.761.229,76
ΕΤΕΑΕΠ	ΕΤΕΑΕΠ-ΤΕΑΥΕΚ	8.157.059,19	ΜΤΠΥ	ΜΤΠΥ	22.987.344,86
ΕΤΕΑΕΠ	ΕΤΕΑΕΠ-ΤΕΑΠΟΔΟ	854.877,27	ΜΤΠΥ	ΜΤΠΥ	22.987.344,86
ΕΤΕΑΕΠ	ΕΤΕΑΕΠ-ΤΕΑΧ	562.506,82	ΜΤΣ	ΜΤΣ	7.271.181,85
ΕΤΕΑΕΠ	ΕΤΕΑΕΠ-ΤΕΑΠΟΚΑ	7.461.195,91	ΜΤΣ	ΜΤΣ	6.725.664,47
ΕΤΕΑΕΠ	ΕΤΕΑΕΠ-ΤΑΔΚΥ	6.718.676,88	ΜΤΣ	ΜΤΣ-ΣΥ	116.964,37
ΕΤΕΑΕΠ	ΕΤΕΑΕΠ-ΤΕΑΠΠΕΡΤ	1.807.266,15	ΜΤΣ	ΜΤΣ-ΣΥ(ΕΦΚΑ)	428.553,01
ΕΤΕΑΕΠ	ΕΤΕΑΕΠ-ΤΕΑΑ	429.240,69	ΝΑΤ	ΝΑΤ	58.618.368,01
ΕΤΕΑΕΠ	ΕΤΕΑΕΠ-ΤΑΣ	567.295,37	ΝΑΤ	ΝΑΤ	58.618.368,01
ΕΤΕΑΕΠ	ΕΤΕΑ-ΤΕΑΔΥ-Κ Υ	42.959.387,11	ΟΑΕΕ	ΟΑΕΕ	255.903.764,45
ΕΤΕΑΕΠ	ΕΤΕΑΕΠ-ΤΕΑΥΠΠ	1.125.435,97	ΟΑΕΕ	ΟΑΕΕ-ΤΕΑ	359.015,36
ΕΤΕΑΕΠ	ΕΤΕΑΕΠ-ΤΕΑΥΠΣ	712.373,77	ΟΑΕΕ	ΟΑΕΕ-ΤΕΒΕ	251.562.092,54
ΕΤΕΑΕΠ	ΕΤΕΑΕΠ-ΤΕΑΧ	3.802.644,63	ΟΑΕΕ	ΟΑΕΕ-ΤΑΕ	2.575.061,45
ΕΤΕΑΕΠ	ΕΤΕΑΕΠ-ΤΕΑΠΕΠ	391.100,91	ΟΑΕΕ	ΤΑΠΠΤ-ΟΑΕΕ	1.411.595,10
ΕΤΕΑΕΠ	ΕΤΕΑΕΠ-ΕΛΕΜ	2.773.179,14	ΟΓΑ	ΟΓΑ	245.475.609,48
ΕΤΕΑΕΠ	ΕΤΕΑΕΠ-ΤΕΑΔ	2.296.453,92	ΟΓΑ	ΟΓΑ	242.481.208,94
ΕΤΕΑΕΠ	ΕΤΕΑΕΠ-ΕΤΕΑΜ	85.949.246,00	ΟΓΑ	ΟΓΑ(ΕΠΙΣΤΟΤΟΝ)	1.837.289,53
ΕΤΕΑΕΠ	ΕΤΕΑΕΠ-ΚΕΑΝ	9.308.862,61	ΟΓΑ	ΟΓΑ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ	863.846,13
ΕΤΕΑΕΠ	ΕΤΕΑΕΠ-ΤΕΑΠΠΕΝ	131.006,25	ΟΓΑ	ΟΓΑ-ΧΗΡ(Ν4387)	293.264,88
ΕΤΕΑΕΠ	ΕΤΕΑΕΠ-ΤΕΑΠΤΑΘ	212.706,00	ΟΠΕΚΑ	ΟΠΕΚΑ	11.086.787,26
ΕΤΕΑΕΠ	ΕΤΕΑ-ΤΕΑΠ ΕΤΒΑ	251.770,66	ΟΠΕΚΑ	ΟΠΕΚΑ	11.086.787,26
ΕΤΕΑΕΠ	ΕΤΕΑΕΠ-ΤΕΑΠΣΠΟ	1.543.451,99	ΠΛΟΗΓΗΣΗ	ΠΛΟΗΓΗΣΗ	8.013,94
ΕΤΕΑΕΠ	ΕΤΕΑΕΠ-ΤΕΑΠΕΤΕ	1.975.922,14	ΠΛΟΗΓΗΣΗ	ΠΛΟΗΓΗΣΗ	8.013,94
ΕΤΕΑΕΠ	ΕΤΕΑΕΠ-ΤΕΑΠ ΔΕΗ	9.482.714,72	ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ	ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ	6.485.252,23
ΕΤΕΑΕΠ	ΕΤΕΑΕΠ-ΤΕΑΠ ΟΠΣ	6.287.884,76	ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ	ΣΤΠΤΕ	6.485.252,23

Πηγή: ΗΔΙΚΑ Α.Ε. και επεξεργασία συγγραφέων

Αντίστοιχα σημαντικός είναι ο πίνακας που μας ενημερώνει για τον αριθμό νέων συντάξεων ανά βασικό φορέα, τα μέσα ποσά αυτών καθώς και το συνολικό ποσό δαπάνης. Με τον τρόπο αυτό φαίνεται και η εξέλιξη των δαπανών ανά φορέα όπως επίσης και το πως επηρεάζει η μεταρρυθμιστική νομοθεσία τα ποσά των νέων συντάξεων.

Πίνακας 3.10 Στοιχεία νέων συνταξιούχων με οριστική απόφαση – Μάιος 2020

Πίνακας: Στοιχεία Νέων Συντάξεων με αναδρομικά ποσά ανά κατηγορία με Οριστική Απόφαση - Μάιος 2020				
A/A	Φορέας	Συνολικό Πλήθος	Συνολικό Ποσό Δαπάνης Συντάξεων	Μέσο Ποσό δαπάνης Σύνταξης
1	ΕΦΚΑ	8.075	5.283.924,00	654,36
2	ΔΗΜΟΣΙΟ	497	526.628,21	1.059,61
3	ΟΠΕΚΑ	224	56.344,70	251,54
4	ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ	3	2.974,73	991,58
5	ΕΤΕΑΕΠ	3.780	641.381,99	169,68
6	ΜΕΡΙΣΜΑΤΑ	512	66.500,47	129,88

Πηγή: ΗΔΙΚΑ Α.Ε. και επεξεργασία συγγραφέων

■ Περαιτέρω εργαλεία ψηφιοποίησης και νέα διαδικασία έκδοσης συντάξεων

Η πλήρης και ενδελκτική καταγραφή αποτελεί ένα μόνο από τα εργαλεία, παρότι ίσως το σημαντικότερο, τα οποία δημιουργήθηκαν τα τελευταία χρόνια και οδήγησαν σταδιακά στην πρόθεση ψηφιοποίησης του συστήματος συνταξιοδότησης.

Η «ΕΡΓΑΝΗ» είναι ένα ακόμη ψηφιακό εργαλείο πολύτιμο για την απαλλαγή του συστήματος από τη γραφειοκρατία. Αποτελεί ένα σύστημα καταγραφής των εργαζομένων και δημιουργήθηκε ώστε να συμβάλει στη μείωση της γραφειοκρατίας που αντιμετωπίζουν οι εργοδότες και, αφετέρου, να είναι ένα πληροφορικό σύστημα που καθιστά πιο αποτελεσματική την τήρηση της εργατικής νομοθεσίας και ευκολότερο τον έλεγχο από τις αρμόδιες Αρχές. Σύμφωνα με το Υπουργείο, το σύστημα δέχεται περίπου 50.000 υποβολές καθημερινά από 30.000 χρήστες (στοιχεία 2019). Τις ημέρες αιχμής (συνήθως στην αρχή και το τέλος κάθε μήνα), ο αριθμός διπλασιάζεται ενώ ταυτόχρονα η πα-

ραχώρηση δικαιώματος πρόσβασης και στους εργαζόμενους η οποία έχει προβλεφθεί, μαζί με τις υλοποιήσεις αναφορικά με τα μέτρα για τον COVID-19 έχουν εκτινάξει την χρήση του συστήματος, ξεπερνώντας πολλές φορές τα όριά του με αντίστοιχες πτώσεις στη λειτουργία του.

Βάσει των στοιχείων του Μαρτίου 2019, υπήρχαν 10 βασικά έγγραφα που αφορούν εργαζόμενους με μέσο όρο 277 πεδία ανά έντυπο, δηλαδή 2.773 πεδία προς συμπλήρωση. Το 47% είναι ελεύθερα, ενώ το 53% συμπληρώνονται μέσω λιστών επιλογής, συνεπώς η πολυπλοκότητα είναι αρκετά μεγάλη. Για το λόγο αυτό και με βάση τις τελευταίες προσθήκες, θα ήταν απαραίτητη μια ενδυνάμωση του «ΕΡΓΑΝΗ» μιας και είναι κομβικής σημασίας εργαλείο για τη λειτουργία του νέου φορέα ο οποίος δημιουργήθηκε με το Ν.4670/2020. Επιπρόσθετα δε, η ευρύτερη μεταρρύθμιση – ο Ψηφιακός Μετασχηματισμός Ηλεκτρονικού Εθνικού Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης «e-Ε.Φ.Κ.Α.» όπως αναφέρεται από το νομοθέτη, προϋποθέτει συγκεκριμένες διαδικασίες για την ολοκλήρωση αυτού, οι οποίες θα κάνουν χρήση και άλλων μηχανογραφικών εφαρμογών και διαδικασιών. Αρχικά, το Μητρώο Ασφαλισμένων όπου για την εγγραφή άμεσα ή έμμεσα ασφαλισμένου και τη μεταβολή ατομικών στοιχείων πρέπει να υποβάλλεται, κατόπιν ταυτοποίησης, αίτηση με ηλεκτρονικό τρόπο στον δικτυακό τόπο του e-Ε.Φ.Κ.Α. και αντλούνται τα απαραίτητα στοιχεία από το μητρώο του «ΑΜΚΑ-ΕΜΑΕΣ», μέσω διαλειτουργικότητας. Σε περίπτωση που τα αντλούμενα ατομικά στοιχεία δεν είναι επικαιροποιημένα, θα απαιτείται διόρθωση αυτών στο πληροφοριακό σύστημα του «ΑΜΚΑ-ΕΜΑΕΣ». Έπειτα, για την εγγραφή ή μεταβολή ατομικών στοιχείων των έμμεσα ασφαλισμένων μελών απαιτείται υποβολή αίτησης με ηλεκτρονικό τρόπο. Στις περιπτώσεις ανήλικων μελών η αίτηση υποβάλλεται από τον έναν γονέα και απαιτείται έγκριση με ηλεκτρονικό τρόπο από τον άλλο προκειμένου να οριστικοποιηθεί. Αναφορικά με εγγραφές ή διαγραφές μελών στο Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος (ΤΕΕ), στον οικείο Δικηγορικό, Ιατρικό και Φαρμακευτικό Σύλλογο καταχωρίζεται υποχρεωτικά ο Αριθμός Μητρώου Κοινωνικής Ασφάλισης (ΑΜΚΑ). Το Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος (Τ.Ε.Ε.) και οι οικείοι Δικηγορικοί, Ιατρικοί και Φαρμακευτικοί Σύλλογοι αποστέλλουν μηνιαίως ηλεκτρονικό αρχείο με εγγραφές ή διαγραφές μελών στον e-Ε.Φ.Κ.Α., έως την ανάπτυξη απευθείας διασύνδεσης των πληροφοριακών τους συστημάτων με τον e-Ε.Φ.Κ.Α. Σε περίπτωση θανάτου άμεσα ή έμμεσα ασφαλισμένου, η διαγραφή από τον e-Ε.Φ.Κ.Α. πραγματοποιείται αυτεπάγγελα με την αναγγελία της ληξιαρχικής πράξης θανάτου μέσω του Συστήματος Αριάδνη του ν. 4144/2013 και ισχύει από την ημερομηνία θανάτου. Η απογραφή των ιδιωτικών οικοδομικών έργων πραγματοποιείται ηλεκτρονικά με αίτηση του ιδιοκτήτη στον δικτυακό τόπο του e-Ε.Φ.Κ.Α. σε προθεσμία δεκαπέντε (15) ημερών από την έκδοση της άδειας, για την οποία δεν απαιτείται η καταβολή προκαταβολής εισφορών στον e-Ε.Φ.Κ.Α. και σε κάθε περίπτωση πριν από την έναρξη

των οικοδομικών εργασιών. Η απογραφή των ιδιωτικών οικοδομικών έργων, για τα οποία απαραίτητη προϋπόθεση για την έκδοση οικοδομικής άδειας είναι η καταβολή προκαταβολής και η έκδοση του εντύπου e-Ε.Φ.Κ.Α. «Σημείωμα κατάθεσης Εισφορών για Έκδοση Οικοδομικής Άδειας», σύμφωνα με τα οριζόμενα στην παράγραφο 1 του άρθρου 39 του Κανονισμού του τ. ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, πραγματοποιείται στον δικτυακό τόπο του e-Ε.Φ.Κ.Α. πριν από την έκδοση της άδειας. Η απογραφή των νομικών προσώπων και των εκ του νόμου υπευθύνων γίνεται και από πιστοποιημένους χρήστες της πλατφόρμας Ηλεκτρονική Υπηρεσία Μιας Στάσης (e-ΥΜΣ). Στα στοιχεία των εκ του νόμου υπευθύνων του νομικού προσώπου περιλαμβάνονται υποχρεωτικά ο Αριθμός Μητρώου Κοινωνικής Ασφάλισης (ΑΜΚΑ) και ο Αριθμός Φορολογικού Μητρώου (ΑΦΜ).

Ιδιαίτερη πρόβλεψη υπάρχει στο Νόμο για το σύνολο των βεβαιώσεων και πιστοποιητικών που χορηγεί ο e-Ε.Φ.Κ.Α. Αυτές, προβλέπεται να λαμβάνονται αυτόματα σε ηλεκτρονική μορφή μέσω απευθείας διασύνδεσης με τα πληροφοριακά συστήματα των φορέων στους οποίους υποβάλλονται. Μετά την παρέλευση τριμήνου από την έναρξη χορήγησης βεβαιώσεων και πιστοποιητικών με πλήρη ηλεκτρονικό τρόπο, προβλέπεται να διακοπεί η έντυπη χορήγηση αυτών από τις υπηρεσίες του e-Ε.Φ.Κ.Α., εκτός περιπτώσεων όπου υφίσταται τεχνικό πρόβλημα.

Ομοίως προβλέπεται η ηλεκτρονική υποβολή Αναλυτικών Περιοδικών Δηλώσεων (ΑΠΔ), τα περιεχόμενα των οποίων θα διασταυρώνονται με το πληροφοριακό σύστημα «ΕΡΓΑΝΗ» του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, προ της οριστικής υποβολής της ΑΠΔ. Σε περίπτωση ασυμβατότητας, θα ενημερώνεται ο εργοδότης για την ανάγκη διόρθωσης και, εφόσον απαιτείται, θα εκδίδονται και επιδίδονται ηλεκτρονικά οι προβλεπόμενες πράξεις επιβολής και βεβαιώσεις. Οι Πράξεις Επιβολής Εισφορών (ΠΕΕ), οι Πράξεις Επιβολής Προσθέτου Τέλους (ΠΕΠΤ), οι Πράξεις Επιβολής Πρόσθετης Επιβάρυνσης Εισφορών (ΠΕΠΕΕ) και οι Πράξεις Βεβαίωσης Οφειλής (ΠΒΟ) που εκδίδονται κατά τον μηχανογραφικό έλεγχο δηλωθεισών και καταβληθεισών ασφαλιστικών εισφορών θα επιδίδονται ηλεκτρονικά μέσω ανάρτησης στις ηλεκτρονικές υπηρεσίες του e-Ε.Φ.Κ.Α., στις οποίες έχουν πρόσβαση με χρήση των προσωπικών τους κωδικών οι εργοδότες. Επίσης, οι Πράξεις Βεβαίωσης Οφειλής (ΠΒΟ) Μη Μισθωτών θα εκδίδονται ηλεκτρονικά και θα αναρτώνται στις ηλεκτρονικές υπηρεσίες e-Ε.Φ.Κ.Α. στις οποίες οι ασφαλισμένοι έχουν πρόσβαση, με χρήση των προσωπικών τους κωδικών.

Ιδιαίτερη βαρύτητα δίνεται στο Νόμο 4670/2020 στην Ψηφιακή Διαδικασία Απονομής Σύνταξης, μια πολλά υποσχόμενη καινοτόμο διαδικασία απονομής σύνταξης κατά την οποία οι μέλλοντες συνταξιούχοι θα μπορούν δυναμικά να χαίρουν της έκδοσης της κύρια και επικουρικής τους σύνταξη όπως και της εφάπαξ παροχής που δικαιούνται, γρήγορα και ταυτόχρονα. Για να υλοποιηθεί αυτό θα γίνεται χρήση του Πληροφοριακού

Συστήματος «ΑΤΛΑΣ» το οποίο συγκεντρώνει το σύνολο των δεδομένων και ατομικών στοιχείων που αφορά στη θεμελίωση συνταξιοδοτικού δικαιώματος, την απονομή συντάξεων και τη μεταβίβαση συντάξεων αιτία θανάτου και βρίσκεται στα πληροφοριακά συστήματα των πρώην Φορέων Κοινωνικής Ασφάλισης. Το σύστημα «ΑΤΛΑΣ» έχει υλοποιηθεί σε ένα μεγάλο βαθμό εδώ από το 2014. Σε αυτό οι ασφαλισμένοι όλης της χώρας μπορούν να συνδεθούν και να δουν τον εργασιακό τους βίο όπως έχει συγκεντρωθεί, στο βαθμό που οι επιμέρους φορείς έχουν μοιραστεί τα στοιχεία αυτά και κυρίως για το διάστημα όπου υπήρχε μηχανογραφική υποστήριξη, δηλαδή από το 2002 και έπειτα.

Ο εργασιακός βίος των δημοσίων υπαλλήλων και τα στοιχεία των αποδοχών τους για τα έτη από το 2002 και έπειτα αναμένεται να αποσταλεί στην εταιρεία Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση Κοινωνικής Ασφάλισης Α.Ε. (ΗΔΙΚΑ Α.Ε.) έως 31.7.2020, ενώ τα τρέχοντα στοιχεία μισθοδοσίας των πρώτων θα αποστέλλονται από την Ενιαία Αρχή Πληρωμών. Εφόσον πιστοποιηθεί η ακρίβεια και η ορθότητα των δεδομένων και των ατομικών στοιχείων αυτά θα θεωρούνται έγκυρα και δε θα απαιτείται καμία περαιτέρω επιβεβαίωση βάσει φυσικών παραστατικών για τη χρήση τους στη διαδικασία απονομής και μεταβίβασης σύνταξης.

Οι αιτήσεις για απονομή σύνταξης λόγω γήρατος, αναπηρίας ή θανάτου, καθώς και οι αιτήσεις χορήγησης επιδόματος τετραπληγίας ή απολύτου αναπηρίας θα υποβάλλονται υποχρεωτικά με ηλεκτρονικό τρόπο, κατόπιν ταυτοποίησης, στον δικτυακό τόπο του Ηλεκτρονικού Εθνικού Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης (e-Ε.Φ.Κ.Α.). Στην αίτηση θα καταχωρείται υποχρεωτικά έγκυρη διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου. Η οριστικοποίηση της αίτησης θα επέχει θέση υπεύθυνης δήλωσης του ασφαλισμένου για την ορθότητα των δεδομένων που υποβάλλει και συνεπώς η όλη διαδικασία θα υποκαθιστά τη φυσική διαδικασία που μέχρι τώρα ίσχυε. Ο ασφαλισμένος θα υποχρεούται να επικαιροποιήσει στο σύστημα «ΑΜΚΑ-ΕΜΑΕΣ», τον Αριθμό Φορολογικού Μητρώου (Α.Φ.Μ.) και τον αριθμό δελτίου αστυνομικής ταυτότητας πριν την υποβολή της αίτησης για συνταξιοδότηση. Σε περίπτωση αλλοδαπού αιτούντος θα επικαιροποιούνται υποχρεωτικά τα στοιχεία του διαβατηρίου και, εφόσον προέρχεται από χώρα εκτός του χώρου της Συνθήκης Schengen, τα στοιχεία της άδειας παραμονής. Σε περίπτωση ασφαλισμένου του Δημοσίου, των Ενόπλων Δυνάμεων των Σωμάτων Ασφαλείας και των Ο.Τ.Α., θα συμπληρώνεται το Δελτίο Ατομικής και Υπηρεσιακής Κατάστασης (ΔΑΥΚ), το οποίο και θα αποτελεί προϋπόθεση για την οριστική παραλαβή της αίτησης συνταξιοδότησης και την έναρξη της επεξεργασίας της.

Για περιπτώσεις όπου ασφαλισμένος έχει στην κατοχή του φυσικά παραστατικά που αποδεικνύουν χρόνο ασφάλισης που δεν έχει ψηφιοποιηθεί ή πιστοποιηθεί ως έγκυρος και δεν αποτελεί δεδομένο του Πληροφοριακού Συστήματος «ΑΤΛΑΣ» προβλέπεται

υποχρέωση καταχώρισης του επιπλέον χρόνου στην ηλεκτρονική αίτηση και σε συνέχεια προσκόμιση σε προθεσμία δεκαπέντε (15) ημερών από την υποβολή της ηλεκτρονικής αίτησης των φυσικών παραστατικών στο υποκατάστημα του τόπου κατοικίας για έλεγχο, πιστοποίηση και ψηφιοποίηση.

Και στην περίπτωση αίτησης αναγνώρισης πλασματικού χρόνου θα υπάρχει υποχρέωση συμπλήρωσης της κατηγορία εξαγοράς και των σχετικών δικαιολογητικών προκειμένου να γίνει η επιβεβαίωση αυτών. Για την εφάπαξ εξαγορά του πλασματικού χρόνου θα εκδίδεται από το σύστημα ειδοποιητήριο πληρωμής σε τράπεζα με μοναδικό κωδικό πληρωμής που θα ισχύει για έναν (1) μήνα.

Η απόφαση συνταξιοδότησης θα εκδίδεται ηλεκτρονικά βάσει των διαθέσιμων ψηφιακών δεδομένων του πληροφοριακού συστήματος ΑΤΛΑΣ, των δεδομένων του πληροφοριακού συστήματος των Κέντρων Πιστοποίησης Αναπηρίας (Κ.Ε.Π.Α.), των δεδομένων που ψηφιοποιούνται και τυχόν πλασματικού χρόνου που εξαγοράζεται. Η απόφαση απονομής σύνταξης θα γνωστοποιείται στη διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου που έχει δηλώσει ο αιτών στην αίτησή του και δεν απαιτείται κοινοποίηση μέσω ταχυδρομείου. Η απόφαση θα θεωρείται ότι κοινοποιήθηκε μετά την παρέλευση δέκα (10) εργασιμων ημερών από την αποστολή με ηλεκτρονικό τρόπο, όπως αυτή τηρείται στο σύστημα ΑΤΛΑΣ και αναγράφεται στην απόφαση. Η απόφαση αναρτάται επίσης στον ατομικό λογαριασμό του ασφαλισμένου στον δικτυακό τόπο του e-Ε.Φ.Κ.Α. Επίσης, η απόφαση θα φέρει μηχανική αποτύπωση της υπογραφής ή ηλεκτρονική υπογραφή του Διοικητή του e-Ε.Φ.Κ.Α. ή αρμόδιου προς τούτο εξουσιοδοτημένου διοικητικού οργάνου, μηχανική αποτύπωση της σφραγίδας της υπηρεσίας ή την εγκεκριμένη ηλεκτρονική σφραγίδα του e-Ε.Φ.Κ.Α., καθώς και κωδικό ταυτοποίησης για προστασία από πλαστογραφία και αποτελεί δημόσιο έγγραφο. Η τελευταία αυτή παράγραφος και η τελευταία αυτή φράση είναι που επισφραγίζουν την πλήρη ηλεκτρονική διεκπεραίωση και ισχύ της απόφασης και συνεπώς απαλλάσσουν το κράτος και τον πολίτη από την παλιά, δυσλειτουργική, γραφειοκρατική διαδικασία. Όπως και παλαιότερα, ο ασφαλισμένος δύναται να ασκήσει προσφυγή κατά της συνταξιοδοτικής απόφασης που του κοινοποιήθηκε, αυτή όμως θα αποστέλλεται στη διεύθυνση του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου του. Για την αποφυγή της καταστρατήγησης της ηλεκτρονικής διαδικασίας του συστήματος, θα πραγματοποιείται δειγματοληπτικός έλεγχος από τις υπηρεσίες απονομών του e-Ε.Φ.Κ.Α. για τα τυχόν δικαιολογητικά και σε περίπτωση διαπίστωσης παραποίησης ή ψευδούς δήλωσης στοιχείων, θα αναστέλλεται η χορήγηση της σύνταξης, θα αναζητούνται τα αχρεωστήτως καταβληθέντα ποσά συντάξεων σύμφωνα με τις διατάξεις του ΚΕΔΕ, και θα εφαρμόζονται οι διατάξεις περί υποβολής ψευδούς υπεύθυνης δήλωσης.

Κατά το χρόνο γραφής του παρόντος κειμένου, στα τέλη Ιουνίου 2020 και βάσει ανακοινώσεων στη μέσα μαζικής ενημέρωσης, έχουν ήδη εκδοθεί σχεδόν 1.000 συντάξεις με

το νέο τρόπο. Οφείλουμε να σημειώσουμε εδώ ότι η αρχική προσδοκία τον Ιούλιο του 2019 αφορούσε το 35% περίπου των νέων συντάξεων του έτους για τον Ιούνιο του 2020. Καθότι το εγχείρημα είναι μεγάλο και πρωτοφανές για τα ελληνικά δεδομένα, είναι σε ένα βαθμό αναμενόμενο να υπάρξουν κάποιες καθυστερήσεις. Επίσης, η επιτυχία του εν λόγω συστήματος εξαρτάται μεταξύ άλλων από διαλειτουργικότητα του e-Ε.Φ.Κ.Α. με άλλους φορείς, καθώς η επιβεβαίωση των στοιχείων ταυτοποίησης πρέπει να γίνεται με φορείς που έχουν ήδη τη συγκεντρωμένη πληροφορία, ειδικότερα για ομάδες ασφαλισμένων όπως στρατευσίμους και φοιτητές, αναφορικά με το χρόνο αναγνώρισης τόσο της στράτευσης όσο και των σπουδών.

Στις 29/6/2020 εκδόθηκε η «εξαιρετικά επείγουσα» εγκύκλιος αρ.29/2020 του e-Ε.Φ.Κ.Α. η οποία ενημερώνει για την υποχρεωτική υποβολή των αιτήσεων απονομής σύνταξης λόγω γήρατος, αναπηρίας ή θανάτου ασφαλισμένου ή συνταξιούχου στην ηλεκτρονική υπηρεσία Ψηφιακής Απονομής Σύνταξης «ΑΤΛΑΣ» μέσω της Ενιαίας Ψηφιακής Πύλης της Δημόσιας Διοίκησης (gov.gr). Θα πρέπει όμως να υποβάλλεται αίτηση από τους ασφαλισμένους των φορέων, κλάδων, τομέων και λογαριασμών που εντάχθηκαν στον e-Ε.Φ.Κ.Α. για κάθε παροχή ξεχωριστά. Τυχόν πιστοποιητικά και Ληξιαρχικές Πράξεις που απαιτούνται για τη διεκπεραίωση των αιτήσεων, θα λαμβάνονται μέσω του Κέντρου Διαλειτουργικότητας της Γενικής Γραμματείας Πληροφοριακών Συστημάτων Δημόσιας Διοίκησης, χωρίς να απαιτείται προσκόμιση από τους αιτούντες πλην εξαιρέσεων όπου δεν είναι δυνατή η αυτεπάγγελτη άντληση των δικαιολογητικών. Ειδική μέριμνα προβλέπεται για τις συντάξεις ΟΓΑ, καθώς η διαδικασία ενσωμάτωσης των συντάξεων αυτού στον e-Ε.Φ.Κ.Α. τελεί υπό μετάβαση. Επισημαίνεται στην εγκύκλιο ότι, όπως προβλέπεται στο Ν.4670/2020, κάθε απόφαση γνωστοποιείται αποκλειστικά στη διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου που έχει δηλώσει ο ασφαλισμένος ή ο νόμιμος εκπρόσωπος/αντίκλητός του στην ηλεκτρονική αίτηση του. Αφήνεται παράλληλα να εννοηθεί στην εγκύκλιο η εφαρμογή της ψηφιακής απονομής των συντάξεων δεν βρίσκεται ακόμη σε πλήρη ανάπτυξη και ότι όταν αυτό συμβεί, η κοινοποίηση των αποφάσεων θα γίνεται αυτόματα στη διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου που έχει δηλωθεί, χωρίς τη μεσολάβηση της υπηρεσίας, γεγονός που σημαίνει ότι κατά την παρούσα φάση θα υπάρχει ανάγκη επεξεργασίας από υπαλλήλους του φορέα και αποστολής των επιβεβαιωτικών μηνυμάτων από αυτούς. Τέλος, αναφέρεται ότι από την έναρξη της πλήρους παραγωγικής λειτουργίας της ηλεκτρονικής υπηρεσίας ψηφιακής απονομής σύνταξης «ΑΤΛΑΣ» θα πραγματοποιείται από τις εκτελεστικές υπηρεσίες απονομών συντάξεων του e-Ε.Φ.Κ.Α. απολογιστικός δειγματοληπτικός έλεγχος σε ποσοστό τουλάχιστον 10% των αποφάσεων.

■ Επίλογος

Η διοικητική ενοποίηση ταυτόχρονα με τον ψηφιακό μετασχηματισμό του ενιαίου πια φορέα κοινωνικής ασφάλισης ήταν περισσότερο από ποτέ απαραίτητη. Αφενός, η πλήρης ενοποίηση βοηθά στην καλύτερη οργάνωση και εκτέλεση των επιχειρησιακών στόχων των διευθύνσεων του φορέα. Αφετέρου, καλώς υπήρχαν και υπάρχουν περισσότερες προσπάθειες θεσμοθέτησης της ψηφιακής καταγραφής των στοιχείων εκείνων που θα βοηθήσουν στην καλύτερη παρακολούθηση του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης στο σύνολό του και θα το μετασχηματίσουν στην ψηφιακή οδό παροχής υπηρεσιών προς τον πολίτη.

Τέλος, οφείλουμε να έχουμε υπόψη ότι η καταγραφή των δημογραφικών και οικονομικών παραμέτρων του συστήματος δεν έχει μόνο δημοσιονομικό χαρακτήρα, με την έννοια της συγκράτησης των δαπανών. Είναι επίσης μέρος μια αντίστροφης διαδικασίας που αφορά όχι κατ' ανάγκη το περιορισμένο δημοσιονομικό κόστος αλλά τις επαρκείς, αξιοπρεπείς παροχές. Ένα σύστημα κοινωνικής ασφάλισης οφείλει να είναι βιώσιμο ώστε να μπορεί να πληρώσει τις υπεσχημένες παροχές αλλά και να δίνει παροχές οι οποίες να είναι επαρκείς. Η χρυσή τομή ανάμεσα στις επαρκείς παροχές και σε ένα βιώσιμο σύστημα είναι ένα θεωρητικό σημείο ισορροπίας το οποίο είναι και το θεμιτό. Γνωρίζοντας αναλυτικά τη σύνθεση των συνταξιούχων του συστήματος είναι πολύ ευκολότερο να νομοθετεί κανείς στην κατεύθυνση της βελτιωμένης, αξιοπρεπούς διαβίωσης αυτών, προσεγγίζοντας με μεγαλύτερη ευκολία και ακρίβεια το σημείο αυτό ισορροπίας. Θέτοντας δε αυτούς σε ένα ενιαίο, οργανωμένο φορέα, μπορεί η διοίκηση να προσφέρει στον εκάστοτε δικαιούχο καλύτερες, περισσότερες και πιο ποιοτικές υπηρεσίες.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ

ΠΟΛΥΚΕΝΤΡΟ

Κεφάλαιο 4^ο

4^ο Κεφάλαιο.

Οι αρχές επαναθεμελίωσης της κοινωνικής ασφάλισης στο Ν.4670/2020.

Βαγγέλης Κουμαριανός

Στο παρόν 4ο Κεφάλαιο εξετάζονται οι βασικές αρχές πάνω στις οποίες οικοδομείται η μεταρρύθμιση του Ν.4670/2020 και εντοπίζονται τα συγκεκριμένα αποτελέσματά τους. Παρατηρείται ότι μεταξύ των εναλλακτικών συμμόρφωσης στις αποφάσεις του ΣΤΕ προωθούνται οι αρχές της ατομικής επιλογής και συνακόλουθα της ατομικής ευθύνης για τις συνέπειες και το επίπεδο της κοινωνικο-ασφαλιστικής προστασίας και αναλύεται η εισαγωγή μηχανισμών που επικαλούνται την ευελιξία στη σχέση των ασφαλισμένων με τον φορέα κοινωνικής ασφάλισης.

■ **Ατομική ευθύνη και ανταπόδοση, ελευθερία, ευελιξία στις υποχρεώσεις και τα δικαιώματα κοινωνικής ασφάλισης**

Η κοινωνική ασφάλιση αποτελεί θεσμό που έχει στόχο την κοινωνική αλληλεγγύη και την προστασία έναντι αντικειμενικών κοινωνικών-εργασιακών κινδύνων (Στεργίου, 2019, σ.42-55). Για να διασφαλιστεί ο κοινωνικός της χαρακτήρας θα πρέπει να έχει θεμελιώδη χαρακτηριστικά που από την ίδρυση του θεσμού αποτελούν συστατικό χαρακτηριστικό του πυρήνα του. Αναφερόμαστε, συγκεκριμένα, στον δημόσιο χαρακτήρα του ασφαλιστικού συστήματος, την υποχρεωτικότητα της κοινωνικής ασφάλισης και τον στόχο καθολικής κάλυψης του οικονομικά δραστήριου πληθυσμού.

Η ανάπτυξη και η καθιέρωση του θεσμού της κοινωνικής ασφάλισης εμφανίζεται ιστορικά ως μετάβαση από προαιρετικές προστασίες σε υποχρεωτικές μορφές ασφάλισης, από τα αλληλοβοηθητικά ταμεία στα ασφαλιστικά ταμεία και από ιδιωτικές μορ-

φές προστασίας σε δημόσιες μορφές ασφάλισης (Dreyfus, 2009). Η μεταρρύθμιση του Ν.4670/2020 είναι από τις ελάχιστες μεταρρυθμίσεις που διακηρύσσουν ανοιχτά ότι στο νέο ψηφιακό ασφαλιστικό σύστημα ενισχύεται η ατομική ευθύνη έναντι της συλλογικής και οι αρχές της ελευθερίας και της ευελιξίας του ασφαλισμένου έναντι της υποχρεωτικής υπαγωγής στους δεσμευτικούς κανόνες της κοινωνικής ασφάλισης. Ασφαλώς υπάρχουν χαρακτηριστικά πολλών μεταρρυθμίσεων που ενισχύουν αυτά τα χαρακτηριστικά αλλά με τον Ν.4670/2020 αυτά ενισχύονται και αναδεικνύονται σε προγραμματικές αρχές του νομοθέτη. Αναφέρεται συγκεκριμένα ότι:

«Σε γενικές γραμμές, η προτεινόμενη ασφαλιστική μεταρρύθμιση συνεπάγεται ένα νέο ψηφιακό ασφαλιστικό σύστημα, στο οποίο τις βασικές συνιστώσες αποτελούν η κατανομή ανάμεσα στη συλλογική και ατομική ευθύνη, η ελευθερία, η ευελιξία, η ανταποδοτικότητα, η αλληλεγγύη και η κοινωνική δικαιοσύνη». (Αιτιολογική έκθεση ν.4670, σελ. 2, υπογράμμιση του συγγραφέα)

Θα μπορούσε κανείς να ισχυριστεί ότι στο πλαίσιο της μεταρρύθμισης του 2020 εντείνεται η προσπάθεια επαναθεμελίωσης του θεσμού της κοινωνικής ασφάλισης σε νεοφιλελεύθερες αρχές. Οι εργαζόμενοι-ασφαλισμένοι καλούνται να προστατευτούν από την ολοένα πιο επισφαλή και ευέλικτη αγορά εργασίας μέσω ενός συστήματος προστασίας που χάνει σταδιακά τα κοινωνικά χαρακτηριστικά του και σχεδιάζεται κατ' εικόνα του νέου ευέλικτου εργασιακού μοντέλου. Το άτομο εκτίθεται περισσότερο σε κινδύνους επιβίωσης τους οποίους καλείται να αντιμετωπίσει με την ατομική του συμπεριφορά, ειδάλλως -σύμφωνα με την αντίληψη αυτή- φέρει την ευθύνη για την ευαλωτότητά του. «Επιστρέφουμε» ως βάση αναφοράς στις αρχές της ατομικής ευθύνης, της ατομικής επιλογής και της προνοητικότητας.

Εάν η ευθύνη έγινε συλλογική και αντικειμενική για την ουσιαστική προστασία των εργαζομένων μέσω της κοινωνικής ασφάλισης, η επιστροφή στην εξατομικευμένη ευθύνη του εργαζόμενου-ασφαλισμένου ουσιαστικά οδηγεί στην αποδιάρθρωση της προστασίας και του κοινωνικού χαρακτήρα του θεσμού. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση της μεταρρύθμισης του μοντέλου εισφοράς των ελευθέρων επαγγελματιών και των αγροτών, για τους οποίους «υιοθετείται ένα καινοτόμο και ανταποδοτικό σύστημα ελεύθερης και ευέλικτης επιλογής ασφαλιστικών εισφορών» (Αιτιολογική Έκθεση Ν.4670/2020, σελ. 2) μέσω του οποίου παρέχεται ελευθερία και ευελιξία στους ασφαλισμένους να επιλέγουν το επίπεδο των εισφορών που θα καταβάλλουν ετησίως, ανάλογα με την οικονομική τους δυνατότητα και τις ατομικές τους επιλογές.

Εάν ο βαθμός και η έκταση της υποχρεωτικότητας των κανόνων της κοινωνικής ασφάλισης καθορίζει το ελάχιστο κοινωνικής αλληλεγγύης και κοινωνικής προστασίας των μελών της ασφαλιστικής κοινότητας (Αγγελοπούλου, 2004), η χαλάρωση των υποχρε-

ωτικών κανόνων και η εισαγωγή στοιχείων ατομικής επιλογής έχουν ως αποτέλεσμα τη μείωση της αναδιανεμητικής λειτουργίας της κοινωνικής ασφάλισης και τη μείωση του επιπέδου της κοινωνικο-ασφαλιστικής προστασίας. Το μοντέλο της επιλογής ασφαλιστικής κλάσης, πέραν της μίας υποχρεωτικής κατώτατης κλάσης εισφορών, για τους ελεύθερους επαγγελματίες θεωρείται καινοτόμο από την αιτιολογική έκθεση στον βαθμό που ο ασφαλισμένος επιλέγει τον βαθμό επιβάρυνσής του σταθμίζοντας ατομικά την προσδοκία υψηλότερης ανταποδοτικής παροχής υπό την μορφή σύνταξης. Καλείται να σταθμίσει ο ίδιος ο ασφαλισμένος τη σημερινή του επιβάρυνση με την προσδοκία υψηλότερων μελλοντικών κοινωνικών παροχών και με την εναλλακτική κεφαλαιοποιητικών προγραμμάτων, επαγγελματικών ή ατομικών.

Αυτή η μεταβίβαση επιλογών και ευθυνών στο άτομο δεν γίνεται εν κενώ αλλά εντός ενός πλαισίου ατομικής ελευθερίας με κίνητρα και αντικίνητρα, με «με μαστίγια και καρότα» που επιτρέπουν την επίτευξη ευρύτερων στόχων για την κοινωνική ασφάλιση, όχι με έξωθεν υποχρεωτικούς κανόνες αλλά με ελεύθερη στάθμιση ατομικών επιλογών.

Συνοπτικά, θα μπορούσαμε να πούμε ότι με το Ν.4670/2020:

- Ξεκινά μία διαδικασία μείωσης των δημόσιων υποχρεωτικών εισφορών κοινωνικής ασφάλισης για τη διευκόλυνση ανάπτυξης ιδιωτικών μορφών συνταξιοδοτικής αποταμίευσης.
- Θεσπίζεται μία ενιαία κατώτατη υποχρεωτική εισφορά και στους ελεύθερους επαγγελματίες αφήνοντας την «επιλογή» επιπλέον ασφαλιστικών κλάσεων ή της επαγγελματικής και ιδιωτικής ασφάλισης.
- Ενισχύονται κανόνες ευελιξίας σε μία μορφή μερικής συνταξιοδότησης, όπως η απασχόληση συνταξιούχων.
- Διατηρείται χαμηλά η επάρκεια της ανταποδοτικής σύνταξης παρότι οριακά βελτιώνονται οι προϊσχύουσες ρυθμίσεις σε συνταξιούχους με μεγάλο ασφαλιστικό βίο.

■ **Μείωση εισφορών κοινωνικής ασφάλισης**

Η επιρροή νεοφιλελεύθερων αντιλήψεων για την κοινωνική ασφάλιση και τη σχέση της με την οικονομία και την ανταγωνιστικότητα είναι εμφανής και σε πολλά άλλα σημεία της μεταρρύθμισης του Ν.4670/2020. Από τις πιο χαρακτηριστικές επιρροές νεοφιλελεύθερων απόψεων για την κοινωνική ασφάλιση είναι η μείωση των εισφορών υπέρ ΟΑΕΔ στους μισθωτούς. Πρόκειται για μείωση από τις 5 ποσοστιαίες μονάδες κατά 0,9 ποσοστιαίες μονάδες από 1-6-2020 και αφορά μόνο τους μισθωτούς πλήρους

απασχόλησης. Στόχος αυτής της επιμέρους παρέμβασης είναι η ενίσχυση των λεγόμενων ενεργητικών μορφών προστασίας και προώθησης απασχόλησης έναντι των θεωρούμενων ως αντιπαραγωγικών/παθητικών μορφών απασχόλησης, όπως το επίδομα ανεργίας.

Η ρύθμιση βασίζεται στην αντίληψη ότι η μείωση του μη μισθολογικού κόστους εργασίας ενθαρρύνει νέες προσλήψεις, ενισχύει την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων και έχει ως παρεπόμενο αποτέλεσμα την αύξηση της συνολικής απασχόλησης. Η αυτονόητη απώλεια εσόδων, την οποία η Ομοσπονδία Υπαλλήλων του ΟΑΕΔ με βάση τους προϋπολογισμούς του Οργανισμού το 2019 και το 2020 εκτιμά ότι προσεγγίζει τα 240 εκατομμύρια ευρώ ετησίως, έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση της προστασίας των ανέργων, προστασία η οποία είναι ήδη ανεπαρκής στην Ελλάδα της υψηλής ανεργίας και των χαμηλών μισθών.

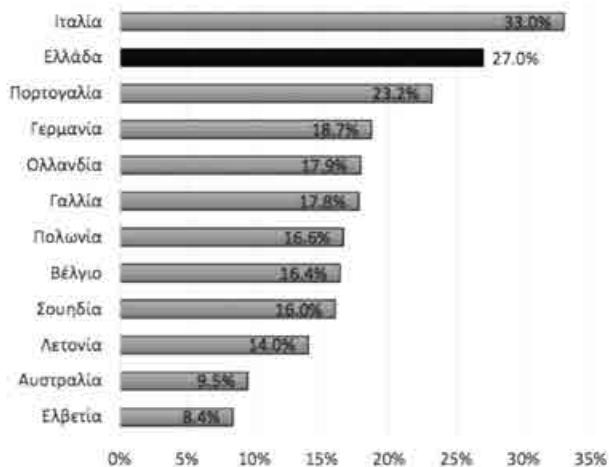
Η μείωση των εισφορών ανεργίας αποτελεί σταθερό στόχο των μνημονιακών μεταρρυθμίσεων της περιόδου 2010-2020 ειδικότερα με το 2^ο Μνημόνιο, στο οποίο αναφέρεται ο στόχος της «προσαρμογής» του μη μισθολογικού κόστους εργασίας :

«Για να βοηθήσουμε στη μείωση του μη μισθολογικού κόστους και να ενθαρρύνουμε την απασχόληση, θα ευθυγραμμίσουμε το φορολογικό βάρος στην εργασία στην Ελλάδα με αυτό των συγκρίσιμων Ευρωπαϊκών Χωρών. Θα θεσπίσουμε νομοθεσία για τη μείωση των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης για τους εργοδότες στο ΙΚΑ κατά 5 ποσοστιαίες μονάδες και θα λάβουμε μέτρα για να διασφαλίσουμε ότι η μείωση αυτή δεν θα έχει δημοσιονομική επίπτωση». (Ν.4046/2012, Παράρτημα V. 1 Μνημόνιο Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής Πολιτικής)

Από την ανωτέρω δέσμευση, προέκυπτε η αντίληψη ότι, **πρώτον**, η βασική πηγή χρηματοδότησης της κοινωνικής ασφάλισης αποτελεί ένα βάρος για τους εργοδότες που τους εμποδίζει να προσλάβουν περισσότερους εργαζόμενους και, **δεύτερον**, θα αποτελέσει κίνητρο για ανάπτυξη των Ταμείων Επαγγελματικής Ασφάλισης και των άλλων συνταξιοδοτικών προγραμμάτων ασφαλιστικών εταιρειών.

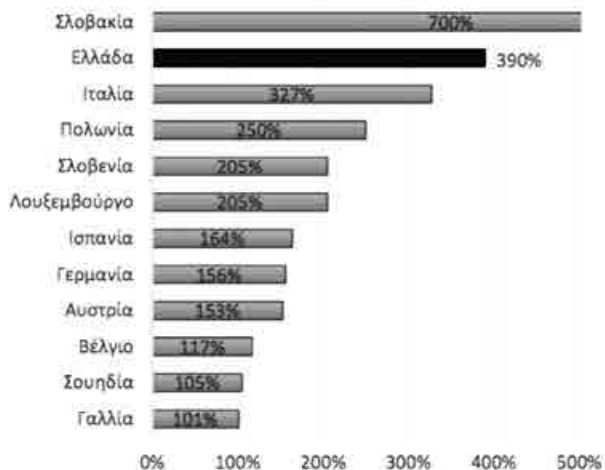
Ο εισηγητής Υπουργός του Ν.4670/2020 έχει επανειλημμένα επιβεβαιώσει ότι σχεδιάζονται πρόσθετες μειώσεις εισφορών, ενώ τον Απρίλιο του 2019 ο ΙΟΒΕ τονίζει ότι οι υποχρεωτικές μη κεφαλαιοποιημένες εισφορές του δημόσιου διανεμητικού συστήματος είναι υπερβολικά υψηλές και δεν επιτρέπουν την ανάπτυξη του 2^{ου} και 3^{ου} πυλώνα που λειτουργούν με βάση την αρχή της κεφαλαιοποίησης. Στους Παρακάτω Πίνακες 4.1 και 4.2 αναδεικνύεται από τον ΙΟΒΕ οι υψηλές μη κεφαλαιοποιητικές εισφορές που αποτελούν σύμφωνα με την προσέγγισή του αναπτυξιακό εμπόδιο και τροχοπέδη στην αύξηση της απασχόλησης.

Πίνακας 4.1 Ποσοστό δημόσιων υποχρεωτικών εισφορών διανεμητικού χαρακτήρα για ασφάλιση γήρατος

Πηγή: ΟΟΣΑ, επεξεργασία ΙΟΒΕ, 2019

Πίνακας 4.2 Ανώτατο όριο ασφαλιστέων αποδοχών ως ποσοστό μέσου εισοδήματος

Πηγή: ΙΟΒΕ, 2019

Η Πρόταση του ΙΟΒΕ τον Απρίλιο του 2019 για τη μεταρρύθμιση του ασφαλιστικού κινείται σε τρεις άξονες:

- Περαιτέρω ενίσχυση του ανταποδοτικού χαρακτήρα της Κύριας ασφάλισης
- Μετατροπή της Επικουρικής ασφάλισης υποχρεωτικό κεφαλαιοποιητικό πυλώνα
- Πριμοδότηση με φορολογικά κίνητρα του προαιρετικού κεφαλαιοποιητικού πυλώνα ασφάλισης.
- Η θέση του ΙΟΒΕ εντάσσεται σε ένα κοινό μοτίβο προτάσεων που συνοψίζουν τις προτάσεις που συντείνουν σε κοινό στόχο (βλ. Πίνακα 4.3)

Πίνακας 4.3 Προτάσεις στο δημόσιο διάλογο για μεταρρύθμιση του συνταξιοδοτικού συστήματος

	Τρέχον σύστημα	Νεκταρίος, Τήνος, Σιμωνιδής (NTI)	Ένωση Αναλογιστών Ελλάδας (ΕΑΕ)	Χριστοδουλάκης, Νεκταρίος, Θεοκλής et al.	Νέα Πρόταση
Υποχρεωτικές εισφορές αποδυνάμνητου πυλώνα	20% DB + 7% (6%) NDC	10% NDC	10% ή 15% NDC	12% NDC	20% DB*
Κεφαλαιοποιητικές εισφορές	Προαιρετικά TEA	Υποχρεωτικά 6%	Υποχρεωτικά 11% ή 6%	Υποχρεωτικά 6%	Υποχρεωτικά 6% με κατώφλι τον βασικό μισθό**
Μεταβατικές διατάξεις		Εξαιρεί ασφαλισμένους προ 1993	Εξαιρεί ασφαλισμένους προ 1993	Εξαιρεί ασφαλισμένους προ 1993	Καθολική εφαρμογή το 2020

Πηγή ΙΟΒΕ, 2019

Την Πρόταση αυτή συμπληρώνει το Υπουργείο Εργασίας αναφορικά με την επικουρική ασφάλιση τον Οκτώβρη του 2019 με το Πόρισμα της Επιτροπής για την μεταρρύθμιση που προτείνει:

- την λειτουργία του (πρώην) ΕΤΕΑΕΠ ως υποχρεωτικού κεφαλαιοποιητικού 2^{ου} πυλώνα για τους νεοεισερχόμενους στην αγορά εργασίας από 01-01-2021
- την ευέλικτη, ελεύθερη ατομική επιλογή συνταξιοδοτικών προϊόντων διαφορετικού κινδύνου (χαμηλού, μεσαίου, υψηλού) από τους ασφαλισμένους οι οποίοι θα εντάσσονται στο νέο μοντέλο επικουρικής σύνταξης.

Η Πρόταση αυτή δεν υιοθετείται άμεσα και επιλέγεται να μην συμπεριληφθεί στη Μεταρρύθμιση του Ν.4670/2020. Προς το παρόν δεν επιλέγεται η μείωση των «ανταποδοτικών» εισφορών ασφάλισης γήρατος αλλά οι εισφορές υπέρ ΟΑΕΔ. Στο άρθρο 48 του Ν.4670/2020 ορίζεται ότι:

«Από την 1η Ιουνίου 2020 στις περιπτώσεις πλήρους απασχόλησης οι ασφαλιστικές εισφορές των μισθωτών μειώνονται κατά 0,90 ποσοστιαίες μονάδες ως ακολούθως:

- 1. Κατά 0,75 % των ασφαλιστρών υπέρ κλάδου ανεργίας. Η μείωση επιμερίζεται κατά 0,48 % στο ασφάλιστρο του εργοδότη και κατά 0,27 % στο ασφάλιστρο του εργαζομένου. Το συνολικό ασφάλιστρο υπέρ ανεργίας διαμορφώνεται σε 4,25 % και κατανέμεται 2,69 % στον εργοδότη και 1,56 % στον εργαζόμενο.*
- 2. Κατά 0,15 % των ασφαλιστρών υπέρ του Ενιαίου Λογαριασμού για την εφαρμογή Κοινωνικών Πολιτικών (ΕΛΕΚΠ) του άρθρου 34 παρ. 4 περίπτωση Β΄ του ν. 4144/2013 (Α΄ 88), η οποία μειώνεται από την εισφορά που προβλέπεται στο άρθρο 7 παράγραφος 1, περίπτωση Β΄, εδάφιο α΄ του ν.δ. 2963/1954 (Α΄ 195), και αφορά αποκλειστικά ασφάλιστρο του εργαζομένου. Το αντίστοιχο ασφάλιστρο του εργαζομένου υπέρ ΕΛΕΚΠ διαμορφώνεται σε 1,20 % και κατανέμεται 0,85 % υπέρ πρώην ΟΕΚ (ν.δ. 2963/1954) και 0,35% υπέρ πρώην ΟΕΕ (ν. 678/1977, Α΄ 246 και άρθρο 7 του ν. 3144/2003, Α΄ 111)».*

Στην αιτιολογική έκθεση του νόμου η ρύθμιση αιτιολογείται ως εξής:

«Με την προτεινόμενη διάταξη στην ουσία εξασφαλίζεται άμεσα αύξηση στις αποδοχές των εργαζομένων - μισθωτών, που θα προκύψει από την ποσοστιαία μείωση των ασφαλιστρών στους συγκεκριμένους κλάδους, χωρίς κόστος για τους εργοδότες (επιχειρήσεις και φυσικά πρόσωπα), οι οποίοι ταυτόχρονα ωφελούνται από τις προβλεπόμενες μειώσεις, καθώς γι' αυτούς μειώνεται το μη μισθολογικό κόστος ανά απασχολούμενο, πράγμα που οδηγεί σε απελευθέρωση κεφαλαίου, διαθέσιμου να επανεπενδυθεί προς όφελος όχι μόνο της επιχείρησής τους, αλλά και εν γένει της οικονομίας. Περαιτέρω εκτιμάται ότι το μέτρο θα αποτελέσει αντικίνητρο για τον περιορισμό των ευέλικτων μορφών απασχόλησης, καθώς αφορά μόνο μισθωτούς- εργαζόμενους με πλήρη απασχόληση.

Τέλος, είναι κρίσιμο και πρέπει να επισημανθεί ότι οι προβλεπόμενες μειώσεις, αφορούν στις συνεισπραπτόμενες εισφορές-κρατήσεις υπέρ ανεργίας, εργατικής κατοικίας και εργατικής εστίας και δεν αφορούν στις εισφορές για την κύρια σύνταξη. Συνεπώς, με τις προβλεπόμενες μειώσεις δεν επηρεάζεται και δεν τίθεται σε κίνδυνο το ύψος των συντάξεων των ασφαλισμένων εξαιτίας των μειώσεων αυτών».

Για τους μερικώς απασχολούμενους μισθωτούς δεν υφίσταται καμία μεταβολή από 1.6.2020 και εξακολουθούν να εφαρμόζονται τα προβλεπόμενα ποσοστά. Για τους μι-

σθωτούς μέχρι 25 ετών και τη μείωση των εργοδοτικών εισφορών που αφορούν στον κλάδο σύνταξης, ισχύουν όσα μνημονεύονται στην εγκύκλιο του Ε.Φ.Κ.Α. 28/2019.

Η μείωση του ποσοστού εισφορών κοινωνικής ασφάλισης, μειώνει για το σύνολο των εργαζομένων τον (κοινωνικό) μισθό που χρηματοδοτεί τα επιδόματα ανεργίας και οδηγεί σε περαιτέρω απαξίωση τις παροχές κοινωνικής ασφάλισης για πρώτη φορά χωρίς αντιστάθμισμα χρηματοδότησης με κρατική επιδότηση από εθνικούς ή ευρωπαϊκούς πόρους. Ο ΟΑΕΔ εν μέσω οικονομικής ύφεσης και αύξησης της ανεργίας και λόγω της πανδημίας (βλ. Κεφάλαιο 2ο) στερείται μόνο από την ποσοστιαία μείωση εισφορών 240 εκ. Ευρώ επίσης χωρίς να συνυπολογίζονται μειώσεις μισθών, απολύσεις και μετατροπή συμβάσεων σε εκ περιτροπής και μερικής απασχόλησης.

■ **Ευέλικτη συνταξιοδότηση στο πλαίσιο της απασχόλησης συνταξιούχων**

Σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ (2019, σελ. 42) οι κυβερνήσεις σε όλο τον κόσμο επιδιώκουν να αυξάνουν το όριο ηλικίας συνταξιοδότησης και να περιορίζουν τη διέξοδο πρόωρης συνταξιοδότησης. Εν μέρει, αυτή η εξέλιξη βασίζεται σε ένα δημοσιονομικό υπολογισμό στο πλαίσιο του αυξανόμενου προσδόκιμου ζωής. Αποσκοπεί στη μείωση του κόστους χρηματοδότησης και τη βελτίωση της οικονομικής τους βιωσιμότητας. Παράλληλα, πέρα ή κατά της ύπαρξης ανώτατων ορίων ηλικίας συνταξιοδότησης κάποιοι υποστηρίζουν τη συνταξιοδότηση «α λα καρτ» για τους ηλικιωμένους αυξάνοντας και τα εξατομικευμένα κίνητρα συμμετοχής στην αγορά εργασίας σε μεγάλες ηλικίες και τα αντικίνητρα μη συμμετοχής στην αγορά εργασίας σε μεγάλες ηλικίες. Ο όρος της “ευέλικτης συνταξιοδότησης” αναφέρεται στη δυνατότητα να λαμβάνει κανείς μία παροχή –πλήρη ή μερική- ενώ συνεχίζει να εργάζεται συχνά με μειωμένες ώρες εργασίας, αλλά όχι απαραίτητα. Η λογική αυτή είναι επίσης γνωστή ως “σταδιακή” ή “μερική” συνταξιοδότηση.

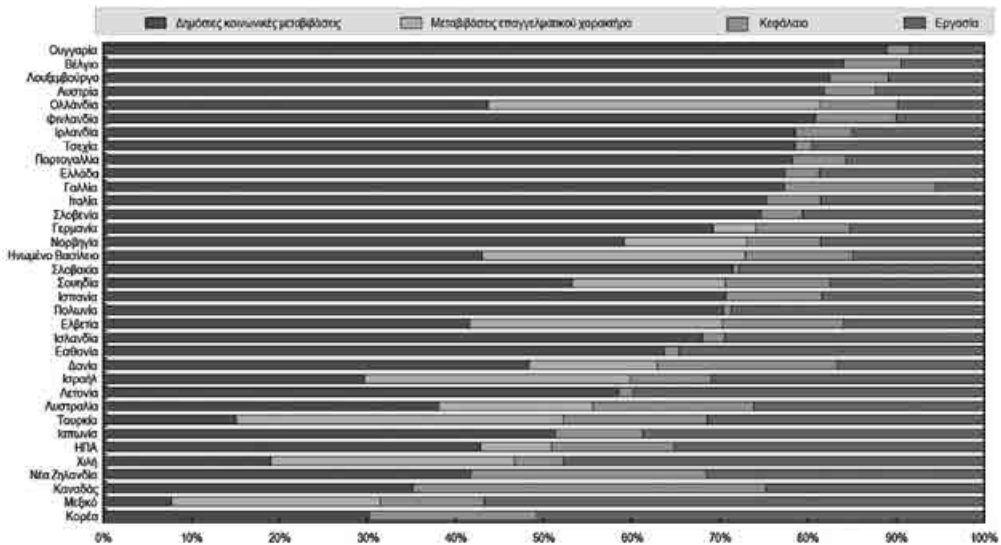
Μία δεύτερη διάσταση της ευελιξίας σχετίζεται με την επιλογή τη στιγμή της συνταξιοδότησης, πριν και μετά το τυπικό όριο ηλικίας. Κάποιες χώρες έχουν ήδη εισαγάγει ένα πλαίσιο ηλικιών εντός του οποίου οι εργαζόμενοι επιλέγουν ελεύθερα και σταθμίζουν τότε επιθυμούν και τους συμφέρει να αποσυρθούν οριστικά από την αγορά εργασίας (ΟΟΣΑ, 2019, σελ. 43).

Οι διαφορές ανά χώρα στην επιθυμία των ηλικιωμένων εργαζομένων να παρατείνουν την εργασία τους και να καθυστερήσουν τη συνταξιοδότηση σχετίζεται άμεσα με τη λειτουργία κινήτρων και κυρίως με τη λειτουργία αντικινήτρων στις -ελεύθερες κατά τα άλλα- επιλογές τους. Στο δεδομένο συνταξιοδοτικό τοπίο των διαρκώς μειούμενων πα-

ροχών που συνδέονται με το προσδόκιμο ζωής περίπου τα 2/3 των πολιτών χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι θα προτιμούσαν να συνδυάζουν μία εργασία μερικής απασχόλησης με μία μερική σύνταξη παρά να συνταξιοδοτηθούν πλήρως (Eurofound, 2016).

Στον Πίνακα 4.4 δεν βλέπουμε το ύψος των συνταξιοδοτικών εισοδημάτων αλλά τη σύνθεσή του, δηλαδή το αν οι ηλικιωμένοι σε κάθε από τις εξεταζόμενες χώρες βασίζονται για την εξασφάλιση του εισοδήματός τους σε δημόσιες συνταξιοδοτικές παροχές (κοινωνική ασφάλιση, πρόνοιας, εθνική κοκ), σε παροχές επαγγελματικών ταμείων κεφαλαιοποιητικού χαρακτήρα 2ου πυλώνα, σε ατομικά/οικογενειακά κεφάλαια (αποταμιευτικά προγράμματα συνταξιοδοτικού ή μη χαρακτήρα) ή στην εργασία τους, έχοντας καθυστερήσει τη σύνταξη ή έχοντας επιλέξει την απασχόληση ως συνταξιούχοι

Πίνακας 4.4 Πηγές εισοδήματος ηλικιωμένων, 2014 ή τελευταία διαθέσιμα στοιχεία

Πηγή: ΟΟΣΑ, *Pensions at a Glance*, 2017

Τα συνταξιοδοτικά συστήματα αντικατοπτρίζουν και ενισχύουν την τυπική βιογραφία των ατόμων σε τρεις φάσεις (Maier et al. 2007). Στην πρώτη φάση, έχουμε κοινωνικοποίηση και μάθηση, η δεύτερη φάση αποτελείται από εργασία για τους άντρες και κυρίως φροντίδα για τις γυναίκες και στην Τρίτη φάση μη εργασία για τους άντρες και συνέχιση της φροντίδας για τις γυναίκες.

Αυτή η τυπική βιογραφία έχει ονομαστεί από τον Kohli καθεστώς σταδιοδρομίας ζωής («life course regime», Kohli 1986). Για πολλούς λόγους, τις τελευταίες δεκαετίες, η τυ-

πική σταδιοδρομία ζωής έχει αλλάξει σημαντικά και διαμορφώνεται ένας νέος τύπος βιογραφίας (European Commission 2005, OECD 2005). Αυτή η νέα βιογραφία χαρακτηρίζεται από περισσότερες φάσεις. Στην πρώτη φάση, που παραμένει αρκετά όμοια με το παλιό μοντέλο, έχουμε την κοινωνικοποίηση και την εκπαίδευση. Η νέα δεύτερη φάση κυμαίνεται από την εφηβεία μέχρι και τα 30 έτη και συνίσταται σε συνέχιση της εκπαίδευσης και εξερευνήσεις της αγοράς εργασίας χωρίς όμως σύνδεση διάρκειας. Η τρίτη φάση είναι πιο σύνθετη, αφού συνδυάζει εργασία, φροντίδα και σε κάποιες περιπτώσεις δια βίου μάθηση. Κατά τη διάρκεια αυτής της τρίτης φάσης διαμορφώνονται πιο σταθερές σχέσεις εργασιακές, οικογενειακές. Οι άντρες συνεχίζουν να δουλεύουν με μικρές διακοπές και οι γυναίκες να εργάζονται περισσότερο από παλιότερα αλλά διακόπτοντας περισσότερο από τους άντρες την εργασία λόγω ανατροφής παιδιών. Η τέταρτη φάση είναι αυτή των ενεργών γηρατειών, περίπου από τα 60 μέχρι τα 80 έτη.

Η νέα αυτή βιογραφία χαρακτηρίζεται από μεγαλύτερη κινητικότητα και μεταβάσεις κατά τη διάρκεια της ζωής με μεγάλο βαθμό αλληλοεπικάλυψης μεταξύ των φάσεων και με πολλές μεταβάσεις ανάμεσα στην εργασία και την ανεργία ή το ελεύθερο επάγγελμα, την εργασία και τη φροντίδα, με μικρότερες ή μεγαλύτερες περιόδους εκπαίδευσης ή ελεύθερου χρόνου (Maier et al. 2007). Η νέα αυτή βιογραφία λαμβάνει υπόψη κάποιες αντικειμενικές αλλαγές όπως οι δημογραφικές, η αύξηση του χρόνου εκπαίδευσης για άνδρες και γυναίκες, η αύξηση της συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας και ασφαλώς η ευελιξία στις εργασιακές σχέσεις.

Όλες οι μεταρρυθμίσεις που έχουν τεθεί για την διασφάλιση της οικονομικής βιωσιμότητας των συνταξιοδοτικών συστημάτων, βασίζονται ρητά στον υψηλό βαθμό συμμετοχής των γυναικών και των μεγαλύτερων σε ηλικία εργαζόμενων ως συνέπεια του νέου μοντέλου σταδιοδρομίας ζωής. Το νέο αυτό μοντέλο δεν είναι απλά ένα δεδομένο αλλά ένας στόχος που επιχειρείται να επιτευχθεί με διαρκείς παρεμβάσεις που διαμορφώνουν ένα συνολικό πλαίσιο πολιτικών της σταδιοδρομίας ζωής. Η δημιουργία ενός μοντέλου σταδιοδρομίας ζωής είναι μια δυναμική ιστορική διαδικασία που συνδέεται με τον τρόπο λειτουργίας της αγοράς, την άνοδο και την πτώση της απασχόλησης καθ' όλη τη διάρκεια του βίου, με την εργασιακή εξέλιξη και με τα συνταξιοδοτικά δικαιώματα (MacMillan 2005, Gautier 2003).

Ο Ν.4670/2020 παρεμβαίνει "απελευθερώνοντας" τις δυνατότητες απασχόλησης συνταξιούχων. Η προηγούμενη σημαντική μεταρρύθμιση, του αρ. 20 Ν.4387/2016, προέβλεπε σημαντική μείωση ή και περικοπή της σύνταξης για όσες και όσους επέλεξαν να εργαστούν, ενώ η εργασία σε φορείς της Γενικής Κυβέρνησης ισοδυναμούσε με αναστολή της σύνταξης:

«1. Στους εξ ιδίου δικαιώματος συνταξιούχους του Δημοσίου, καθώς και όλων των φορέων, ταμείων, κλάδων ή λογαριασμών που εντάσσονται στον Ε.Φ.Κ.Α., οι οποίοι αναλαμβάνουν εργασία ή αποκτούν ιδιότητα ή δραστηριότητα υποχρεωτικώς υπακτέα στην ασφάλιση του Ε.Φ.Κ.Α., οι ακαθάριστες συντάξεις κύριες και επικουρικές καταβάλλονται μειωμένες σε ποσοστό 60% για όσο χρόνο απασχολούνται ή διατηρούν την ιδιότητα ή την δραστηριότητα. Για το διάστημα αυτό καταβάλλονται οι ασφαλιστικές εισφορές για τον απασχολούμενο συνταξιούχο, κατά τα ειδικότερα προβλεπόμενα στις οικείες διατάξεις του παρόντος νόμου.

2. Ειδικά, στην περίπτωση που οι συνταξιούχοι της παραγράφου 1 αναλαμβάνουν εργασία ή αποκτούν δραστηριότητα σε φορείς της γενικής Κυβέρνησης, η καταβολή της σύνταξής ή των συντάξεών τους, κύριων και επικουρικών αναστέλλεται για όσο χρόνο διαρκεί η παροχή της εργασίας τους ή των υπηρεσιών τους ή η δραστηριότητά τους».

Οι ρυθμίσεις του αρ. 20 Ν.4387/2016 αφορούν τους συνταξιούχους που αναλάμβαναν εργασία μετά την ψήφιση του Νόμου δηλαδή από τις 13.05.2016 προβλέποντας ότι όταν οι συνταξιούχοι στους οποίους εφαρμόζονταν οι κοινοποιούμενες διατάξεις αναλάμβαναν εργασία, για όσο χρόνο απασχολούνταν εξακολουθούσαν μεν να λαμβάνουν την κύρια και την επικουρική σύνταξή τους, αλλά το ακαθάριστο ποσό αυτών θα καταβάλλονταν μειωμένο κατά 60% (Εγκύκλιος ΕΦΚΑ 33/19.9.2017). Στην περίπτωση που οι συνταξιούχοι αναλάμβαναν εργασία σε φορείς της Γενικής Κυβέρνησης αναστέλλονταν η καταβολή τόσο της κύριας όσο και της επικουρικής σύνταξής τους για όσο χρόνο διαρκούσε η παροχή της εργασίας τους.

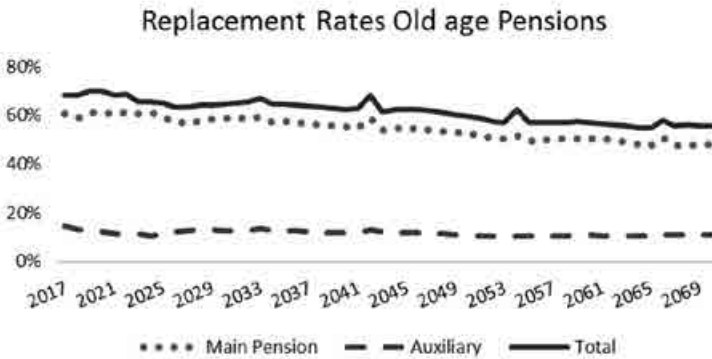
Με τον Ν.4554/2018 (Αρ. 1 παρ. 2γ) δίνεται η δυνατότητα στους ασφαλισμένους που, κατά την αίτηση χορήγησης της σύνταξης, συνεχίζουν την απασχόλησή τους ως μισθωτοί ή μη μισθωτοί, να διέπονται εξαρχής από τις διατάξεις περί απασχόλησης συνταξιούχων. Στις περιπτώσεις αυτές δεν απαιτείται πλέον η διακοπή της επαγγελματικής δραστηριότητας, όπως προβλέπονταν ανά πρώην ασφαλιστικό φορέα. Εφεξής η συνέχιση της απασχόλησης δηλώνεται στην αίτηση συνταξιοδότησης.

Με τη νέα ρύθμιση του αρ. 27 Ν.4670/2020 είναι εμφανές ότι η διέξοδος της απασχόλησης συνταξιούχων διευκολύνεται σε όσους ήδη επιτρέπονταν και ευνοείται ιδιαίτερα σε κατηγορίες απασχολούμενων συνταξιούχων, όπως αυτοί που θα εργάζονταν στο δημόσιο. Το νέο πλαίσιο Εφαρμόζεται στους συνταξιούχους λόγω γήρατος όλων των ενταχθέντων στον e-ΕΦΚΑ φορέων και του δημοσίου, συμπεριλαμβανομένων και των προσώπων που λαμβάνουν χορηγία ή βουλευτική σύνταξη, οι οποίοι είτε έχουν αναλάβει εργασία πριν την 28.2.2020 ή θα αναλάβουν εργασία μετά την ισχύ του ν. 4670/2020, δηλαδή από 28.2.2020, εφόσον για την εργασία προκύπτει υποχρέωση ασφάλισης στον e-ΕΦΚΑ.

Ακολουθεί τη γενικότερη τάση ενίσχυσης και διευκόλυνσης του θεσμού προωθώντας την απασχόληση συνταξιούχων όσο ποτέ στο παρελθόν. Αν προκύπτει απασχόληση συνταξιούχου, το ποσό της ακαθάριστης σύνταξης καταβάλλεται μειωμένο κατά 30% για όσο χρονικό διάστημα ο συνταξιούχος απασχολείται και έχει υποχρέωση ασφάλισης στον e-ΕΦΚΑ. Η μείωση της σύνταξης κατά 30%, προβλέπεται ανεξάρτητα του εάν ο συνταξιούχος παρέχει εργασία με μειωμένο ωράριο ή με μειωμένη απασχόληση, δηλαδή δεν υφίσταται η δυνατότητα αναλογικής περικοπής της σύνταξής του βάσει των ημερών απασχόλησής του ανά μήνα.

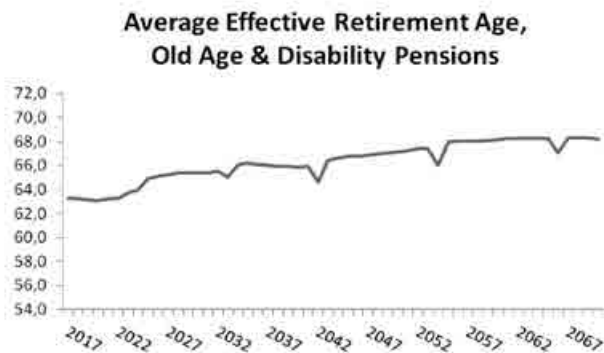
Η δημοσιονομική εξυγίανση συνοδεύεται αφενός από το στόχο αυξημένης συμμετοχής στην αγορά εργασίας, αφετέρου από τον κίνδυνο συνταξιοδοτικής φτώχειας για όσους δεν προσεγγίζουν το στόχο αυτό. Από την μελέτη των Πινάκων 4.5, 4.6 και 4.7 προκύπτει ξεκάθαρα ότι θα πρέπει οι μελλοντικοί εργαζόμενοι να δουλεύουν περισσότερο, να συνταξιοδοτούνται αργότερα και να αναμένουν χαμηλότερες συντάξεις. Στο σημείο αυτό να υπενθυμίσουμε ότι πρόκειται για εκτιμήσεις της ΕΑΑ, οι οποίες -όπως αναφέρεται και στο 2^ο Κεφάλαιο- είναι αρκετά αισιόδοξες ως προς την προσδοκία οικονομικής ανάπτυξης και έχουν ήδη αναιρεθεί από τις οικονομικές και εργασιακές επιπτώσεις της πανδημίας.

Πίνακας 4.5 Προβολή ποσοστών αναπήρωσης συντάξεων στην Ελλάδα, 2017-2070

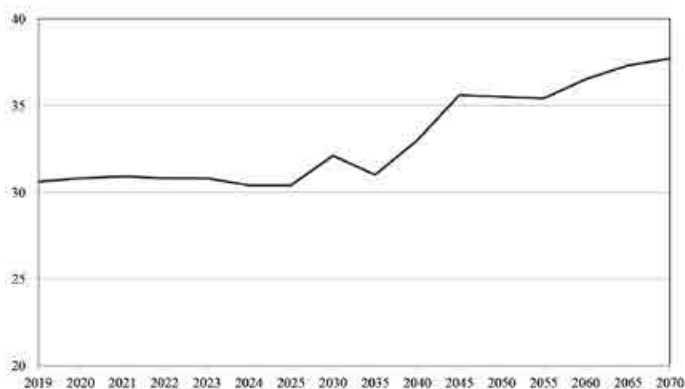
Πηγή: ΕΑΑ 2019

Πίνακας 4.6 Προβολή της μέσης πραγματικής ηλικίας συνταξιοδότησης στην Ελλάδα. Συντάξεις γήρατος και αναπηρίας. 2017-2070

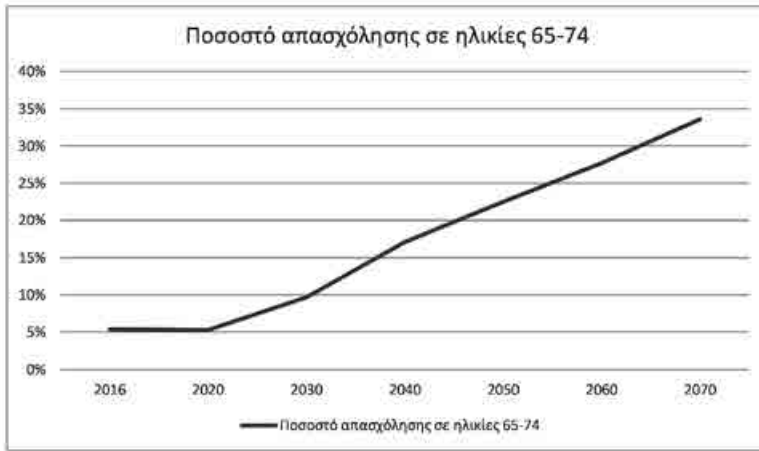
Πηγή: ΕΑΑ 2019

Πίνακας 4.7 Προβολή μέσου χρόνου ασφάλισης. 2019-2070

Πηγή: ΕΑΑ 2020, επεξεργασία συγγραφέα

Ο Πίνακας 4.8 απεικονίζει την εκτίμηση και το στόχο πολιτικών ευέλικτης συνταξιοδότησης και επιμήκυνσης του εργασιακού βίου στην Ελλάδα.

Πίνακας 4.8 Ποσοστό απασχόλησης ατόμων ηλικίας 65-74, 2016-2070

Πηγή: EAA, 2019

■ Η αύξηση ποσοστών αναπλήρωσης στην ανταποδοτική σύνταξη

Κεντρικό επιχείρημα υπεράσπισης της μεταρρύθμισης του 2020 αποτέλεσε από την πλευρά της κυβέρνησης η πρόβλεψη αυξήσεων στις συντάξεις. Παρόλα αυτά, η συμμόρφωση του Ν.4670/2020 έρχεται σε πρώτο επίπεδο να συμμορφωθεί οριακά στις δικαστικές αποφάσεις και ειδικότερα στην 1891/2019, προβλέποντας συνολικό ποσοστό αναπλήρωσης μετά από πλήρη εργασιακό βίο στα 50,5%, δηλαδή οριακά πάνω από το άκρο όριο ανταποδοτικότητας που προβλέπει η Ολομέλεια του Συμβουλίου της Επικρατείας. Ασφαλώς, λόγω της ίδιας της δομής της ανταποδοτικής σύνταξης, η αύξηση στην αναπλήρωση και η ενίσχυση της ανταποδοτικότητας αφορά στους εργαζόμενους που ξεπερνούν τον μέσο χρόνο ασφάλισης, αφορά δηλαδή ιδίως τους εργαζόμενους που ξεπερνούν τα 35 έτη ασφάλισης.

Ας σημειωθεί ότι η κατάργηση της 13^{ης} σύνταξης (κατάργηση αρ. 120 του Ν.4611/2019 με αρ.47 του Ν. 4670/2020, βλ. Κεφάλαιο 1) γίνεται για να εξισορροπήσει την υποχρέωση συμμόρφωσης στις δικαστικές αποφάσεις με τρόπο που έχει ως αποτέλεσμα την ενίσχυση της μειοψηφίας των συνταξιούχων που έχουν άνω των 30 ετών ασφάλισης (βλ. Και Πίνακα 4.7 ανωτέρω) και δεν έχουν προσωπική διαφορά εις βάρος της πλειοψηφίας των συνταξιούχων που λάμβαναν το μη ανταποδοτικού ύψους ποσό της 13^{ης}

σύνταξης. Αυτή η αντιπαράθεση μεταξύ των συμφερόντων των συνταξιούχων με σύ-
ντομο ασφαλιστικό βίο και χαμηλές συνταξιοδοτικές αποδοχές και των συνταξιούχων
με εκτενή ασφαλιστικό βίο και υψηλότερες συνταξιοδοτικές αποδοχές προκαλείται
λόγω του «ζουρλομανδύα» δημοσιονομικής πειθαρχίας που επιδιώκει η συμμόρφωση
στις δικαστικές αποφάσεις να έχει δημοσιονομικά ουδέτερο αποτέλεσμα. Η αντιπαρά-
θεση αυτή ασφαλώς θα οξύνεται όσο η δημόσια συνταξιοδοτική δαπάνη μακροπρόθε-
σμα θα μειώνεται (βλ. Πίνακα 1.2).

■ Η τροποποίηση του τρόπου υπολογισμού εισφορών κοινωνικής ασφάλισης για τους ελεύθερους επαγγελματίες.

Στο 1^ο Κεφάλαιο έγινε αναφορά στους λόγους αντισυνταγματικότητας του τρόπου υπο-
λογισμού των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης των ελευθέρων επαγγελματιών με
βάση την μεταρρύθμιση του 2016. Για να συμμορφωθεί επομένως ο νομοθέτης στις
δικαστικές αποφάσεις το βασικό χαρακτηριστικό της μεταρρύθμισης στον τρόπο υπο-
λογισμού των εισφορών ελευθέρων επαγγελματιών θα έπρεπε να είναι η αποσύνδε-
ση από τους κανόνες και το βαθμό επιβάρυνσης των μισθωτών. Ανάμεσα στις πολλές
εναλλακτικές λύσεις που διέθετε ο νομοθέτης (Κουμαριανός, 2019), επιλέγει την πιο
ευέλικτη για τους ασφαλισμένους ακολουθώντας πιστά τις αρχές της ατομικής ευθύ-
νης/επιλογής που είχε διακηρύξει.

Ειδικότερα, ο Ν.4670 αποσυνδέει τις εισφορές από το φορολογητέο εισόδημα και δίνει
τη δυνατότητα ελεύθερης επιλογής μεταξύ 6 ασφαλιστικών κατηγοριών ως εξής:

Ασφαλιστικές Κατηγορίες	Κλάδος Κύριας Σύνταξης (€)	Κλάδος Υγειονομικής Περίθαλψης (€)	Συνολικό ποσό (€)
1 ^η Υποχρεωτική	155	55	210 +10€ υπέρ ΟΑΕΔ
2 ^η Προαιρετική	186	66	252+10€ υπέρ ΟΑΕΔ
3 ^η Προαιρετική	236	66	302+10€ υπέρ ΟΑΕΔ
4 ^η Προαιρετική	297	66	363+10€ υπέρ ΟΑΕΔ
5 ^η Προαιρετική	369	66	435+10€ υπέρ ΟΑΕΔ
6 ^η Προαιρετική	500	66	566+10€ υπέρ ΟΑΕΔ

Οι ασφαλιστικές κατηγορίες περιλαμβάνουν εισφορές Κλάδων Σύνταξης και Υγείας.
Με τις ασφαλιστικές εισφορές συνεισπράττονται, επιπλέον εισφορές υπέρ του Κλάδου
Ανεργίας (ΟΑΕΔ) ύψους 10€. Όπως αναφέρεται στον ιστότοπο του e-ΕΦΚΑ, η επιλογή

υψηλότερης ασφαλιστικής κατηγορίας οδηγεί σε υψηλότερη σύνταξη. Ειδικά από την 3η ασφαλιστική κατηγορία η ανταποδοτικότητα αυξάνεται ακόμα περισσότερο καθώς η εισφορά του κλάδου υγειονομικής περίθαλψης παραμένει σταθερή.

Στον πίνακα που ακολουθεί ο ίδιος ο e-ΕΦΚΑ (Εγκ 3/2020) αποτυπώνει ενδεικτικά το ποσό της σύνταξης ανάλογα με την κατηγορία που επιλέγετε και τα έτη ασφάλισης.

	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 1	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 2	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 3	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 4	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 5	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 6
ΕΙΣΦΟΡΑ ΚΛΑΔΟΥ ΚΥΡΙΑΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ	155	186	236	297	369	500
ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΠΟΣΟ ΕΙΣΦΟΡΑΣ	210	252	302	363	465	566
ΕΤΗ	ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΣΥΝΤΑΞΗ					
30,01-31	€ 603,71	€ 647,66	€ 718,53	€ 805,00	€ 907,06	€ 1.092,75
31,01-32	€ 619,06	€ 666,07	€ 741,89	€ 834,40	€ 943,59	€ 1.142,25
32,01-33	€ 634,40	€ 684,48	€ 765,26	€ 863,80	€ 980,12	€ 1.191,75
33,01-34	€ 653,78	€ 707,73	€ 794,76	€ 900,93	€ 1.026,24	€ 1.254,25
34,01-35	€ 673,15	€ 730,98	€ 824,26	€ 938,05	€ 1.072,37	€ 1.316,75
35,01-36	€ 692,53	€ 754,23	€ 853,76	€ 975,18	€ 1.118,49	€ 1.379,25
36,01-37	€ 712,29	€ 777,95	€ 883,85	€ 1.013,05	€ 1.165,54	€ 1.443,00
37,01-38	€ 732,05	€ 801,66	€ 913,94	€ 1.050,91	€ 1.212,59	€ 1.506,75
38,01-39	€ 751,82	€ 825,38	€ 944,03	€ 1.088,78	€ 1.259,64	€ 1.570,50
39,01-40	€ 771,58	€ 849,09	€ 974,12	€ 1.126,65	€ 1.306,68	€ 1.634,25

Θα μπορούσε κανείς τον Ιούνιο του 2020 να έχει τα πρώτα αποτελέσματα και συμπεράσματα ως προς τις επιλογές των ασφαλισμένων μη μισθωτών και τα έσοδα του κλάδου μη μισθωτών, αλλά είναι σαφές ότι με την παρεμβολή της πανδημίας του COVID-19 (βλ. 2ο Κεφάλαιο) δεν μπορούν να συναχθούν αντίστοιχα συμπεράσματα. Στις ρυθμίσεις αυτές οφείλουμε να επισημάνουμε τα εξής:

Πρώτον, η αλλαγή του τρόπου υπολογισμού συνεπάγεται μια σημαντική μηνιαία αύξηση εισφορών για τη μεγάλη πλειοψηφία των μη μισθωτών ασφαλισμένων που κατέβαλαν την κατώτατη εισφορά και μία σημαντική μηνιαία μείωση των (υποχρεωτικών) εισφορών που κατέβαλαν οι μη μισθωτοί με υψηλά εισοδήματα. Η κατώτατη εισφορά

από 175 ευρώ ανεβαίνει στα 210 ευρώ με επιβάρυνση 35 ευρώ το μήνα και 420 ευρώ το χρόνο.

Δεύτερον, για να προκύψουν τα ενδεικτικά αποτελέσματα, ο ασφαλισμένος πρέπει να έχει επιλέξει την προαιρετική ανώτερη κατηγορία για όλο τον ασφαλιστικό του βίο, υπόθεση η οποία δεν απεικονίζει την πραγματικότητα. Οι ελεύθεροι επαγγελματίες που θα επιλέξουν να εισφέρουν σε ανώτερες προαιρετικές ασφαλιστικές κατηγορίες, θα το κάνουν όταν αισθάνονται ότι έχουν την οικονομική δυνατότητα και σπανίως αυτό αφορά το σύνολο του εργασιακού βίου. Τρίτον, τα ενδεικτικά αυτά αποτελέσματα αναδεικνύουν διαφορές πάνω από την 30ετία ασφάλισης, δηλαδή με τα οριακά αυξημένα ποσοστά αναπλήρωσης στην ανταποδοτική σύνταξη. Φαίνεται εμφανώς ότι η διαφορά ασφαλιστικής κλάσης αυξάνει όσο από τα 30 έτη ασφάλισης πηγαίνουμε προς τα 40 έτη ασφάλισης και ευλόγως το παράδειγμα του e-ΕΦΚΑ δεν αναφέρει τις διαφορές απόδοσης στην 15ετία ή στην 20ετία ασφάλισης, παραδείγματα στα οποία η διαφορά θα εξανεμίζεται. Οι ενδεικτικές μικτές συντάξεις που απεικονίζονται (χωρίς να υπολογιστεί η φορολόγηση, η εισφορά υγείας, η ειδική εισφορά αλληλεγγύης κοκ) αφορούν τους ελεύθερους επαγγελματίες που γνωρίζουν εκ των προτέρων ότι θα έχουν οικονομικά επιτυχημένο και διαρκή εργασιακό βίο, διαφορετικά κανείς δε μπορεί διαρκώς και εξ αρχής να επιλέξει προαιρετικά ανώτερες ασφαλιστικές κλάσεις. Οι ενδεικτικές συντάξεις δεν δίνουν καν ένα ρεαλιστικό παράδειγμα περιόδου οικονομικής ανάπτυξης -δηλαδή όχι στο πλαίσιο της σημερινής συγκυρίας που κλείνουν μαγαζιά και επιχειρήσεις-.

Τέταρτον, επιβεβαιώνεται της ατομικής ευθύνης και ευελιξίας και ο περιορισμός της υποχρεωτικότητας στη λειτουργία της κοινωνικής ασφάλισης που οδηγεί στην εξατομίκευση του κινδύνου συνταξιοδοτικής φτώχειας.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ

ΠΟΛΥΚΕΝΤΡΟ

Συμπεράσματα

Συμπεράσματα

Η Μελέτη του Ν.4670/2020 δεν επικεντρώθηκε στην εξαντλητική ανάλυση των επιμέρους διατάξεων ενός εκτενούς νομοθετήματος. Επιχείρησε να αποτιμήσει τη συνεισφορά της πρόσφατης μεταρρύθμισης στο πλαίσιο της ευρύτερης διαδικασίας μετάβασης του ελληνικού συστήματος κοινωνικής ασφάλισης σε ένα σύστημα μικτής ασφαλιστικής προστασίας. Για το σκοπό αυτό, αναλύθηκε συνολικά η μεταρρυθμιστική περίοδος 2010-2020 και εξετάστηκε η συνεισφορά της μεταρρύθμισης του Φεβρουαρίου του 2020 στην επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων, στη διασφάλιση στόχων συνταξιοδοτικής προστασίας και στην επίτευξη στόχων που σχετίζονται με την αύξηση της συμμετοχής των ηλικιωμένων στην αγορά εργασίας.

Βασικά ευρήματα από την τελευταία μελέτη της εθνικής αναλογιστικής αρχής είναι η μείωση της συνταξιοδοτικής δαπάνης ως ποσοστό του ΑΕΠ σε βάθος χρόνου και, ιδιαίτερα, η σταδιακή σύγκλιση της μεταβλητής αυτής με το ποσοστό του ΑΕΠ των άλλων χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η παραδοχή αυτή συνίσταται στη σταθερή μείωση τη δημόσιας δαπάνης κοινωνικής ασφάλισης και ιδιαίτερα της δημόσιας συνταξιοδοτικής δαπάνης. Αυτονόητο είναι ότι ο στόχος αυτός συνδυάζεται και με την αύξηση της ιδιωτικής, κεφαλαιοποιητικού χαρακτήρα, συνταξιοδοτικής δαπάνης και η σύγκλισή του με το αντίστοιχο ύψος ιδιωτικής συνταξιοδοτικής δαπάνης ως ποσοστό του ΑΕΠ σε σχέση με τον μέσο όρο των χωρών της ευρωζώνης.

Από τα αποτελέσματα, δηλαδή, της σταδιακής εφαρμογής του νόμου, στον βαθμό που μπορεί κανείς να υποθέσει αξιόπιστα ότι θα εφαρμοστεί σε βάθος χρόνου με αυτήν τη μορφή, προκύπτει η βασική υπόθεση εργασίας, δηλαδή ότι το νομοσχέδιο αυτό εντάσσεται στη μεταρρυθμιστική προσπάθεια που γίνεται ενεργά την τελευταία δεκαετία με τις μεταρρυθμίσεις από το 2010 μέχρι το 2020 για τη μετάβαση από ένα συνταξιοδοτικό σύστημα, το οποίο έχει κατακριθεί ως «μονολιθικά δημόσια», στη μετάβασή του σε ένα πλουραλιστικό μοντέλο συνταξιοδοτικής προστασίας, στο οποίο αναλαμβάνουν ενεργό ρόλο οι κεφαλαιοποιητικού χαρακτήρα ιδιωτικές ασφαλίσεις για το συνταξιοδοτικό εισόδημα των ατόμων τις επόμενες δεκαετίες (*mixed economy of welfare*).

Παράλληλα, ο Ν.4670/2020 επιχειρεί να επαναθεμελιώσει το θεσμό της κοινωνικής ασφάλισης στην Ελλάδα στη βάση νέων αρχών με στόχο να ενισχύεται η ατομική ευθύ-

νη έναντι της συλλογικής και οι αρχές της ελευθερίας και της ευελιξίας του ασφαλισμένου έναντι της υποχρεωτικής υπαγωγής στους δεσμευτικούς κανόνες της κοινωνικής ασφάλισης. Η επιλογή αυτή δεν προκύπτει τόσο από την ανάγκη συμμόρφωσης στις δικαστικές αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας όσο από πολιτικές και ιδεολογικές επιλογές, επιλογές που συναρτώνται άρρηκτα με τις κατευθύνσεις του ΟΟΣΑ και της ΕΕ.

Η εφαρμογή του Ν.4670 βασίστηκε εκ των προτέρων σε ιδιαίτερα αισιόδοξες εκτιμήσεις για το μέλλον της οικονομίας και της αγοράς εργασίας αλλά η πραγματικότητα της οικονομίας και της κρίσης δημόσιας υγείας κλονίζουν σε μεγάλο βαθμό (τουλάχιστον μεσοπρόθεσμα) την οικονομική βιωσιμότητα του ελληνικού συστήματος κοινωνικής ασφάλισης και θέτουν ήδη το ερώτημα του πότε θα ακολουθήσει το επόμενο μεταρρυθμιστικό βήμα.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ

ΠΟΛΥΚΕΝΤΡΟ

Βιβλιογραφία

Βιβλιογραφία

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

- Αγγελοπούλου Ο. (2004). Η υποχρεωτικότητα ως χαρακτηριστικό γνώρισμα της κοινωνικής ασφάλισης, Μελέτες Εθνικού, Ευρωπαϊκού και Διεθνούς Κοινωνικού Δικαίου και Δικαίου της Υγείας, Εκδ. Α.-Ν. Σάκκουλα
- Καψάλης Α., Κουμαριανός Β., Αυγέρης Ν., (2019). Η παραβατικότητα στην εργασία: Η περίπτωση του επισιτισμού-τουρισμού, ΙΝΕ ΓΣΕΕ, Μελέτη 48, Μάρτιος 2020
- Κοντιάδης, Ξ. (2020). Πρόλογος στο Κουτσόλαμπρος, Α. (2020). Η ασφάλιση στον e-ΕΦΚΑ: Οδηγός ασφάλισης και παροχών Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- Κοντογεωργοπούλου, Π. (2019). Σκέψεις για την επάρκεια των συντάξεων, *Δίκαιο της Κοινωνική Ασφάλισης*, τ. 4/2019
- Κουζής, Γ. (2016). Η κρίση και τα μνημόνια ισοπεδώνουν την εργασία. *Κοινωνική Πολιτική*, 6, 7–20.
- Κουζής Γ. (2018) Το νέο εργασιακό τοπίο με αφορμή την κρίση, στο Κουζής Γ. και Δημουλάς Κ. (επιμ.), *Κρίση και Κοινωνική Πολιτική. Αδιέξοδα και λύσεις*, Εκδόσεις Τόπος
- Κουμαριανός Ε. (2019), Προκλήσεις και προοπτικές για το ασφαλιστικό των ελεύθερων επαγγελματιών. Η μεταρρύθμιση του Ν. 4387/2016 και οι προσαρμογές της, Έρευνες - Μελέτες ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ, Αθήνα: ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ
- Κουτσόλαμπρος, Α. (2020). Η ασφάλιση στον e-ΕΦΚΑ: Οδηγός ασφάλισης και παροχών. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- Παπαρηγοπούλου Π. (2019). Σκέψεις για την επάρκεια των συντάξεων, *Δίκαιο της Κοινωνική Ασφάλισης*, τ. 4/2019
- Ματθαίου Α. (1996). Αλληλεπίδραση κανόνων δικαίου κοινωνικής ασφάλισης και πρόνοιας στους κλάδους αναπηρίας, γήρατος και οικογενειακών βαρών, Αθήνα-Κομοτηνή: Α.Ν. Σάκκουλας.
- Μορφακίδης Χ. (2019). Σκέψεις για την επάρκεια των συντάξεων, *Δίκαιο της Κοινωνική Ασφάλισης*, τ. 4/2019
- Νεκτάριος Μ., Τήνιος Π. Συμεωνίδης Γ., (2018). Συντάξεις για νέους, Ένα αναπτυξιακό σύστημα κοινωνικής ασφάλισης, Εκδ. Παπαζήση
- Ρομπόλης Σ. & Μπέτσας Β. (2019). Δημογραφία, οικονομική κρίση και κοινωνική ασφάλιση, *Κοινωνική Πολιτική*, τ.11, σ. 42-61.

- Στεργίου Α. (2019). Δίκαιο Κοινωνικής Ασφάλισης, Εκδ. Σάκκουλα. Αθήνα-Θεσσαλονίκη
- Στεργίου, Α. (2015). Η μεταρρύθμιση του ασφαλιστικού συστήματος υπό την πίεση των μνημονίων. *Επιθεώρηση Δικαίου Κοινωνικής Ασφάλισης, ΝΖ'*, 255-270.
- Τήνιος Π., (2016). Κοινωνική ασφάλιση και ανταγωνιστικότητα: μια παραμελημένη σχέση. Ανακτήθηκε από: <https://www.des.unipi.gr/wp-content/uploads/2016/06/04.%CE%A4%CE%AE%CE%BD%CE%B9%CE%BF%CF%82%CE%9A%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CF%89%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CE%B1%CF%83%CF%86%CE%AC%CE%BB%CE%B9%CF%83%CE%B7%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%B1%CE%B3%CF%89%CE%BD%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%84%CE%B7%CF%84%CE%B1-bk-ch-14.pdf>.
- Μελέτη ΕΑΑ Ν.4670/2020 «Αναλογιστική Μελέτη του Συνταξιοδοτικού Συστήματος για Κύρια και Επικουρική Ασφάλιση Αναλογιστικές Προβολές 2018-2070», Εθνική Αναλογιστική Αρχή

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

- Beland, D. & Gran, B. (eds.) (2008). *Public and private social policy: Health and Pension Policies in a New Era*, Hampshire; New York: Palgrave Macmillan.
- Beresford, P. and Croft, S. (1984). Welfare Pluralism: the new face of Fabianism, *Critical Social Policy*, 9, 19-39.
- Dreyfus, M. (ed.) (2009). *Les assurances sociales en Europe*, Presses Universitaires de Rennes
- Eurofound (2016), *Extending working lives through flexible retirement schemes: Partial retirement*, Publications Office of the European Union, Luxembourg.
- European Commission (2005). *Lignes Directrices intégrées pour la croissance et l'emploi*, Brussels.
- European Commission. (2012). WHITE PAPER. *An Agenda for Adequate, Safe and Sustainable Pensions*.
- Eurostat 2018, προσηλασμένη 30-6-2020, "Population Projections Europop 2018" (<https://ec.europa.eu/eurostat/web/population-demography-migration-projections/population-projections-data>)
- Gautier, J. (2003). *Quel troisième voie ? Repenser l'articulation entre marché du travail et protection sociale*. Document de Travail, No 30

- Hinrichs, K. & Jessoula, M. (2012) (eds). *Labour Market flexibility and Pension Reforms: Flexible Today, Secure Tomorrow?* New York: Palgrave Macmillan.
- OECD (2005). *Extending Opportunities. How active social policy can benefit us all*. Paris: OECD.
- OECD, (2019) Pensions at a Glance,
- OECD (2020, OECD Economic Outlook June 2020
- OECD, (2017) Pensions at a Glance
- MacMillan, R. (2005). *The structure of the life course: standardized? Individualized? Differentiated?* Amsterdam: Elsevier.
- Maier, R., de Graaf, W. & Frericks, P. (2007). Pension Reforms in Europe and Life-course Politics. Στο *Social Policy & Administration Vol. 41, No. 5, 487-504*.
- Katrougalos, G. & Lazarides, G. (2003). *Southern European Welfare States*. Houndmills, Basingstoke, Hampshire, New York: Palgrave Macmillan.
- Kohli, M. (1986). Social Organization and Subjective Construction of the Life course. Στο A. Sorensen, F.E. Weinert & L.R. Sherrod (eds), *Human Development and the life course: Multidisciplinary perspectives*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Palier, B. (2005). *Gouverner la sécurité sociale*. Paris : Presses Universitaires de France.
- Powell, M. & Barrientos, A. (2004). Welfare regimes and the welfare mix. *European Journal of Political Research*, 43 (1), 83-105.
- Sakellaropoulos, S. (2019). *Greece's (un)Competitive Capitalism and the Economic Crisis: How the Memoranda Changed Society, Politics and the Economy*. Cham: Palgrave Mcmillan.
- Schmid, G. & Wagner, J. (2017). Managing social risks of non-standard employment in Europe. *International Labour Organization: Conditions of Work and Employment Series No 91*. Ανακτήθηκε από https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_protect/---protrav/---travail/documents/publication/wcms_584686.pdf
- Tinios, P., (2012a), "Greece: Extreme crisis in a monolithic unreformed pension system", *Global Social Policy*, 12 (3) pp. 332-334.
- World Bank (1994). *Averting the Old-age crisis: policies to protect the old and promote growth*. New York: Oxford University Press.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΠΟΛΥΚΕΝΤΡΟ

Συμμετοχή, Γνώση, Πρόοδος

Διοσκούρων 4 & Πολυγνώτου, Αθήνα 105 55

T. 210 3310080-1 \ F: 210 3310083

info@kpolykentro.gr \ www.kpolykentro.gr

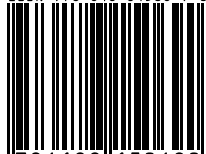
Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Ε.Π. Μεταρρύθμιση Δημόσιου Τομέα

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ISBN 978-618-81506-9-0

9 786188 150690